kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

ISSN 1300-8536

SAYI: 65 AĞUSTOS 2000

750.000 TL. (KDV DAHİL)

DEPREM SÜRÜYOR!

ULUSLARARARASI FEMİNİST İKTİSAT KONFERANSI, BU KEZ İSTANBUL'DA • DİYANET İŞLERİ: KADIN ERKEĞİN KÖLESİ DEĞİLDİR • SOSYOLOGLAR DA ÂŞIK OLUR, FEMİNİST OLANLAR BİLE

PAZARTESİ

"Kadınlık görevleri" çadırda bile aksamamalı!...

Elite Model Look'ta Che şarkıları...

Sünnet deyip geçmeyin, erkekliğin bin bir hali, bin bir dili onda saklı!..

Nedir bu memelerimizden çektiğimiz?

Merhaba,

17 Ağustos depreminin üzerinden bir yıl geçti. Bir yıl, yaşananlara serinkanlılıkla bakmak için yeterli bir süre aslında, ama acı ve dehşet dolu görüntüler, bir daha hiç çıkmamak üzere belleğimize kazındı.

Bir yıldır deprem bölgesine ilişkin çeşitli haberler yaptık. Oradaki insanların dertlerini, yoksunluklarını yansıtmaya çalıştık. Özellikle de kadınların... Depremin birinci yıldönümünde Ağustos sayımızın ilk sayfalarını yine onlara ayırdık. Depremle ilgili yazılardan biri, Aynur İlyasoğlu'dan geldi. Yaşadığımız felakete farklı bir açıdan yaklaşan İlyasoğlu, deprem sonrasında ortaya çıkan bilim "adamları"nı ve tarafsız oldukları varsayılan bilim alanındaki cinsiyetçiliği sorguluyor. İlgiyle okuyacağınızı tahmin ettiğimiz yazısından dolayı kendisine teşekkür ediyoruz.

Her yıl yaz aylarında, belediyelerin toplu sünnet düğünleri için meydanlara astıkları afişleri sanırız görmeyen yoktur. Biz de sünnet mevsimi gelmişken, bu konuyu çeşitli yönleriyle ele alalım dedik. Uzmanların sünnet konusunda görüşlerinin de yer aldığı yazıyı Necla Akgökçe yazdı.

Kiminkinki büyük, kiminkinki küçük, kiminkinki de ideal ölçülerde olabilir. Ama tabii herkesin ideali kendine. Bu ay orta sayfamızda, dört 'kadın memelerinden dolayı yaşadıkları sorunları konuştu.

Geçtiğimiz ay, Elite Model Look yarışması basında epeyce tartışıldı. BTÜK'ün yarışmayı yayınlayan kanallara kapatma cezası vermesi konuyu iyice alevlendirdi... Ayşe Düzkan bu konudaki görüşlerini yazdı.

Temmuz ayının ilk haftasında Burdur Cezaevi'nde yaşanan vahşeti, Burdur'a giden iki arkadaşımız araştırdı. Edindikleri bilgiler, duyulanlardan daha korkunçtu. Kadın örgütleri ve karma örgütlerden kadınlar İHD de, saldırıyı kınayan ortak bir basın açıklaması yaptılar. Yine aynı kadınların katılımıyla biz de derginizin önünde bir basın açıklaması yaptık. Açıklamamızda da belirttiğimiz gibi, iki tutuklu kadına, cezaevi müdürünün emri ve gözetiminde tecavüz de edildiği bu saldırıyı kınıyor ve sorumlularının derhal cezalandırılmasını istiyoruz.

Sevgili okurlar, daha önce de belirttiğimiz gibi, ocak ayından itibaren derginize verilen desteğin en az yarısını kesileceği belli oldu. Bu bizim açımızdan mali sıkıntı anlamına geliyor. Dergi satışlarımıza katkıda bulunmak isteyenlerin, arkadaşımız Nevin Cerav'la bağlantı kurmalarını rica ediyoruz.

Ayrıca eylül ayından itibaren sizlerle yüz yüze yaptığımız toplantılara tekrar başlamak istiyoruz. Toplantıları şimdiden örgütleyebilmemiz için, Beyhan Demir'le ilişki kurarsanız seviniriz.

Eylül ayında daha olumlu haberleri sizlere ulaştırmak dileğiyle hoşçakalın...

Deprem bölgesinden kadın manzaraları

sadece fay kırığı değil, her anlamda deprem

17 Ağustos depreminin üzerinden bir yıl geçti. Bölgeye giden yol üzerinde sayıları giderek azalan çadırkentler ve uzaktan mezarlığa benzeyen prefabrik kentler var. Birçok yerde hâlâ enkazlar duruyor. Her yerde her an iş makineleri görmek mümkün. Yaşam normale döndürülmeye çalışılıyor, akut dönemin ardından, insanların yaşamlarını yeniden organize etmeye dönük çabalar var. Bölgede birçok kurum depremzedelere yardım etmek içiu çalışmalarını sürdürüyor. Kadın Dayanışma Vakfı da depremin ilk günlerinden bu yana bölgede faaliyet gösteren kurumlardan.

Kadın Dayamşma Vakfı, depremden sonra çadırkentlerdeki tüm kadınların deneyimlerini paylaşabilecekleri. sorunların konuşup çözüm üretebilecekleri ortak mekânlar sağlamak amacıyla "kadın çadırları"nı kurdu. Kurulan kadın çadırlarında. özellikle depremde eşlerini ve yakın akrabalarını kaybetmiş, sosyal güvence ve geçim kaynaklarından yoksun kadınların ve çocuklarının yaşamlarını sürdürebilmeleri, yeni bir hayata başlayabilmeleri, psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri, yasal haklarını öğrenip kullanabilmeleri, sağlık sorunlarını çözmeleri konularında çalışmalar yapılmış.

Depremin üzerinden geçen bir yıl içinde yapılan bu çalışmalar, bugün bir kadın sitesinin kurulması için açılan kadın atölyelerinde sürüyor. Kadın Dayanışma Vakfı'ndan Gül, Şirinköy'deki atölye çalışmalarını anlattı.

"Biz kadın çadırlarında. kadınlar arasında yeniden dostluğu ve dayanışmayı geliştirdik. Toplum olarak ne kadar paylaşımcı görünsek de gitgide bencilleşiyoruz. Kadın çadırlarında bunu kırmaya çalıştık. Yaşanan felaketi hep birlikte göğüslemeyi öğrendik. Ama insanların ayakta kalabilmelerinin en temel aracının da para olduğu bir gerçek. Para kazanabilmeleri için bu kadınların işe, iş için de eğitime ihtiyaçları var. Biz de bunun için atölyeler kurmaya karar verdik. Bir de burada yaşam koşullarının en alt sınırında yaşarken, buradaki kadınların bu kadar feodal baskıya rağmen kendi içlerinde özgürleşmeye ve bilgiye ne kadar çabuk yaklaştıklarını gördük. Küçük bir kıvılcım, beklediğimizden daha büyük bir hareket yaratıyor. Kocasından dayak yese bile, o alandan dışarı çıkıp kendisi için de bir şeyler yapacak gücü buluyor kendinde. Tek sorun ona yardım edecek birilerinin olması. Şirinköy'de biz, elli civarında kadınla çalışma yapıyoruz. Elbette bütün kadınlarla çalışma yapmak isterdik ama kaynaklarımız şimdilik sadece kocasını kaybetmiş ve güvencesi olmayan kadınlarla çalışma yapmaya yetiyor. Şu anda burada mum atölyemiz ve bilgisayar kursumuz var. Bilgisayar eğitimini daha genç kadınlara veriyoruz. Hocalarımızı da depremzede kadınlardan seçtik. Böylece hem bu kadınların bilgilerini değerlendirebiliyor, hem de diğer kadınlarla aralarında olumlu bir moral etkileşimi sağlamayı planlıyoruz. Bunun dışında, bölgede artık sürdürülmeyen psikolojik destek çalışmalarını da tekrar başlatmak istiyoruz. Çünkü özellikle kadınlarda deprem sonrasında yaşanan travma geçmiş değil. Küçük bir böcek gördüklerinde bile büyük tepki veriyorlar, ya da en küçük bir hayal kırıklığı bile onları herhangi birinden daha büyük bir yıkıma götürüyor. Hiç kimsenin gelecek beklentisi yok. Bir hedefsizlik var. Erkekler yaşamları değişse bile daha kolay rehabilite oluyorlar. Ama kadınların sorumluluğu erkeklerden daha fazla. Hatta kocalarının sorumluluğu da kadınların üzerinde. Bütün bunların üstesinden gelebilecek gücü birbirleriyle dayanışma içinde ve birbirlerinden etkilenerek gerçekleştirecekler"

Hükümete söyle, çocuğumu tersaneye alsınlar!

Şirinköy prefabrik kentinde kalan Güler Teyze kırk yedi yaşında. Kızı, atölyedeki bilgisayar kursuna gidiyor. Güler Teyze, kocasını depremde kaybetmiş. Şimdi oğlu ve kızıyla yaşamaya çalışıyor. Bütün ideali kızının ya da oğlunun tersanede işe girip sigortalı çalışması. Sorduğumuz her soruya, hükümete iletecği talepleri sıralayarak cevap veriyor: Ev istiyor. çocuklarına iş istiyor, kesilen yardımların devam etmesini istiyor, depremzedelere gönderilip ulaştırılmayan yardımları, vaat edilip yapılmayanları istiyor. Gelecekten başka hiçbir beklentisi yok. Çocuklarının tersanede işe girmesi dışında bir şey istemediğini söylüyor. Depremin yıldönümüne bir ay kala tüp yardımının kesileceğini, elektrik ve su parasının kendilerinden alınacağını duyunca. "Söyle hükümete, bu kadar eziyet yeter bize. bu kadarcık yardımı da keserlerse yürürüz Ankara'ya." diyor.

Elif ise henüz yirmi yaşında. O da bilgisayar kursuna gidiyor. Boş durmak yerine kendini geliştirmek istediğini söylüyor. Kursa geliyor ama gelecekten beklentisi olmadığını, ne yapacağını bilmediğini söylüyor. Eskiden evlenmek istemediğini ama artık sinirli olmayan bir erkek olsa, onunla evlenebileceğini. hayattan korktuğunu. dayanak aradığını söylüyor.

Bölge böyle binlerce hikâyeyle dolu. Depremin yıldönümü yaklaştıkça iyice gerginleştiğini söylüyor hepsi. Tekrar deprem gecesi. sonrası. enkazlar, kaybedilenler. arkadaşlar anılıyor. Hemen hepsinin duvarında, cüzdanında kaybettiklerinin resimleri var.

Baktıkça buğulanan gözler, titrek seslerle anlatılan anılar... Depremin bölgede yaşayanlar için yarattığı yıkım çok büyük. Madalyonun diğer yüzü ise bölgeye gönüllü yardıma gelenlerin yaşadıkları.

Buradakiler benim ailem oldu

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nden Suat Abla, depremin üçüncü gününden itibaren bölgede: "Yirmi dört yıllık evliydim. Evliliğimle yaşıt bir oğlum var. Bütün yaşamım kocamın çizdiği sınırlar içerisinde geçti. Bakkala sigara almaya bile gitmeyen, toplu taşıma aracına hiç binmemiş bir kadındım. Yaptığım her şey hep aynıydı. Kocam, arkadaşlarımız, kapalı ve fanus içinde bir yaşam. Yalnızlığımı fark ettim, kocamla ayrıldık. Tek başıma kalakaldım. Deprem olduğunda da perişan oldum, kendimi yapayalnız, korkak ve çaresiz hissediyordum. Sonra bir gün televizyonda bir altyazıda deprem bölgesinde çalışmak üzere gönüllü arandığını gördüm. Telefonunu alıp aradım ve kendimi burada Gözlementepe Çadırkenti'nde buldum. Üç günlüğüne gelmiştim ama on bir aydır bölgedeyim. Çağdaş Yaşam olarak burada bir çadırımız vardı. Çocukları çadır yaşamının bunaltıcılığından kurtarmak için eğitim ve oyun çalışmaları yapıyorduk. Bir yandan da gelen yardımları dağıtıyorduk. Daha sonra buraya, Şirinköy'e geldik. Burada da eğitim ağırlıklı çalışmalar yaptık. Üniversiteye hazırlık kursları, sosyal faaliyetler, kadınlara yönelik kurslar düzenledik. Bizim çalışmalarımız daha çok eğitim ağırlıklı. Çünkü, genç kesimin hayatını normal sürdürebilmesi için eğitime ihtiyacı var. Dernek çalışmalarımız dışında, benim burada artık çocuklarım dediğim, ailem dediğim insanlara yardımlarım oluyor. Enkazda kolu kopan bir çocuğum var, onu fizik tedaviye götürüyorum, kişisel çabalarımla bazılarına iş buluyorum, hepsi benim çocuklarım oldu artık. İstanbul'a dönemiyorum. İstanbul'da üç gün kalsam burayı özlüyorum. Burada yaşamak istiyorum. Buradan kopmayı düşünemiyorum. Buradaki insanları gördükten sonra kendime acıyarak yaşamanın saçmalığını fark ettim. Ben kırk yedi yaşındayım ve depreme kadar bir arkadaşlığın nasıl kurulacağını bile bilmiyordum. Burada inanılmaz deneyimler yaşadım. Keşke depremi yaşamasaydık ama ben birçok insani duyguyu ilk kez burada yaşadım. Deprem bana insani ilişkilerin değerini gösterdi. Giyim kuşam ve makyaj dışında bir şeyi önemsemezken, burada olgunlaştım. Kendime güvenim geldi. Burada çok şey öğrendim. Buradakilerle karşılıklı birbirimizi tedavi ettik.

Deprem, "zade"ler ve "zede"ler doğurdu.

Suat Abla devam ediyor: "Buraya ilk geldiğimde fark edememiştim. Herkese karşı sonsuz bir iyi niyet gösteriyordum. Neredeyse cebimdeki bütün parayı insanlara yardım için harcıyordum. Zaman geçtikçe, insanların dağıtımlardan nasıl stoklar yaptığını, evi yıkılmasa da yardım koparmak için hileler yaptığını, bir kısmının çadırkentlerde yaşamayı rahatlığı için seçtiğini fark ettim. Bir yanda gerçekten çok kötü durumda olan insanlar var, bir yanda da hiç ihtiyacı olmadığı halde, özellikle ilk zamanlardaki olanaklardan yararlanıp köşeyi dönenler."

Burada yaptıklarımla kendimi ve yakınlarımı tedavi ediyorum aslında..

Bölgede Suat Abla gibi gelip dönemeyenler olduğu gibi, bir de hep orada olanlar var. Değirmendere İzmir Çadırkent'te birlikte çalıştığımız Şevval de bölgede çalışanlardan. Hem DEP-DER (Depremzedeler Derneği) yönetiminde, hem Kadın Destek Merkezi'nde, hem de Kadın Dayanışma Vakfı'nda çalışıyor. Depremden önce Gölcük'te butik işleten Şevval, yirmi beş yıldır Değirmendere'de yaşıyor.

"Depremin ilk yedi gününü enkazlarda geçirdim. Depremde ablamı ve çocuklarını kaybettim, arkadaşlarımı kaybettim. İlk hafta onlarla uğraştım. Sekizinci gün, Kriz Masası'na gidip, yapabileceğim bir şey var mı? diye sordum. Bölgeyi iyi bildiğim için beni, gelen yardımların dağıtımında görevlendirdiler. İlk zamanlar değişik görevlerde çalıştım. Sonra tesadüfen gittiğim İzmir Çadırkent'te çalışmaya başladım. Üç ay çalıştım orada, hep beraber rehabilite olmaya çalıştık. Çadırkent yönetimine girdim. Yönetimde yaşadığımız tartışmalardan sonra dernek kurmaya karar verdik. Derneğimizin belli bir amacı vardı. Kurucu arkadaşlarımızın hepsinin can kaybı vardı ve bir şekilde sorumluların cezalandırılması ve yargı önüne çıkarılması gerekiyordu. Bu bizi **Depremzedeler Derneği**'ni kurmaya götürdü. O arada Almanya'dan gelen bir grubun, depremde eşini kaybeden kadınlara dönük yardım projesinde çalıştım. Bu kadınları tespit edip yardım almalarını sağladım. Yaklaşık 180 kadına bu yardımı sağladım. Bu benim için çok büyük bir mutluluk. Şimdi o kadınların hangisiyle karşılaşsam, inanılmaz bir sevgi görüyorum. Ben de onların mutluluğuyla kendimi tedavi ediyorum belki de. Son üç aydır Kadın Dayanışma Vakfı'nın saha koordinatörlüğünü de yapıyorum. Kadın çalışması olduğundan benim için daha özel bir yeri var. Değirmendere'de bir halı atölyesi kuruyoruz. Değişik bölgelerdeki atölyeler arasında iletişim sağlıyorum.

Kırk bin kişiyi öldüren binaları yapanlar, şimdi de hasarlı binaların onarım ihalelerini alıyorlar...

"Depremden sonra çok kişi zengin oldu ama depremin asıl zenginleri, depremzedeleri ucuza çalıştırarak korkunç kâr eden işletmeler ve inşaat şirketleri oldu. Özellikle kadınları çalıştıran tekstil sektörü ve kendi yaptıkları binalarda yakınlarımızı öldüren şirketler bu felaketten para kazanıyorlar. Değirmendere'de yıkılan konut sayısı 1300, yapılan konut sayısı 480. Bu konutlara yerleşenler ise gerçekten mağdur olanlar değil. 17 Ağustos yaklaştıkça hepimiz daha kötü hissediyoruz kendimizi. Unutturulmaya çalışılan bir şeyler var. Biz özellikle **DEP-DER** olarak, 17 Ağustos un yıldönümünde unutturmak ve unutmak isteyenlere karşı yerel ve ulusal çapta etkinlikler düşünüyoruz. Sivil toplum örgütleriyle birlikte anma etkinlikleri düzenleyeceğiz. O gün herkesin siyahlar giymesini ve bütün ülkede ışıkların yanmasını istiyoruz. O gün yıkılan binaları yapan müteahhitlerin isimlerinin yazılı olduğu tişörtler giyeceğiz. Bu katillerin, şimdi aynı binaları, hiçbir şey olmamış gibi onarmaya kalkmasına göz yummayacağız. Yaşanan deprem sadece evleri yıkmadı, herkesin hayatı alt üst oldu. Özellikle çocuklar ve kadınlar bütün acılardan en fazla etkilenen kesim oldu. Ben depremde çok yakın bir arkadaşımı kaybettim. İki çocuğu sağ çıktı enkazdan ve onu kaybettim. Onsuz yaşamaya hâlâ alışamadım. Gölcük'te bir Barış İnşaat, bir Çolak İnşaat, bir Çelebi İnşaat var. Bu kuruluşların insanların kanları üzerine yeni inşaat planları oldukça da hiçbirimiz bu depremi atlatamayacağız. Bunlar benim canımı çok acıtıyor. Ben, görevim gereği bir sürü toplantıya katılıyorum. Ve o toplantılarda ablamı, Melike'yi ve kırk bin kişiyi öldüren bu katillerle, bu katliama izin veren siyasetçilerle aynı toplantıda bulunmak zorunda kalırsam, onlara yaptıklarının hesabını vereceklerini söyleyerek toplantıyı terk ediyorum. Benim yeğenim enkazdan sağ çıktı ve birkaç gün sonra kan kaybından öldü. Çünkü sağlık bakanımız gelen kanları Türk kanı değil diye reddediyordu. Bütün bunları yaşadıktan sonra benim tek amacım yaşananların hesabını sormak ve bir daha yaşanmaması için çalışmak.

Şevval F. Yakut

Ben nasılım?

"Ben bazen özellikle de kendi kendime kalabildiğim zaman, depremin üzerinden on bir ay geçtiğine, hâlâ koşturacak eneji bulabildiğime şaşırıyorum. Bu kadar acıdan sonra ben yaşıyor olamam, diyorum kendi kendime. Kaybettiklerimin resimlerine bakarken inanamıyorum onların öldüğüne... Bu kadar çaba boşa gitmesin yeter diyorum sonra."

Şevval'le depremin ertesinde tanıştık. İzmir Çadırkent'te insanlara giyecek dağıtıp battaniye bulmaya çalıştık, yönetimdeki kayırmalara birlikte karşı çıktık. Ben, on gün sonra İstanbul'a döndüm. Şevval orada, çadırkentte yaşamak, Kızılay'ın yemek kuyruğunda yemek almak, kışın donup, yazın sıcaktan pişmek zorunda kalan insanlarla kaldı. Bense İstanbul'da aylar boyunca, eğlenen insanlara bile kızgınlıkla baktım, yediğim her patates kızartmasında çadırkentteki Erdem'i hatırladım. Petra'yla Ethem'in çocuklar için düzenlediği sinema gösteriminde sırayla çadıra sokmaya çalıştıkları çocukların heyecanla beni ezip geçmelerini hâlâ gülümseyerek hatırlıyorum. Arzu'yu, Hasibe Teyze'yi, Özgür'ü bir daha görebilecek miyim, bilmiyorum.

Ama Şevval orada. Hâlâ inatla, umutla yaşamaya ve yaşatmaya çalışıyor. Çünkü onlar yaşadıklarını hiç unutmadılar, ya biz? Biz de hiç olmazsa 17 Ağustos günü onlarla birlikte Yüzbaşılar Mahallesi'nde 8. Sokağa dikilecek mumun yanında olamaz mıyız?

Beyhan Demir

Deprem sonrasında

bilim erkekleri de ezdi geçti

Çoğumuza olmuştur, gün gelir, haklı olarak tepki duyduğumuz bazı nitelemeler hatta bazen "atasözleri" kişileri ve durumları tanımlamaya denk düşer. Bilimle uğraşsın ya da uğraşmasın erkek egemen dilin ayırdına varmış birçok kadın gibi ben de "bilim adamı" sözünü her duyduğumda tersim döner. Kimi zaman işi mizaha döküp içimden "bıyık bırakırsam bana yakışıp yakışmayacağını" sormak gelir yanımdakilere, çoğu zaman ise öfkem tepeme çıkar.

Özellikle TV programlarında, içinde kadınların da bulunduğu bilim insanlarına standart bir biçimde bilim adamı olarak hitap edilmesi bizlere gülünç görünse de aslında TV programcısı açısından muhtemelen bir tür "saygıda kusur etmemenin" gereğidir. Söz konusu olan, hitap edilen kişinin şahsında temsil ettiği yüce bilimdir, kişi bu yüce sahadaki biri olduğunu kanıtlayan bir ünvanı ön ek olarak isminin önünde taşımaktadır, isminin altında bir bilim kurumunun adı da geçtiğinde, bu saygın durum, kişinin biyolojik özelliğini "önemsizleştirir": o artık "saygın bir bilim adamıdır". Aslında tuhaf olan, bilim kadınlarının bu hitap tarzını geri iade etmeleridir, bir iki örnek dışında. Daha da tuhaf olan, erkek egemenliğini karşısına alarak bilim ve politika alanında yer alan bir feministin bile konu "kadın meselesi" olmadığı için olsa gerek, bu sıfatı kabullenebilmesidir. Birkaç ay önce Bahar Tunalı'nın Kanal 6'da düzenlediği ve "sivil anayasa girişimi" temsilcilerinin katıldığı programda bir feminist akademisyene, altını çizerek, bilim adamı sıfatıyla hitap etmiş ve itirazla karşılaşmadığı için bu hitap biçimini sürdürmüştü.

Ancak her şey bir yana, depremle ilgili konularda TV ekranlarını işgal eden çoğu erkek, uzman akademisyenler, özellikle 17 Ağustos'u izleyen üç-dört ay boyunca, üzerimizde öyle bir iktidar kurdular, birbirleriyle görüş anlaşmazlığına düştükleri durumlarda birbirlerine karşı öyle ezici ve yok edici olabildiler, isimlerinin önündeki unvanları bizlere ve birbirlerine karşı öyle rahatça kullandılar ki, "bilim erkekliği" ünvanını da böylece hakkettiler. Bazılarımız "bilim adamlığı böyle bir şeyse burada bir yanlışlık var" dedik. Kendi adıma, 17 Ağustos depreminden sonraki birkaç gün, önceleri TV'de esamesi okunmayan bilim insanlarının tüm gün yayın akışı

Bildiğiniz gibi, özellikle İstanbul örneğinde bir büyük kıyametle yerle bir olacağımız iddialarının adeta bir tehdit gibi savrulduğu, Şengör'ün tabiriyle, "depreme uygun konutlarda yaşamayı beceremeyenlerin hayvan gibi öleceğinin" dile getirildiği günlerden bu yana ulusal ve uluslararası bilim çevreleri, depremle gelecek felaketleri kıyamet ölçülerinden ve tabirlerinden bir miktar uzaklaştırdılar.

içinde bize bilgi veriyor olmalarını "ilahi bir tecelli" gibi görüyordum. Deprem, toplumun, üzerinde yaşamlarımızı sürdürdüğümüz suyun üzerindeki görünür kısmın altında yatan devasa karanlık kütleyi ortaya çıkardı.... Tüm çelişkileri ve yetersizlikleri. Şimdi bilim insanlarına, uzmanlaşmanın bedelini ödemeksizin, yaşayacak kadar maaş ödeyerek üniversiteleri çalışır tutan akademisyenlere kulak veriyordu insanlar. Ancak ekranlardaki deprem konulu tartışmalar geliştikçe sözünü ettiğim "bilim erkekliğinin" kendini ortaya koyuş biçimlerini izledik. Her şeyden önce bilen, bilme erkine sahip olan onlardı, konunun uzmanı olmayan herkes dinlemek, anladığı kadarıyla yetinmek, denileni yapmak, yani Ahmet Mete Işıkara'nın devletin bir yöneticisi olarak ürettiği "depremle birlikte yaşamayı öğrenmek" durumundaydı. Bu tartışmalarda yer alan bilim adamlarının çoğu, Prof. Dr. İlhan Tahtalı gibi nadir bir iki örnek dışında, bu "depremle birlikte yaşamak" anlayışını deşmedi. Her ne kadar Işıkara bu yaklaşım içinde "depreme karşı sağlam konutlarda, tedbir alarak yaşamayı" vurguladıysa da, devletin insanların konut ve can güvenliğini sağlama zorunluluğu, bu politikaların bugünden yarına ivedilikle yürürlüğe girmesi bilim adamlarınca vurgulanmadı. Önerilen, bunlar olmaksızın da olsa, depremle birlikte yaşamayı öğrenmekti. Yapmamız gerekeni duymayı beklediğimiz "hami ve baba" olarak bir Işıkara kültü de bu ataerkil dokunun içinden kolaylıkla boy verdi. Deprem uzmanlığı alanındaki bilim erkekliği söylemi, önce ağızlarından çıkanın nereye gittiğini umursamamakla kendini gösterdi. Bu uzmanlar çoğunlukla bilimin olasılık (probabilite) dilini, halkın "ihtimal" olarak algılama ve kavrama eğilimini göz önüne almadan kullandılar. "İstanbul'u yıkacak deprem yarın da olabilir, otuz yıl sonra da" gibisinden düz ifadelerle, bilimin kesinlik dilinin insanlara nasıl geleceğini çok da önemsemediler. Bu "kesinliğin dili" onların daha da bilim adamı olarak algılanmalarını sağlıyordu belki ama 17 Ağustos'tan sonraki artçı ve hissedilen diğer depremlerde, insanların yaralanmalarındaki en önemli durum balkon ve benzeri yerlerden kendilerini atmalarıyla ortaya çıktı. Bu panik ortamında bu "bilimsel kesinlik dilinin" hiç mi payı yok? 17 Ağustos sonrasında gazete ve dergi röportajlarında, özellikle Prof. Celal Şengör ve Prof. Aykut Barka "Deprem araştırmaları için Avrupa Birliği'nden çıkarmaya çalıştıkları 7-8 milyon ECU'luk bir araştırma fonu için verdikleri çabalardan" söz ettiler. Bana kalırsa depremin gelişi konusundaki bu çığırtkanca tavrın, bir yanıyla bu fonun acil aktarımına dönük bir gündem olması da muhtemel. Doğanın zaman zaman silkinip üzerindekileri berhava edebilme gücünün bilgisine sahip olabilme gibi bir erki elinde tutan bu bilim erkekleri içinde özellikle bir tanesi, Prof. Celal Şengör bu erkin de en tepesinde olma iddiasıyla deprem öngörülerini doğrudan TV ekranlarından, gazetelerden ortaya sahıyordu. Bildiğiniz gibi, özellikle İstanbul örneğinde bir büyük kıyametle yerle bir olacağımız iddialarının adeta bir tehdit gibi savrulduğu, Şengör'ün tabiriyle, "depreme uygun konutlarda yaşamayı beceremeyenlerin hayvan gibi öleceğinin" dile getirildiği günlerden bu yana ulusal ve uluslararası bilim çevreleri, depremle gelecek felaketleri kıyamet ölçülerinden ve tabirlerinden bir miktar uzaklaştırdılar. Deprem Konseyi'nin kurulması tartışmalarında farklı görüşlerin konseyde yer alıp almaması ele alındığında, gene aynı Prof. Şengör "bilimde demokrasiye yer olmadığını" açıklıkla belirtti. Şengör'ün aklındaki bilimsel yeterlilik taşıyan insan grubunun bir "ulaşılmaz seçkinler zümresi" olduğu açık. Bilinin ürünlerini topluma, insanlara aktarırken bu denli iktidar düşkünü, iletişim ve empati kurma yoksulu, bilim alanında ele geçirdiği erki her alanda kullanmaya bu denli yatkın, demokrasi karşısında bu denli tedirgin kişileri gerçekten de bilim adamı hatta bilim erkeği olarak nitelemek çok uygun. Her ne kadar bugünlerde ekranlarda zaman zaman boy gösteren bilim kadınlarımızın da kendilerine "Sayın..." diye hitap edildiğinde, benzer bir erk alanının içinden konuştuklarını izliyorsak da, "daha iyi bir dünya ve insan yaşamı için bilim" dendiğinde, buna yakışanın bu tür bir "erkek otokrasisi" değerleri değil: anlamaya, paylaşmaya, yaratmaya, hissetmeye yatkın bireylerin "etik değerlerinin çevrelediği bir anlayış olduğunu görebilmek mümkün.

Aynur İlyasoğlu

kızlara ceza, işkenceci polise ödül!

İskenderun'da iki genç kıza işkence ve tecavüz etmekten yargılanan polise, üstün başarılarından dolayı teşekkür belgesi verildi!

İskenderun'da, son altı aylık dönemde, kentte huzuru ve güveni sağlayan, özellikle kötü niyetli kişilere karşı üstün başarı gösteren yirmi altı görevli teşekkür belgesi verilerek ödüllendirildi.

Hatay Emniyet Müdürlüğü'nce teşekkür belgesi verilen görevlilerin arasında, İskenderun'da iki genç kıza işkence ve tecavüz ettiği için yargılanan Gürkan İlhan adlı polis de var. Geçen yıl, on yedi yaşındaki N.C.S. ve on sekiz yaşındaki F.D.P., haklarında hiç bir delil olmamasına rağmen, bir otobüse molotof kokteyli atarak yakmak suçundan dolayı gözaltına alınıp işkenceye ve copkı tecavüze maruz kalmışlardı. Yargılandıktan sonra da N.C.S. yaşının küçük olması nedeniyle on iki yıl, F.D.P. ise on sekiz yıl hüküm giymişti.

Yargıtaya gönderilen mahkeme kararının sonucu beklenirken, iki genç kızın doktor raporlarıyla kanıtlanan işkence ve tecavüzleri için suç duyurusunda bulunulmuş. Dört polis, hakkında dava açılmıştı. N.C.S. ve F.D.P. ise İstanbul'da Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'ne getirilerek, Çapa Tıp Fakültesi'nde tedavi altına alınmıştı.

Haberler arka arkaya geldi. Yargıtay iki genç kız hakkında verilen cezaları onadı! İşkence ve tecavüz zanlısı polislerden Gürkan İlhan'a ödül verildi! İskenderun İlçe Emniyet Müdürü Salih Gökalp şöyle savunuyor işkenceci polisi: "Siz bugün bir iş yaparsınız zarar edersiniz. Yarın başka bir iş yapar kâr edersiniz. Hep zarar edeceksiniz diye bir kural var mı? Suç işleyen suçun cezasını çeker. Bunun cezasını adliye verir. Devlet bu arkadaşı görevden alınamış. Göreve devam ettiği sürece başarılı olursa ödül alır, hata yaparsa ceza."

İşkenceci polislerin, müdürlerinin söylediği gibi "kâr" ettikleri ortada! Zaten yargıtayın iki genç kızın cezalarını onamalarının arkasından yargılanan polise ödül verilmesi de bunun en büyük göstergesi.

Yaşlarından büyük cezalara çarpırılan N.C.S. ve F.D.P. gördükleri işkence sonucu çok çeşitli fiziki ve ruhsal sorunlar yaşadılar ve bu sorunlar hâlâ devam ediyor. Yargıtayın kararına üzülen genç kızların aileleri ise işkenceci polise verilen ödülü şiddetle kınadıklarını açıkladılar.

Sanırım bu sonuca verilecek en iyi cevabı N.C.S.'nin, geçen yıl cezaevinden bize yolladığı mektubun satırlarında görmek mümkün: "...Kısacası adalet yok. Elimde olsa karakolları yıkarım, polis kelimesini sözlükten çıkarırım." (Sayı 57, Aralık 1999)

"param olsaydı yaşadığım acılara yeter derdim"

Cezaevindeki olaylar nedeniyle gittiğimiz Burdur'da, bizi tanrı misafiri olarak karşılayıp, bahçesinde ne kadar meyve varsa ikram eden dünya tatlısı bir kadınla tanıştık. Sarışın, açık mavi gözlü, kırk yaşındaki İsmihan Doğan, en az altmış yaşındaki bir kadının yüz çizgilerine sahipti. Bizim bir kadın dergisinde çalıştığımızı öğrenince, konuya ekonomik özgürlükten girip kadınla erkeğin eşit olmadığıyla devam etti. Teklifsizce uzattığımız teybe tüm içtenliğiyle konuştu.

"Görücü usulüyle evlendim ben. Beyim Antalya'da, karayollarında çalışıyordu. Ayrı ev tutmadığı için, ailesiyle yaşıyorduk. Ancak haftada bir gelebiliyordu eve. Bir gün beyimin kızkardeşi beni eve kilitleyip, muhtarı, amcasını ve bir azayı yanıma alarak eve geldi. Başladılar evi aramaya. İki çocuğum var ve hamileyim o zaman. Ben ne oluyor diye sorunca, "Adam arıyoruz," dediler. Bunu duyunca çıldırdım. Annemlere dönmek istedim. Annemlere haber verdirdim geldiler. Bak, kadının ezilmişliği nerde bak.

Eşim ben annemlerdeyken gelmiş, beni sormamış bile. Yanıma da gelmedi. Yalnızca yirmi gün sonra iki jandarma ve bir başçavuşla geldi. Mahkemede ifadeni alacağız dediler. Adam bulamadılar ama bu işlemleri yaptırdılar. Yirmi gün sonra beni zina yaptı diye cezaevine aldırttılar. Para yedirdiler biliyorum. Zina davası açtılar, çocuk benim değil diye dava açtılar, boşanma davası açtılar. Ayda üç mahkemeye çıkıyordum. Çocuklara nafaka vermedi, dava açtım, hâkim sekiz bin lira nafaka bağladı, onu da vermedi. Bir ay Burdur Cezaevi'nde yatırttı beni hamile hamile. Zina davası sonuçlanmadan vazgeçti de çıktım. Çok sıkıcı bir yer cezaevi. Girdim, çıkana kadar ağladım hergün. Orospuluk yapanlarla aynı yerde kaldım.

Sonra çocuklarımla annemlerde durdum, halı işlemeye başladım, şimdi bacaklarım bu yüzden tutmuyor. Aradan tam dokuz yıl geçtikten sonra boşandık. O arada çocuğumu doğurdum, büyüttüm. Adam tam boşandıktan bir ay sonra beni almaya geldi. Kabul etmeyecektim ama babam çocukların öksüz kalmasın, babasız büyümesin dedi. Annem razı olmadı ama babam git dedi. Ağlaya ağlaya geldim, döndüm. Annem "satar bu kızını seni," dedi ama ne yapalım. Bizi hep ikinci planda tuttu. Şimdi her tartışmada aklıma geliyor yaptıkları, aklımdan çıkmıyor. Döverdi de beni, şimdi de dövüyor. Bir gün anne babası yüzünden boğazımı kesti. Üstelik guatr ameliyatı olmuştum boğazımı kestiğinde.

İşte kadının ezilmişliği burda. Ailem okutmadı beni, kızkardeşlerimi de okutmadı. Şimdi eşim anlatıyor, hâkime para yedirmiş. Ben okusaydım, elimde bir mesleğim olsaydı, ekonomik özgürlüğüm olsaydı dönmezdim. Bu acıları çekmezdim. O yaşadığım acılara yeter derdim, ama olmadı.

Hazırlayan: Nevin Cerav

bir dahaki yıl bu kadar kolay olmasın

bundan iki sene kadar önce bilge'yle pazartesi için mankenlerle ilgili bir dosya hazırlamıştık. o sıralar, bu yazı için gaye sökmen manken ajansına gidip geldik, bir sürü genç manken kızla görüştük. içlerinden bir tanesi bizi dehşete düşürecek kadar küçüktü. yüz ifadesi, üfak olan yaşından da daha çocuksuydu ve bir mucize sutyenin altına saklandığı belli olan memelerinin üzerinde iyice tuhaf duruyordu.

bahariyeli orta halli bir aile kızıydı, çocukluğundan beri manken olmayı haval etmişti. aslında kendisi de epeyce genç bir kadın olan bilge'yle tanıdığımız bütün küçük kızları düşünüp tahtalara vurarak döndük oradan. sonra o kızın rober hatemo'yla aşk yaşadığı haberini okudum magazin basınında. haber fotoğrafında, ikisi de tuhaf "oryantal" kıyafetler giymişlerdi. rober hatemo'nun işvesinin yanında o pek amatör kalıyordu. daha sonra da adnan hoca'nın kadınlarının arasında okudum adını. aile kızı kalma yönündeki ısrarını sürdürememişti belli ki.

duygu dikmenoğlu'ndan bir yıl sonraki yarışmada derece almıştı. o ara duygu'yu da gör-

dük. duygu dikmenoğlu, elite model look'un en büyük fatihidir, o yarışmadan onun kadar ünlü olan bir kız daha çıkmadı ve o yarışma onunla ünlü oldu biraz da.

eskiden genç kızlar, böyle yarışmalara ailelerinden gizli girerlerdi. şimdi hepsi ailelerinin teşvikiyle giriyorlar. bana sorarsanız, kıyametin birkaç alametinden birisi bu. ve memlekete şeriat gelecekse bu tür insanların yarattığı öfkeye de yaslanarak gelecektir, suudi sermayesinin yanında, allahın, bu ülkede ne kadar çok insan, küçücük kızının süha özgerini'nin alıcı bakışları önünden geçmesine razı olmaktadır.

"para için" demeyin, hemen hepsi orta sınıf olan ailelerden bahsediyoruz. zaten yoksulların kızları böyle yarışmaların falan yolunu bulamıyor. onlar genellikle, kendi sırtlarından yollarını bulan tecrübeli pezevenklerin eline düşüveriyorlar.

tekirdağ kiraz güzeli yarışmasından daha profesyonel olan her şey üst orta sınıf arasında olup bitiyor. yani, sindrella falan bile mümkün değil.

yine duygu'ya dönmek istiyorum. kendisi bir nevi mankenlik reklamı gibidir. düşünün, izmir'deki ailesinin evinde kalıyor, istanbul'a çekimler için geldiğinde ise, gaye sökmen ablasının evinde. bu mankenlik falan durumları söz konusu olduğunda, bütün özgürleşme mekanizmaları tersten işliyor. ailesinin evinden ayrılıp kendi evini kuranlar, aileden bile derin bir takım bağımlılık ilişkilerine düşmeye aday oluyorlar.

duygu, böyle kendini bilen bir kız olmakla kalmayıp, en sevilen amerikalı tan sağtürk'le eşleşmeyi başardı. nasıl birbirlerine benziyorlar, ikisi de (ki buna dayanamayız) sarışın, frenk izmir'den, tam bir nazar değmesin çifti. duygu tabii ki hiçbir zaman iç çamaşırı defilesine çıkmayacak, zaten bu iç çamaşırı defilelerine kim çıkıyor anlamak mümkün değil. kime mikrofonu uzatsalar, televole deyimiyle, "çamaşır giymiyor."

bu pembe rüyanın arkasındaki ağır gerçekleri öğrensek de unutuyoruz tabii duygu dikmenoğlu'nun daha göğüsleri gelişmeden silikon taktırdığını, sonra göğüsleri yaşı icabı gelişince bu sefer de silikonlarının fazla geldiğini unutuyor, küçük bir kıza bunu yapabilen doktorun adını ise hiç merak etmiyoruz.

bizim istediğimiz hikâye, elit bir model görüntüsü.

bu seneki yarışmanın ise başka özellikleri vardı. nathalie cardone'u hatırlamazsınız, çünkü adını hatırlatacak kadar bir şey yapmadı. hani iki yıl önce hasta siempre'yi söyleyip herkesi kendisine hasta etmişti de bu konuya che'yle ilgili yazımızda değinmiştik. geçen yaz onun sayesindedir ki bütün diskolar, barlar kumandan che diye çınladı. bu yıl da köpük eğlencelerinin moda olduğunu öğrendiğimiz bodrum'un barlarında herkesin o parçayla masa üstlerinde dans ettiğini okuduk basından.

nathalie cardone bu yıl türkiye'ye geldi; sanmayın ki altmışsekizliler vakfı'nın çağrısı olarak, elite model look yarışmasında sahne almak üzere!

nathalie, nedeni bilinmez, yarışmada ağladı, ertesi gün basına uyduruk olduğu belli bir şeyler geveledi, ama ne derse desin, selvi boyuna ulaşmışlarsa da aslında parmak kadar kızların teşhirinin içine dokunmadığı belliydi.

ama esas bomba işin sonunda patladı. rtük, yarışmanın görüntülerini yayınlayan televizyon kanallarına ceza verdi; diğer genç kızlara özendirici oluyor gerekçesiyle.

reklamlar, televoleler, defileler, özendirici olmuyordu, yeter ki yarışmanın görüntüleri gösterilmesin!

biliyorsunuz, basın, özgürlüklerine sahip çıkma konusunda fevridir, bir çok köşe yazarı esip gürledi. hepsi, savunmadıkları fikirlerin bile özgür bırakılmasından yanaydılar. hepsi rtük'e karşıydı. hepsi özgürlükçüydü. hepsi kahramanca...

rtük'ün yanında olanlar da vardı tabii. onlar, "özgürlükçü" görüntü sahibi olamamaktan çekinmeyen yazarlardı.

ama neyse ki perihan mağden arkadaşımız gibi yazarlar var da içimiz şişmiyor. keşke dedi bu yarışma bu şekilde değil de, çakı gibi feminist kızların müdahalesiyle yasaklansaydı.

buraya kadar anlattıklarımı basından okumuşsunuzdur, ey sevgili okur, konunun üzerinden de epey zaman geçti, ama aylık dergi, ne yaparsınız, böyle oluyor. bu yazıyı sırf perihan'a hak vermek için yazdım, ona, "bir dahaki sene o yarışmayı bu kadar kolay yapamayacaklar." diye size güvenerek söz verirsem, umarım bana çok kızmazsınız.

ayşe düzkan

uluslararası feminist iktisat konferansı bu yıl istanbul'da

Uluslararası Feminist İktisat(çılar) Birliği'nin (IAFFE) düzenlediği 2000 yılı konferansı, 15-17 Ağustos tarihleri arasında İstanbul'da yapılıyor. Bu konferansın bizim için anlamı çok büyük; zira 1998 yılında Amsterdam da yapılan "Out of Margin 2" başlıklı konferansa bildiri sunmuş ve 2000 yılında yapılacak konferansın Türkiye'de düzenlenmesi yönünde Şemsa Özar'la birlikte ufak da olsa katkımız ve ısrarımız olmuştu. Bu nedenle yedi yıldır düzenlenen uluslararası nitelikteki bu konferansın, üstelik "feminist iktisat" gibi pek de tanıdık olmayan bir alana ait güncel tartışmaların, Türkiye'de yapılacak olması bize ayrı bir mutluluk veriyor.

Türkiye için, özellikle Türkiye'deki akademik çevreler için, oldukça yeni ve yadırganan bir bakış olan "feminist iktisat"ın, iktisat "camiası"ndaki mevcut duvarları zorlayacağı açıktır; zira feminizm, genel kabul gören haliyle -popüler- iktisat birbirleriyle zıt ve bağdaşamaz içerimler resmetmektedirler. Bu bağlamda, özellikle söz konusu camiadan yükselen "iktisadın da mı feministi çıktı!" şeklindeki satirik itirazlara karşı, feminist iktisada ilişkin konuların pek çok ülkede akademik çevrelerde tartışıldığını, uluslararası nitelikte bir *Feminist İktisat Birliği* olduğunu, bu birliğin yedi yıldır uluslararası nitelikte konferanslar düzenlediğini ve beş yıldır düzenli olarak yayınladığı *Feminist Economics Dergisi*'nin 1998 yılında "En İyi Yeni Süreli Yayın" seçildiğini hatırlatmak gereğini duyuyoruz. (IAFFE-İstanbul 2000 Konferansı en azından bu bilgilerin yaygınlaştırılabilmesine vesile olacak diye de ayrıca keyifleniyoruz!)

Peki öyleyse böylesi çatışmalara (!) neden olan feminist iktisat ve iktisatçıların amacı ve derdi nedir:

Feminist iktisat, öncelikle "iktisat" ile "feminist" duruş arasındaki bağdaşmazlığı kırmayı, iktisadı eril yanlılığından kurtarmayı hedeflemektedir. Bu nedenle de feminist iktisadın amacı, öncelikle "ekonomide kadın"ı değil, kadın bakış açısını da içerecek biçimde ekonomiyi incelemek ve bu bağlamda çözüm üretmektir.

Hareket noktasını "kadın bakış açısını da iktisada dahil etmek" oluştursa da, feminist iktisadın hedefi, ne sadece daha fazla kadının disiplinde (iktisat) yer alıp söz sahibi olması, ne kadınlarla ilgili konular üstünde yoğunlaşılması (ki bunlar feminist iktisadın gelişim sürecine katkı sağlayacaktır), ne kadınların bir sınıfsal tahlil temelinde ayrı bir iktisadi analize tabi tutulması, ne de ayrımcı (erkekleri dışlayan) bir kadın iktisadının oluşturulmasıdır. Feminist iktisadın hedefi, iktisadın eril, bir başka deyişle toplumsal cinsiyetçi, ırkçı, etnik, sınıfsal vb. taraflılıklarından kurtarılıp, daha zengin, çoğulcu bir insan anlayışı temelinde yeniden yapılandırılması; alanın hem kadın hem de erkek deneyimlerini farklı toplumsal, kültürel, etnik, ırksal, sınıfsal konumları da gözeterek ve farklı konuları da içerebilecek, disipliner kırılmaları ortadan kaldıracak biçimde genişletilmesidir.

Feminist iktisatçılar bu temelde, iktisadın toplumsal yapılandırılışı bilimin toplumsal yapılandırılışı ve toplumsal cinsiyetin toplumsal yapılandırılışını kesişim noktaları temelinde irdelemekte ve cinsiyetçi bakıştan uzak bir iktisat anlayışıyla ekonomiyi şekillendirmeyi hedeflemektedirler.

Feminist iktisadın hedef(ler)ine ilişkin bu uzlaşma, yine "feminist iktisat" sözcüklerinin de ilk kez "akademik" ve "profesyonel" bir kitle önünde telaffuz edildiği Amerikan İktisatçılar Birliği'nin 1990'daki yıllık toplantısında, "Kadının Statüsü Komitesi"nin oluşturulması kararı sonucu düzenlenen oturumda açıklanmıştır. Ve bu hedefler doğrultusunda çalışmak üzere, Uluslararası Feminist İktisat(çılar) Birliği'nin (IAFFE) kuruluş çalışmalarına başlanmış ve 1992 yılında bu birlik resmen kurulmuştur. Bugün IAFFE'nin Türkiye'nin de dahil olduğu kırk farklı ülkeden üyesi vardır ve bu sayı giderek artmaktadır. Birlik üyelerinin çoğunluğunu iktisatçılar oluşturmakla birlikte, iktisadi yaşamın her alanına toplumsal cinsiyet perspektifiyle yaklaşan diğer disiplinlerden araştırmacılar, öğrenci, eylemci ve politikacılar da IAFFE'de yer almaktadır.

Bu yıl İstanbul'da gerçekleştirilecek olan IAFFE-2000 Konferansı'nın katılımcıları da IAFFE üyelerinin çeşitliliğine paralel olarak zengin bir tablo resmetmektedir. Şöyle ki, beş kıtadan ABD, Kanada, Filipinler, Japonya, Güney Afrika, Hindistan, Avusturalya, Çin, İngiltere ve İtalya gibi hepsini sayamayacağımız kadar farklı ülkeden katılımcılar, bu konferansta bildiri sunacaklar. Sevindirici bir nokta, tüm önyargılarımızın aksine, Türkiye'den de katılımın oldukça yüksek olması ve on iki farklı üniversitenin yanı sıra sivil toplum örgütlerinden temsilcilerin de bu etkinlikte yer alacak olmasıdır. Konferansa erkeklerin gösterdiği beklenmedik ilgi ise bir başka umut verici noktadır.

Üç gün boyunca paralel oturumlarda tartışılacak olan konulara ve sunulacak tebliğlere bir göz attığımızda, katılımcılarda gözlenen renkliliğin aynen bildiri konularına da yansıdığını görüyoruz. Şöyle ki, küreselleşme ve toplumsal cinsiyet ilişkisi, devlet-kadın ilişkisi ve çalışma hayatında kadın gibi popüler konuların yanı sıra, feminist metodoloji ve iktisat, çocuk bakımı ve toplumsal cinsiyetçi ilişkiler ve ekofeminizm gibi Türkiye için oldukça yeni olan konular da konferansta tartışılacaktır.

15 Ağustos'ta Boğaziçi Üniversitesi'nde Feminist İktisat Konferansı'nda buluşmak umuduyla...

Nurcan Özkaplan-Ufuk Serdaroğlu

*15-17 Ağustos tarihleri arasında Boğaziçi Üniversitesi Güney Kampüsü'nde gerçekleştirilecek olan Uluslararası Feminist İktisat Konferansı'na dinleyici olarak katılabilirsiniz. Konferans programını web sayfamızdan izleyebilirsiniz. 15 Ağustos saat 9.30'da açılışı yapılacak olan konferans için, Büyük Toplantı Salonu girişinde 8.30-10.00 saatleri arasında kayıt yaptırabilirsiniz.

Web adresi: http://hamlin.cc.boun.edu.tr/~iaffe

küreselleşme, cinsiyet eşitsizliklerini artırdı

Uluslararası Feminist İktisatçılar Birliği (IAFFE) Başkanı Dr. Rhonda Sharp ile Pazartesi adına konuştuk.

Uluslararası Feminist İktisatçılar Birliği'nin amaçlarını, perspektifini ve önceliklerini açıklar mısınız?

1992'de kurulan IAFFE, cinsiyetçi ayrım konusunda duyarlı olan ve bu konuda yapıcı bir iktisadi politika geliştirmek isteyen akademisyenlerin, araştırmacıların, siyasetçilerin ve eylemcilerin bir araya gelmesini sağladı. IAFFE, toplumsal cinsiyet ilişkileri ve kadınlarla çocukların refah düzeyi konusunda çoğunlukla duyarsız olan ana iktisadi akımların çözümlemelerinin ve öngörülerinin geçerliliğini sorgular ve politikalarını eleştirir. Bir başka deyişle, bu disiplinin nasıl yapılandığını ve bu yapılanmadan kaynaklanan politikaları feminist bir bakış açısıyla değerlendirmek amacındadır. IAFFE'nin önemli hedeflerinden biri, sadece iktisatçıların değil, iktisadi meselelere ve tartışmalara ilgi duyan, feminist bir bakış açısına sahip herkesin katılabileceği bir tartışma ortamı yaratmaktır. Bunların da ötesinde IAFFE, ekonomik etkinlik kapsamını genişleterek, kadınların, çocukların ve erkeklerin piyasa ekonomisinin dışında, hayatta kalabilmek için giriştikleri tüm faaliyetleri, gerçek hayat deneyimlerine dayalı iktisadi çözümler üreterek kapsamayı amaçlar. Bu özellikle, toplumdaki düşük ücretli, ücretsiz, hizmet ve bakımla ilgili enformel işlerin rolünü kavramak için harekete geçmek anlamına gelmektedir.

IAFFE uluslararası ilişkileri neden önemsiyor?

Birincisi kadınlarla erkekler arasında olduğu kadar, farklı kadın ve erkek grupları (zengin-fakir, genç-yaşlı,köylü-kentli, vb.) arasındaki iktisadi farklılıklar ve eşitsizlikler, dünyanın neresinde olursa olsun kendini gösteren bir olgudur. Dünya kapsamında yaygınlaşan yeniden yapılanma ve küreselleşme sürecinin cinsiyetçi farklılaşmaları ve eşitsizlikleri artırdığına dair kaygıları doğrulayan kanıtlar çoğalmaktadır. Bu durum, bizim iktisadi gelişmelerin uluslararası boyutlarını araştırmamızı ve cinsiyetçi yanlarını teşhir etmemizi gerektirmektedir. Bu gibi meseleleri kavrayabilmemizde, karşılaştırmalı uluslararası araştırmaların ve bilgi birikiminin katkısı büyüktür. Ayrıca eşitsizliğin ortadan kaldırılması için çözüm arayışları ulusal, yerel ve kişisel düzeyde olduğu kadar uluslararası düzeyde de sürdürülmelidir.

İkincisi, IAFFE 40 ülkede üyesi bulunan bir örgüttür ve gerçek anlamda geleceği uluslararası üyelik faaliyetlerindeki başarısına bağlıdır. IAFFE'nin seçimle işbaşına gelen yönetim kuruluyla başkanları ve kurulları, uluslararası çeşitliliğin ve farklılıkların değerini göz önünde tutarak uluslararası bir politik perspektif ve strateji oluşturmaya çalışırlar. Bu, bağlayıcı olmamakla birlikte, toplantıların ve konferansların kültürel ve iktisadi açıdan farklı ülkelerde yapılıyor olması; gelişmekte olan ülkelerden IAFFE konferanslarına katılmak isteyen üyelere burs sağlama çabaları ve dergimizin dünyanın farklı bölgelerindeki araştırma ve deneyimleri olabildiğince geniş bir şekilde yansıtmaya çalışmasında kendini göstermektedir.

Üçüncüsü, uluslararası ilişkileri geliştirme çabası belki de IAFFE'nin önüne koyduğu en önemli mücadele hedefidir. Öncü kadronun ve üyelerimizin araştırmalar, pedagojik eğitim, politika önerileri ve faaliyetlerde olduğu kadar, IAFFE'nin yapılanması ve örgütlenmesinde de uluslararası perspektifleri benimsemeleri başlıca önkoşuldur. Ben, bunu başarabilmek için taraflara yararlı olacak bir diyalog başlatmamız gerektiğini düşünüyorum. Deneyim ve bilgi birikimimizin önemini küçümsemeden, bizim dışımızdaki koşulları ve davranışları anlamaya ve değerlerini tanımaya çalışmalıyız. Bu türden bir mübadeleyi gerçekleştirmek için karşılıklı anlayış, saygı ve entelektüel merak gerekir. Aynı zamanda "daha önce gitmemiş olduğunuz yerlere gitmeyi', tehlikeleri göze almayı, yardım istemeyi ve bize katılmak isteyenlere "yardım eli uzatmayı' da gerektirir. 11er şeyden önce bu anlamda bir uluslararası ilişki kurma çabası, insanlararası ilişkilere özen göstermek anlamına gelir. Meyvelerini uzun zamanda vereceği için örgüt içinde iyi planlanmış bir stratejik yaklaşımın zorunlu olduğunun altı çizilmelidir. Bu hedeflere ulaşmak için yeterli kaynak sağlamak ise örgütün aşması gereken başlıca engellerden biridir.

İstanbul'da yapılacak olan IAFFE Konferansı ile ilgili beklentilerinizi öğrenebilir miyiz?

2000'deki konferans için İstanbul'u seçmemiz, uluslararası bağlara olan inancımızın bir kanıtıdır. Yüzyıllar boyunca Türkiye'nin tarihinin, kültürünün ve ekonomisinin şekillenmesinde uluslararası güçlerin ve olayların payı olmuştur. Bunun en son örneği ise Avrupa Birliği'ne katılma kararıdır. Kadınlarla erkeklerin hayatlarında böyle bir kararın kuşkusuz birbirinden farklı ekonomik etkileri olacaktır.

Konferans sayesinde Türkiye'deki feministlerle görüş alışverişinde bulunabilmeyi umuyorum. Gelen tebliğlerin dörtte birinden fazlası Türkiye ve çevre ülkelerden; bazıları ise ülke dışında yaşayan Türkiye kökenli araştırmacılardan. Kimi oturumlar aynı anda Türkçe'ye ve İngilizce'ye çevrilecek. Konferans programında, Türkiye ve Asya, Afrika, Güney Amerika ülkelerinde ev eksenli işlere ağırlık verildiği gözleniyor; böylece karşılaştırmalı bir malzeme sağlanmış oluyor kanımca.

Bundan önceki tecrübelerime dayanarak, konferansın çok sesli, teklifsiz ve içten bir hava içinde geçeceğine, yeni dostlukların ve ilişkilerin kurulmasına vesile olacağına inanıyorum. Pek çok heyecan uyandırıcı düşünce ve önerinin ortaya atılacağından eminim.

Pazartesi'den açıklama

Bildiğiniz gibi, kadınlardan gelen taciz ve tecavüz tanıklıklarını yayınlıyoruz. Canan Yatsuman'la ilgili habere, noter aracılığıyla tekzip aldık. Hukukta sanığın masumiyeti esastır ve suçlama makamının suçu ispat etmesi gerekir. Bunun bir istisnası var: Genellikle gizli işlenen ve mağdurun kendisini suçlu hissettiği taciz ve tecavüz davaları. Feministlerin önerdiği ve birçok ülkede kabul görmüş bir hukuk kuralına göre, taciz ve tecavüz sanıklarının suçsuzluklarını ispat etmeleri gerekiyor. Biz de buna inanmıyoruz ve bu tür haberlerde, yorum yapmadan, tanıklıklara yer veriyoruz.

TEKZİP

1) Derginizin Temmuz 2000-64. sayısında, 9. sayfada, "İşyerinde Cinsel Taciz" başlığı altında Canan Yatsuman'ın ifadeleri ile kendisine cinsel tacizde bulunduğumuz yolunda, tamamen gerçek dışı, bizim için şeref, haysiyet ve onur kırıcı bir yazıyı, gerçek olup olmadığını araştırmadan yayınladınız.
2) Canan Yatsuman'a cinsel tacizde bulunduğunuz iddiası yalan olup, kendisinin gerçek işten çıkarılma nedeni İngilizce düzeyinin şirketimiz için yetersiz olmasıdır. Bu nedenle şirketimiz maddi olarak zarara uğramış olup işten çıkarılmadan bir ay önce durum kendisine izah edilmiştir. Bunun dışındaki iddialar tamamen hilafı hakikattır.
3) Anılanların ışığında Basın Kanunu M: 15 gereği sorumlu müdür olarak bu yazıyı düzeltmenizi ihtaren talep ederiz.

Nedim Usta ve Yüksel Güner Hak, NY Danışmanlık Hizmetleri LTD. ŞTİ. Vekili
Av Raşit Güzey

eski yugoslavya'da yeni durumlar

Catherine Samary eski Yugoslavya üzerine çalışan bir araştırmacı. "Bosna'da Etnik Savaş" adlı kitabı Türkçe'de de yayımlandı. Samary ile bölgedeki son gelişmeler ve bölge politikasında etkin olan kadınlar hakkında Pazartesi adına Ayşe Düzkan görüştü.

eski yugoslavya'nın geleceğiyle ilgili ne düşünüyorsunuz?
Bir şey söylemek zor. Kosova'nın şimdiki durumu çok çelişik çünkü savaş Kosova nın Yugoslavya içinde özerk bir bölge olması adına çıktı, ancak savaşın sonucunda bunun aksi oldu. Bugün NATO bütün bölgeye, Arnavutluk'a, Bosna'ya, Makedonya'ya yerleşmiş durumda. Karadağ ve Yugoslavya arasında beklenen kriz ortaya çıkarsa oraya da yerleşecek.
milosevic geçtiğimiz günlerde anayasada bir değişiklik yaparak görev süresini uzattı. bunun sırp halkı üzerindeki etkisi nedir?
Bunun bir sebebi de NATO işgali ama Milosevic kendisini o kadar güçlü hissediyor ki, Sırp halkının onu doğrudan seçebileceği bir anayasa değişikliği önerebiliyor. Bu noktada yaptırımlar ve Sırbistan'ın dışlanması devam edecek. Sırbistan'da istikrar sağlanmadan bölgede istikrar sağlanması mümkün değildir. Milosevic'in iktidarda kalması halinde bu yaptırımlar sürecek ve Sırbistan'ın İstikrar Paktı'na girmemesi sağlanacak. Ama Sırbistan'ın tecriti bugün Sırp halkı ve medya ile ve üniversiteler üzerinde ağır baskı anlamına gelir. Milosevic'le aşırı sağ arasındaki bağlantının sağlamlaşmasına yol açar. Bunun istendiğini sanmıyorum. Ama Batılı güçlere gerçekten karşı olan tek odak, resmi muhalefet. Milosevic'e baskı yapıldıkça o da aşırı sağla ittifaka itilecektir.

milosevic'in karısı ve hükümet ortağı mirjana markovic'in konumuyla ilgili olarak ne düşünüyorsunuz?
Mirjana Markovic her zaman Milosevic'in öne sürdüğü bu milliyetçilikten yanaydı. Şimdiki durumlarını tek kafalı iki gövde olarak tanımlayabiliriz.
türkçe bir yayında, rouge dergisinde mirjana markovic'i desteklediğinizi okudum. doğru mu?
Hayır, tamamen yanlış. Milosevic'in sosyalist, Markovic'in de Yugoslav solu olduğunu iddia etmesi, Yugoslavya'daki birçok insan için zorluk yaratan bir şey. Bu ikisi kamu mülkünü keyiflerine göre pazarlamakta. Markovic, liberallerin yapacağından daha yavaş bir özelleştirme yanlısı. Bu nüfusun en yoksul kesimlerinin yararına oluyor tabii. Ancak diğer yandan, özelleştirme ve iktidardaki insanlara mülkiyet verilmesi söz konusu, özellikle de Milosevic ailesine. İnsanları iktidarın çevresinde tutmak için Mira Markovic'in partisi para işlerine çok fazla bulaştı. Yöneticileri bu yolla rejime bağlamaya çalışıyor.
milosevic rejimini nasıl tanımlarsınız?
Bu rejimin faşizm olduğu fikrine katılmıyorum. Büyük şehirler muhalefetin elinde, bağımsız sendikalar, kadın örgütleri var. Hırvatistan'daki Tudjman rejimi gibi, parlamentarizm, demokrasinin başka şeylerle karışımıdır. Bu rejimlere demokrasi ve diktatörlüğün bir karışımı olma anlamında *demokratür* deniyor. Sırbistan'da ordudan ziyade paramiliter güçlerin rejimin desteği olarak kullanılması söz konusu. Değişik baskı biçimleri var. Medyanın özelleştirilmesi söz konusu. Popülist iktidar farklı programlar uyguluyor. Sol programlar, sağ programlar, çok yoksul ve çok zenginlere yönelik, bir tür bonapartist rejim. Aynı zamanda çok antiemperyalist görünümler alabiliyor.
bugün dünyada bu tür bir grup ülke var, afganistan'dan sırbistan'a kadar, abd'ye karşı tavır alıyor...
Ama bu yeterli değil...
bu ülkeler hakkında ne söylersiniz?
ABD'nin egemenliğine direnen birçok ülke olduğu doğru. Bunlar ABD politikalarına, NATO'ya karşı çıkıyorlar. Ama ülke içinde sağ bir ideoloji çerçevesinde ve sağ politikalarla ittifak içindeler. bunu görmek lazım. Bu Sırbistan'da da böyle. Bazı solcular durumun yalnızca bir yanını görüyor. Sırbistan'ın ABD diktatorluğüne direnen küçük bir ülke olduğu doğru. Bir taraftan NATO'nun işgaline izin vermemiştir ve ABD Sırbistan'a karşı politikaları yüzünden kınanmalıdır ama ülke içinde politikaları ve ittifakları her zaman en sağ politikacılarla olmuştur.
sırbistan'ın alt-emperyalist emelleri olduğundan bahsedebilir misiniz?
Kimin üzerinde egemenlik kurabilir bilmiyorum, bunun için çok ufak bir ülke. Örneğin Çin'in, Rusya'nın bu tür bir güç olma yönünde çabaları var. Milosevic'in hedefi de bu tür bir Rusya ya da Çin'le ittifak kurmak. İkincil güçlerle bir olup büyük güçlere direnmek.
eğer milosevic'in politikaları olmasaydı nato'nun eski yugoslavya'ya girme konusunda bahane bulmakta zorlanacağı söyleniyor. buna katılıyor musunuz?
Bence ABD'nin ya da NATO'nun baştan böyle bir politikası yoktu. Yugoslav krizi başladığında Amerikalılar Yugoslavya'yla bu kadar ilgilenmiyordu. IMF Yugoslavya'nın bölünmesinden yana bile değildi. ABD ve NATO Balkanlar'da istikrarı sağlayıp orada yerleşmek niyetindeler. Bunun için kimi destekleyip kiminle savaşacakları pragmatik olarak değişiyor. Örneğin Arnavutluk'ta Berişa'yı desteklediler, Berişa iktisadi krizle çöktü. Bunun üzerine Arnavutluk'ta Sosyalist Parti'den başka birini bulmaları gerekti. Arnavutluk Sosyalist Partisi'nin Milosevic'le olan bağlantıları da NATO'nun tercih sebeplerinden biriydi. Bu meselenin iki günden fazla süreceğine inanmıyorlardı. Konunun uzmanı değilim ama

ABD'nin Avrupa politikasında Madelaine Albright'tan beri değişiklik olduğunu söylüyorlar. Amerikan gücünün nasıl uygulanacağı konusunda her zaman değişiklik olabilir. Ama sizin dediğiniz de doğru. ABD'nin dış politikasını yürüten birçok insan için Milosevic ve onun yarattığı Sırp rejimi, NATO'nun işgali için önemli bir gerekçe yarattı.
Biliyorsunuz, Bosna'da İslami Parti seçimleri kaybetti. Bunun Bosna'da politikaları ve kadınların hayatını değiştireceğine inanıyor musunuz?
Bu gelişme oradaki İslami tehlikenin pek de öyle tehlike olmadığını gösteriyor. Sosyal demokratların kazandığı yerler. Bosna'nın merkezinde ve Müslümanı denilen nüfusun en yoğun olduğu yerler. Halen Sırp ya da Hırvat milliyetçisi partilerin egemenliğinde olan eyaletlerde önemli bir rolü olabilir bu gelişmenin. Milliyetçi partilerin en önemli argümanlarından birisi köktendinci tehlikeye karşı destek istemekti. Yaşlı nüfusa yönelik politikalar üreten ve Bosna'da istikrarı destekleyen güçler iktidarda olursa, bu her türlu uluslararası müdahaleden daha etkili olacaktır. Bosna'da ikinci durak, Sırp ve Boşnak sosyal demokratlar arasında, yalnızca Müslümanların yaşadığı merkez bölgelerinde değil, Hırvat ve Sırp bölgelerinde de listeler ve adaylar çıkartmak üzere yapılacak ittifaktır. Çünkü oralarda da güç kazanmak gerekir. Bunu yaptıklarında Dayton Anlaşması'nı da sorgulamış olacaklar. Çünkü bu anlaşmayla anayasaya giren etnik ayrımlar o dönemde milliyetçi partilerin tanımları çerçevesinde olmuştur. Dayton sonrası büyük bir tartışma çıktı. sosyal demokratlar herkesin her istediği yerde aday gösterebilmesine imkân veren yeni bir yasa istiyordu. Halbuki var olan düzenlemeye göre Sırp bölgesinde Sırplar'a, Hırvat bölgesinde Hırvatlar'a oy verebiliyorsunuz. Bu durum Dayton Anlaşması na göre düzenlenen anayasada belirlenmiştir.
eski yugoslavya'daki kadın hareketinin etkili olduğunu düşünüyor musunuz?
Siyahlı Kadınlar birçok uluslararası toplantı düzenledi. Bunun milliyetçiliğe karşı önemli olduğunu düşünüyorum. Onların direnişi baştan beri en önemli simgesel direnişti. Hırvatistan'daki feministler de özellikle tecavüze karşı mücadele ettiler. Ama bundan sonra sanırım her şey daha kolay olacak. Yeni seçimlerden sonra Hırvatistan'da durum değişti. Sırbistan'da da seçimlerden sonra daha güçlü faaliyetler örgütlemek mümkün olacak.

cezaevinde nazi yöntemleri

Yaklaşık bir ay önce Burdur Cezaevi'nde 16'sı kadın toplam 61 sol siyasi tutuklu ve mahkûm korkunç bir saldırıya maruz kaldı. İki kadının tecavüze uğradığı saldırıda, bir tutuklu sakat kaldı, beyin ameliyatı geçiren bir tutuklu hayati tehlikeyi atlatamadı. Ağır yaraları olan diğerlerinin de sağlık durumları belirsiz...

Burdur Cezaevi'nde yaşanan saldırıdan on gün sonra, cezaevinin karşısındaki evlerden birindeyiz. Kapısını çaldığımız daireden aile bizi içeri buyur ediyor. Neden geldiğimizi anlatınca şöyle bir yorum yapıyorlar: "Evet, isyan olmuş içeride. Bomba atıldı, bize de içeri girip perdelerimizi kapatmamız söylendi."

Olaylara tanık olan ev sahibinin bahsettiği "isyan", aslında on bir sol siyasi tutuklunun, kötü muamele gördükleri için mahkemelere çıkmama kararının kamuoyundaki yankısı. Bu karardan sonra, tutukluların bulunduğu dört koğuş daha alınan kararı destekliyor. Toplam 61 tutuklunun 16'sı kadın Birçoğu İstanbul cezaevlerinden ve Ulucanlar'dan sevk edilmiş Burdur a.

Başından itibaren olaylardan haberdar olan ve çaba sarfeden insanlar da aynı şeyleri anlatıyor bize. Saldırıdan bir gün önce, tüm gardiyanları topluyorlar. Tutuklular bu hareketlenmeden kuşkulanıyor. Koğuşların kapısına barikat kuruyorlar. Sabah saat 7.00'den itibaren Konya Bolge Jandarma Komutanlığı'ndan robokop jandarmalar, komando jandarma erleri geliyor. Saat 12.00'de ilgililerin olaydan haberi oluyor. DSP Burdur Milletvekili Hasan Macit aramıyor, saat 15.00 sularındai bir avukatla birlikte Hasan Macit cezaevine gidiyor. İçeriye yalnızca milletvekili alınıyor, yirmi dakika sonra çıktığında ise şunları söylüyor; "Operasyon yapılmayacak, anlaşma için çalışılıyor."

Ama "operasyon yok" denmesine rağmen bir süre sonra cezaevinden patlama sesleri geliyor, gaz bombası atılıyor içeri. Hasan Macit arabuluculuk yapmak istiyor, cezaevi yönetimi, "Biz ihtiyaç duyarsak sizi buluruz," diyor.

Akşam, saat 20.00. Operasyon başlıyor ve iş makineleri getiriliyor cezaevine. Tutuklu yakınları Antalya'da görevlilerce oyalanıyor. Saat 19.00'da evlerine geri donmek zorunda kalıyorlar.

20.30'da ambulanslar cezaevine girip çıkmaya başlıyor. Dışarıda bekleyen gazeteciler ve insanlar uzaklaştırılıyor. Esas büyük operasyon ise saat 22.00'den sonra başlıyor ve 23.30'da buçukta son buluyor.

Saldırıdan sonra yapılan açıklamada, kimsenin ciddi bir yarası olmadığı belirtiliyor. Oysa gerçek çok başka: Bir tutuklunun kolu greyder kepçesiyle koparılıyor, koparılan kol Isparta'da bir köpeğin ağzında bulunuyor. Hemen hepsinin kafaları duvarlara vuruluyor. Tutukluların çoğunun kol, bacak, kaburga kemiklerinde, kafataslarında kırıklar, çatlaklar ve vücutlarının çeşitli yerlerinde ezikler var. Bir tutuklu beyin travması geçirdiği için daha sonra ameliyat oluyor. Tutukluların tümünde, atılan gaz bombası nedeniyle yanık ve zehirlenme

başgöstermiş. Astım hastası olan tutuklular, gaz bombasından daha çok etkilenmiş. İki kadın tutukluya tecavüz edilmiş. Tecavüzlerde cop ve floresan kullanılmış. Tecavüzlerin, cezaevi müdürünün emri ve gözetiminde gardiyanlara yaptırıldığı söyleniyor.

Saldırıdan hemen sonra tutukluların çoğu, Nevşehir, Bergama, Uşak, Aydın, Gebze, Bursa ve Ceyhan'daki cezaevlerine sevkediliyor.

Beyin ameliyatı geçiren Sadık Türk Antalya Devlet Hastanesi'nde, kolu koparılan Veli Saçılık ise Isparta'da bir hastanede yatıyor. Sağlık durumları oldukça ciddi ve hayati tehlikeleri devam ediyor.

Tutuklulardan Cemal Çakmak daha önce Ulucanlar'dan Burdur'a sevkedilmiş. 1999'nın Eylul ayında, on kişinin öldüğü Ulucanlar Cezaevi saldırısından sağ kurtulanlardan biri. Kafasında bir kurşun var. Ayrıca her iki diz kapağına çivi çakılmış. Bu saldırıda da vücudunun çeşitli yerlerinde kırıklar olduğu söyleniyor, şu anda hastane yerine Bursa Cezaevi'nde yatıyor.

Saldırının hesabını kim verecek?

Saldırıdan on gün sonra, soruşturma başlatan Adalet Bakanlığı, dış güvenlik hariç, cezaevlerindeki her şeyden sorumlu olan kurum. Dış güvenlikten sorumlu olan jandarma ise İçişleri Bakanlığı'na bağlı. Ama her cezaevi saldırısında onlar var ve yaptıkları görev "idari görev" kapsamında değerlendirildiğinden, işledikleri suçlardan dolayı doğrudan takibata uğramıyorlar.

Burdur Cezaevi'nin muduru ise gittiği birçok yeri Nazi kampına çevirmesiyle ünlü Katip Özen. Daha önce de görev aldığı Erzurum Cezaevi'nde, şikâyetlerin artması üzerine bir inceleme heyeti oluşturulmuş ve heyet Katip Özen'in uygulamalarını anlatan bir rapor hazırlamıştı. Rapordaki ifadeler Burdur'da yaşananların da belgesi olacak nitelikte: "Cezaevinde mahkûmlara sistemli işkence yapılmakta, 12 Eylül'ün askeri sayım, karıştır barıştır politikası, ajanlığa zorlama, ziyaretçilerden yiyecek almama, hastaları tedavi ettirmeme gibi uygulamaların yanı sıra hastane ve mahkemeye gidişlerde de mahkûmlara davak atılmaktadır."

En kaygılandırıcı konu ise, saldırı sonrasında az sayıda televizyon kanalı ve bir-iki gazete dışında hâkim olan suskunluk. ABD'de, polislerin bir Siyah'ı linç etme görüntülerini tekrar tekrar gösteren ve olayı vahşet olarak nitelendiren televizyonlarımız, kendi ülkelerindeki saldırıya nedense ilgisiz kalıyorlar.

Saldırıdan sonra Bergama'ya sevkedilen altı tutuklu ve mahkûm, yapılan saldırının bedenlerinde bıraktığı izleri fotoğraflayarak basına verdi. Fotoğrafın yayınlanmasından sonra Bergama Cezaevi Mudurlüğü, altı tutuklu ve mahkûm hakkında, "cezaevine fotoğraf makinesi sokup fotoğraf çekmek ve gazetelerde yayınlanmasına neden olmak" nedeniyle soruşturma açtı...

Nevin Cerav

çocuklar, yani erkek çocukları

Egemen ideolojinin en etkin silahı dildir. Erkek egemen değerlerin en "masumca" yeniden üretilme ve "normalmiş gibi" kabul ettirilme, yani yutturulma alanı...

Gazete haberlerinde, televizyonda, yazı dizilerinde öyle doğal, öyle kendiliğinden karşımıza çıkan bir konu var ki, benim gibi "çarpık", "takıntılı-feminist" değilseniz, fark etmeniz bile olanaksız. Çocuklar. Evet çocuklar... Medyamız, en iyi niyetli, bazısı da kadın, gazeteci- yazar ve araştırmacılarımız farklı konularda "çocuklar" diye bir gruptan söz ederler ya: çalışan çocuklar, sıcakta süs havuzuna atlayan çocuklar, Güney Doğuda, devlet büyüklerinin başlarını okşadıkları çocuklar, başbakan yardımcılarının kucağına verilen çocuklar... Biraz yakından bakın göreceksiniz ki bunlar aslında ERKEK ÇOCUKLAR...

Çalışan çocuklar ve "çalışma" kavramı

Evet biliyorum, çalışma kavramı, bizatihi iktisatçıları bile çileden çıkartan, bir türlü tanımlanamayan çok zor bir kavram: emek, işgücü, çalışma, ücretli çalışma, ücretsiz çalışma, aile işçiliği, vb. bir dizi kavram ve bir o kadar hatta ondan da çok kargaşa var bu konuda. Ben tabii bunlara değinecek değilim, haddimi aşar.

Ama genel geçer anlamda, hani şu herkesin "üzüldüğü" çalışan çocuk olgusu, hani engellenmesi düşünülen şey genelde hep "ücret karşılığı", çoğunlukla da dışarıda çalışma anlamına geliyor. Yani ne oluyor? Tek tük selpakçı ya da çiçekçi kızı saymazsanız, daha çok araba tamircisi, marangoz çırağı, vb. erkek çocukları ya da olsa olsa, evde boncuk işleyen falan kızları çağrıştırıyor.

Oysa, bir çalışan çocuk grubu var ki, kimin umurunda? "Ayşe, babanın çayını tazele!", "Semra, çamaşırı astın mı?" vb.nin sürekli muhatabı olan kız çocukları. Yani okusun-okumasın, dışarıda çalışsın çalışmasın, en ufak yaşlardan beri, evin her tür işine her biçimde dahil olan-olmak zorunda kalan kızlar. Hem de, erkek kardeşleri hiçbir şey yapmazken, ek olarak bir de onlara hizmet eden kızlar. İşte bu iş türü kale alınmaz. Onlar "çalışan" çocuk bile değildirler. Sadece "kız çocuk"turlar ! Yani, tanımları gereği ya da "doğaları" , ya da "fıtratları" gereği ev işi yapmak zorundadırlar.

Denize atlayan, havuza giren çocuklar

Hani havalar çok sıcak olunca, mikroplu olmasına rağmen Boğaz a. ya da başka şehirlerde süs havuzlarına atlayarak serinleyen şen şakrak çocuklar... İşte onlar da erkek çocuklardır. Ama erkek egemen dil, burda bile o ayrımı belirtmez; öyle ya, kızlar çocuktan sayılmaz ki. Sayılsalar, gidip onlar da serinler değil mi? Ama, hayır, hiçbir haberde kız çocuk yoktur, olamaz. Çünkü, orası sokaktır, denizdir, şehir meydanıdır. Ve oraları, tanımı gereği erkeklere aittir Hem sadece büyükler açısından değil, çocuklar açısından da. Böylece kızlar, küçücük yaşlardan, ilerki uslu kadın rollerine hazırlanırlar: "Ne işin var sokakta?" Hava mı sıcak, kardeşin, havuza mı atlıyor, e, sen de o zaman, bulaşıkları soğuk suyla durula, ya da avluyu sula, ya da otur ağaç golgesine, çeyiz işle!

Çocuklar konusunda yaygın olan bu "masum" erkek-egemen tavır, bazen başka yerlerde de karşımıza çıkıyor. Geçenlerde, internet cafe'ler üzerine, oldukça muhafazakâr bir Anadolu kentinde yapılmış bir araştırma sonuçlarını gördüm. Hani şu, "daha çok gençler gidiyor" , "çoğunlukla chat yapıyorlar", vb. Sonuçlar iyiydi de, bir tek detay atlanmıştı: bu kişilerin tümünün erkek olduğu !

Dilin kemiği yoktur, ama cinsiyetinin olduğu apaçık !

Hülya Tufan Tanrıöver

alibeyköy'ün süt mısırı!

95' seçimlerinde korkunç bir oy patlaması yapan o dönemin Refah, şimdinin Fazilet Partisi'nin çevre düzenlemesine verdiği ehemmiyeti bilmeyen yoktur herhalde. Seçimin kazanıldığı il, ilçe, bucak, nahiye gibi yerel yönetim bölgelerinde ilk yapılan faaliyet, rengârenk çocuk parklarıdır. Sonra hemen civarda bir dere, çay, ırmak arayışına girişilir, hiçbiri bulunmazsa altyapı eksikliği yüzünden akan bir takım sular, nasıl olsa vardır. Ardından bu suyun çevresine ağaçlar dikilir. Osmanlı İmparatorluğu'nun bilumum yıldönümleri anısına isimler takılır. Yanlış anlaşılmasın, ne ağaç dikimine ne de çocuk parkına bir itirazım var. Mesela Haliç kıyısında yapılan futbol sahalarında oğlanlar ne güzel top koşturuyorlar. Bunda ne kotuluk olabilir ki? Benim sıkıntım, bütün bunlar yapılırken, mesela kanalizasyon borularının tıkanması ve bunun sonucunda her yağmurda insanların evlerini su basması. En az görüntü kadar mühim bazı belediyesel işler ihmal ediliyor. Bunları öylesine, içimde kalmasın diye yazdım aslında. Bana bunlardan daha anlaşılmaz gelen bir konu var. Alibeyköy'e gittiğinizde, hani yolunuz düşerse diye söylüyorum, hemen girişte meydanımsı bir şey görürsünüz. Her ilçede olur ya, onlardan. İşte o meydanın ortasında bir havuz, havuzun ortasında koskoca bir mısır heykeli var. Heykel ilk dikildiğinde yediden yetmişe bütün Alibeyköy halkı hayal gücünü zorlayıp manasını çözmeye çalıştı, ama pek başarı elde edilemedi. İstanbul'un "şirin mi şirin" ilçelerinden Alibeyköy'ün mısır heykelli ilk günlerinde, otobüsle önünden her geçtiğimizde, özellikle on altı-on yedi yaş civarındaki oğlan güruhunun mısırla cinsel organları arasında kurdukları bağlantıdan dudağımız uçuklamaya, midemiz kalkmaya başlamışken, yine bir İETT seyahatimizde yaşlı bir amcanın mısıra bakarak ve herkesin duyacağı şekilde yaptığı "Bu ne be, çük gibi dikmişler buraya" yorumuyla, bu tip benzetmelerin yaşla ilgisi olmadığını, erkek olmakla alakalı olduğunu iyice anlamış olduk. Yaklaşık bir yıldır mısırlı olan ilçemizde, mısırın etrafından akşamları fışkıran renkli ışıklara mı takalım, o neon ışıklarının arasından her an Hülya Avşar- Sibel Can'gillerden bir "sanatçı" fırlayacak diye mi düşünelim bilmiyoruz. mısırın ucundan fışkıran suyla erkek topluluğunun "attırma" kültürü arasındaki bağlantı hakkında ne hissedeceğimizi ise karar veremiyoruz. Mısırımıza bu kadar kafa yorduğumuz yetmezmiş gibi, bütün adres tariflerini ona gore yapmak gibi bir zorunluluk da var artık.

Mısırdan sola sap, yürü gibi... Ayrıca mısırımızın dikildiği ilk yılda yapılan mısır festivalinden de bahsetmeden geçemeyeceğim. Çok eğlenceli değil mi? Belediyeniz ilçenize meyve-sebze cinsinden bir sembol buluyor, eskiden burası mısır tarlasıydı diyor, heykelim dikiyor, sonra onun festivalini yapıyor, siz de bol bol yiyorsunuz, alaka kurmaya uğraşmadan...

Asıl merakım ise şu: Bugün bile, Alibeyköy'ün en yaşlılarının dahi, buraların mısır tarlası olduğunu hatırlamadığı bir ortamda, iki-üç bin yıl sonra bambaşka bir uygarlığın arkeologları bizim mısıra ne diyecekler acaba?

Beyhan

keramet AB'deymiş...

Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz'ın, tarihten gelen yanlış uygulamaların İslam ülkelerindeki kadınları sosyal hayattan tecrit ettiğini söylemesi kamuoyunda tartışmalara yol açtı. Kezban Hatemi, Yılmaz'ın güdümlü konuştuğunu iddia ederek, tartışmayı alevlendirdi. Konuyla ilgili olarak söyleştiğimiz Kanal 7 program yönetmeni Ayşe Böhürler ise, tefsirin kadınlar tarafından yapılması gerektiğini düşünüyor.

Yılmaz a en sıkı tepki Kezban Hatemi'den geldi. Hatemi, Yılmaz ın siyasilerin arzusuyla konuştuğunu belirterek "Siyasiler konuş dedi, o da konuştu. Yarın sus diyecekler susacak. Kadının İslam'daki veri ve hakları tartışması 20-25 yıl önce gündeme getirilmiş ve bugün güncelliğini kaybetmiştir. Yılmaz ın kadın hakları konusunda gösterdiği duyarlılığı bütün alanlarda göstermesi gerekir. Genelevler konusunda, F Tipi cezaevleri ya da mezhep çatışmaları konularında susan Yılmaz, kadın hakları, insan hakları gibi konularda konuşuyor," dedi. Hatemi Yılmaz'ın şu anda F tipi cezaevleri hakkında görüş bildirmesinin daha anlamlı olduğunu belirtip sözlerine şöyle devam etti: "Bunu yapsa ne olur? Görevinden alınır. Peki şimdi bu konunun dini önemi yok mu?"

Yılmaz'ın, fetvaların da yayımlandığı yer olan Din İşleri Yüksek Kurulu'na kadın üye atanmasına dair görüşlerini de değerlendiren Kezban Hatemi, işinin ehli bir kadının kurula alınmasını olumlu bulduğunu ancak, sırf kadın olsun diye göstermelik bir atama yapılmasının yanlış olacağını söyledi.

Söyleşi yaptığımız Ayşe Bohürler ise, kadın konusundaki tefsiri bizzat kadınların yapması gerektiği fikrine sıcak bakanlardan.

Yılmaz'ın açıklaması büyük tartışmalara neden oldu? Siz bu konuda neler düşünüyorsunuz?

Bu tartışma yeni bir şey değil. İslami camia içinde çok öncelerden de konuşulan bir konu. Çünkü İslamın geleneksel yapısı kadınların daha iyi eğitim görmesini ve İslam ilmi konusunda bir çalışma ortaya koymalarını engellemiştir. Ama zaman içinde kadınların eğitim görmeye başlamasıyla birlikte onlar bunu seslendirdiler. Mesela Iran' da bunu seslendiren çok fazla kişi var. Ben, Ayetullah'la bir röportaj yapmıştım dört yıl önce, ondan da duydum; kadınlar kendi durumlarını iyileştirmek için İslami bilimlerde de çok iyi olmalılar ki istediklerini elde edebilsinler, hatta yeniden haklarını oluşturabilsinler, diyordu. Diyanet İşleri Başkanı sadece trende uyarak bunu söylüyor.

Tefsir kime aittir İslam'da?

İslami kesim içinde bu konuda farklı düşünceler var. Ben bu iktidar alanı erkeklerin gibi bir yorumda bulunmak istemiyorum ama, İlahiyat Fakülte'lerine falan da baktığımız zaman görüyorsunuz ki, adam kadın asistan alınıyor. Yani kadınların din âlimi olma yolları tıkanmış durumda. Ebu Hanife'nin döneminde bir tane kadın var. Kitap yazmış olan. Onun dışında İslam tarihinde belki vardır ama bilmiyoruz, bize ulaşmamış, Hz. Ayşe'den kaynaklanan pek çok hadis ve fıkıh hükmü çıkarttılar, bunları biliyoruz, Peygamber döneminde böyle bir yasak olmamış. Bugün uyguladığımız dinin yarı bölümü Hz. Ayşe'den geliyor. Böyle bir yasak yok ama daha sonra gelenekler erkeklerin bu işte ehlileşmesi şeklinde ortaya çıkmış. Öyle yorumlar var ki, mesela kadın olan eve nur girmez gibi. Ama bunların daha sonra uydurma olduğu ortaya çıkıyor. Bu hadisler de o dönemde kadınları tabii daha fazla evde tutmak için veya dinin baskıcı görüşünü pekiştirmek için uydurulmuş. Bunlar artık aşılmaya başlandı. Ama Müslüman ülkelerde de bu tartışılıyor, kadınlar arasında da tartışılıyor, sadece erkekler bundan haberdar değil. Diyanet İşleri Başkanı söylediği için gündem oldu.

Kadınlar biliyor belki ama erkekler yorumluyor galiba hep?

Evet erkekler yorumluyor tabii. Bunu söyleyen kadın hemen müslüman feminist damgasını yiyor. Ben mesela İran'a iki kez gittim. Hatemi öncesi ve Hatemi sonrası. Orada kadınların çoğu bu goruşü savunuyor. Yani okumuş, eğitimli yazar, çizer kadınların çoğu tefsiri kadınların yapması gerektiğini savunuyor. Kadın üniversitesi var ve o üniversitenin rektörü söylüyor, tefsir kadınların gözüyle yapılmalıdır diye.

Din İşleri Yüksek Kurulu'na ilk kez kadın alınacağını duyduk, bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Bu, dünyada bir trend artık. Bizimkiler hâlâ kafalarını kuma soktuğu için, arada şöyle bir kafalarını çıkarıyorlar ve böyle yapmak lazım deyip yapıyorlar. Ama söylemek yetmiyor. Benim Diyanet te çalışan arkadaşlarım var. Diyanet teki en kölmo, en ücra odalara onları atıyorlar. Bu kadınların ne başarıları ödüllendiriliyor, ne yükselebiliyorlar. Öyle oturtuluyorlar. Ne diyeyim geyik yapılıyor gibi geliyor bana.

Bu tartışmalar sizce olumlu mu?

Müslüman kadınlar zaten eğitimleri arttıkça, tefsir ve din ilimlerine talip olmaya başladıkça tefsirin kadın cephesinden yorumunun yapılması gerektiği söyleniyordu. Kadın yorumuyla tefsir yapılmadı bugüne dek. Yapılsa acaba bazı hükümler nasıl yorumlanır, nasıl tefsir edilirdi? Bunu görmek lazım. Ayrıca Kuran'da öyle çok keskin hükümler yok, tavsiyeler var. Ller nasihat bir keskin hükümmüş gibi yorumlanıyor. Buna itiraz da gelmiyor. Kadınlar da okuma ve eğitim imkânlarına sahip olmadıkları sürece veya bu alan kadına tabu sayıldığı sürece, bu hükümlere asla itirazda bulunmuyorlar. Dolayısıyla da her şey çerçevelenmiş bir alan içinde kalıyor.

O zaman belki kadınların zorlamasıyla uygulanmaya başlanacak.

Tabii, artık dünyanın her yerinde okumuş yazmış kadınlar din ilimlerinde biz de olmalıyız, bu sadece erkeklere ait bir alan değil. Olaylar kadınların cephesinden de yorumlanmalı diyorlar. İran'dan Lübnan'a ve Mısır'a kadar. Ama hemen Müslüman feminist şeklinde yaftalandıkları için bunu belki de çok yüksek sesle dillendirmediler.

Kezban Hatemi bu açıklamaların siyasi bir baskıdan kaynaklandığını söylüyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?

Olabilir, şimdi bu Avrupa ülkelerinde olan bir şey, Kadının İnsan Hakları Projesi'nde de var öyle bir çalışma. Avrupa Birliği'nden destek alıyorlar mı bilmiyorum ama Kuran'ın feminist yorumu diye bir çalışma var. Feminist yorum başka bir şey, kadın tefsirci olup olmaması başka bir şey. Tefsir yapanların erkek olması ayrı bir şey. Tefsir yapanların içinde bir tane kadın yok. Bir tane kadın bu düzeye gelmemiş ya da gelmiş de engellenmiş veya asla gelmesine fırsat tanınmamış veya gelse bile ismi hiç zikredilmemiş. Belki de böyle ismi kaybolan birçok kadın var. Ama artık Müslüman ülkelerde kadınlar seslerini duyuruyor ve bu alanlara da talip oluyorlar.

Diyanet bu açıklamayı yapıyor ama açıklamanın hiç bir bölümünde Diyanet ten konuşan bir tane kadın yok. Diyanet te çalışan bir tek kadını ortada ve konuşurken göremiyoruz. Hep aynı adamlar konuşuyor. Bu yeni bir şey de değil. Zihniyetlerini, gelenekçi yapılarını değiştirmeliler bence. Bu değişmeden bu beyanların Avrupa Birliği'ne girme konusunda bir etkisi olabileceğini düşünmüyorum. Bu demeç beni hiç heyacanlandırmadı. Uzun süredir bildiğim şeylerdi zaten.

Beyhan Demir-Nevin Cıray

teksaslı lolita miki'ye karşı

Bir yaz akşamı geldi. Hepimiz onu biliyor ancak tanımıyorduk. Ebeveyn takımı onu en iyi şekilde değerlendiriyordu ama bana izin yoktu. Ve yine bir yaz öğleden sonrası izni ve şifreyi aldım.

Bahsettiğim şey internet. Ben olaya ilk günler pek alışamadım. Ama altı ayda ben de internette, özellikle *chat* âlemlerinde dişi bir zagor, klavyeli fatih olmuştum. Dışarıda beni ve tüm hemcinslerimi taciz edenlerden intikam anı gelmişti.

Genelde iki kişi yapıyoruz ama takımı bazen üç, hatta dört kişiye çıkabiliyor. Nick'lerimiz (rumuzlarımız) Lolita18, tazekız (bu özellikle benim favorim), çıtırkız gibi erkeklere belli sinyaller veren şeyler. Gelen adamlar da 19-34 arası, 25 yaşına kadar saçları olağan "memoli", karizmatik olmaya çalışan bir takım abiler. En azından bizim gördüklerimiz böyle.

Chat'te biz pek doğru düzgün geyik yapmıyoruz. Yaptığımız "kekleme". Bu, kendini *chat* çapkını sanan arkadaşları tavlayıp, bir nokta belirleyip, saat ve eşkâl verip (tabii bu eşkâl bize hiç uymuyor) çağırmak. Sonra gelirken bin bir türlü fantezi kuran adamları oradu saatlerce ağaçlandırıp bekletmek. (Valla TEMA yararına, madem *chat*'le ilgili yazı yazacağım. o zaman bu tür soğuk şakalar yapmam lazım:) Bu iki nokta üst üste ve kapa parantez gülücük anlamında.

Genelde "asl" yani *age*, *sex*, *location* (yaş, cinsiyet, muhit) sorusu ile bizi selamlıyor bu çapkın abiler. Biz "19f ist." diyoruz. Böylece hem çıtır pozu verip, hem de buluşma durumlarında kolaylık sağlanmış oluyoruz. Daha sonra "Öğrenci misin?" diyor. Benim bu soruya karşı en büyük yalanım ki buna annem bile gülmüştü, Boğaziçi Üniversitesi'nde İnsan Hakları Bölümü'nde okuyorum demendir. Üç dakika sonra şöyle bir soru geliyor "Ya bişey sorcam ama kızma, erkek arkadaşın var mı?" Ee, zaten bu an artık buluşma teklif edecek kadar pişmiştir kekiniz.

Bizim ev çok merkezi bir yerde. Bu yüzden adamları civara çağırıyoruz. Böylece hiç zahmet etmeden camdan bakarak dalga geçebiliyoruz. Bazıları telefon istiyor. Karşılığınız hazır: "Ama ailem ile yaşıyorum". O veriyor. Eğer cep numarasıysa aramıyoruz. Çünkü karşı taraf telefonu görebilir. Eğer ev telefonuysa aramızda konuşmacı olarak seçtiğimiz kız cilveli bir ses tonuyla konuşuyor. Benim sözcü seçildiğim bir görüşmede, biri bana boyunun 2.02 m olduğunu söyledi. Şaşkınlıktan bunu ben de tekrar ettim. Kız arkadaşımı bunu duyunca bir anda gülmeye başladı. Ben de durumu kurtarmak için "Seni anlıyorum, ben de 1.74 boyundayım. Ortaokuldayken sınıfın en uzun kızı bendim, herkes alay ederdi," dedim. (Bu yıl orta üçe geçtim.) Artık arkadaşımı kahkahalara boğulmuştu. Çocuk "Ne o arkadaşın bizi paralelden mi dinliyor?" dediğinde "O benim eski arkadaşım. Ortaokuldayken benimle çok dalga geçerdi. Beni duyunca gülmeye başladı," dedim. Yine bir gün, daha kalabalık bir ekip telefon başındayken karşı taraf bizim geleceğimize inanmadı. Ben de telefonu üç kişi arasında dolaştırıp yemin billah ettirdim. Sonra telefonu tekrar alıp, "Bak duydun sesimizi. 13 lük kızlar değiliz. keklemiycez sizi" diyerek *chat* aleminde bir ilke imza attım.

Chat ortamına bir kere adımı attığımız anda artık her yalan parmaklarımızda. Gerekirse kızılderihyim deyin. buna inanan birkaç adamı çıkar. Ama uygun bir şekilde söylemeniz gerek. Mesela "Yav aslında Türküm ama bazı akrabalarımı eskiden Teksaslıymış" dediğiniz anda karşı taraf uydurduğunuz ihtimalini hiçe sayabilir.

Bir gün iki erkek iki kız bir internet cafe'ye gitmiştik. Bu internet cafe'ler insana çok ilham veren yerler. Yanımızdaki adam lolita.com diye bir sayfaya bakarken, karşımızdaki masada daha bit kadar bir oğlan "Hadi yavrum. hadi bebeğim." diye bir araba yarışı oynuyor. Uydurmak için ideal. Neyse gittiğimiz yer de Kadıköy'deki havuzun karşısındaydı. Orava gelmesini istedik. "Seni nasıl tanıycam," dedi. "Aslı, Aslı, diye bağır, ben seni bulurum." dedim. Yarım saat sonra cafe'den çıktık. Havuza geldik. Bir süre sonra tarife uygun bir adamı geldi. Önce "Aslı diye mırıldandı, sonra yükseldi, yükseldi ve sonunda adam çığlık çığlığa "AAASSSLLIIIIII" diye bağırır bir hale geldi. Biz hemen kaçtık.

Sonra bir gün. övünmek gibi olmasın yalnız başımayken bir sazan avlamıştım. Ama adamın nick'i zaten "sikici" idi. Hani bazen kız tavlamak için yakamoz42 (yanlardaki sayılar ismin kaç kişi tarafından tekrarlandığını gösterivor) filan diye romantik ayaklarına yatıyorlar. Hadi insan onlara acıyor, ama bu olayı aşmıştı. Bu adam keklenmeliydi ki keklendi de. Üniversitede okuduğumu söyledim. O da Antalya'dayınış. e-posta adreslerimizi aldık. O bana sürekli bir takım romantik kartlar gönderiyor, ben de ona öyle cevaplar gönderiyordum. 16 Haziran'da Antalya'da buluşmak için sözleştik. Tanı ben bu herifi unutmuştum, 17 Haziran'da e-postama bu adamdan bir mesaj geldi. Ağlayan bir miki resmi. Yanına da yazmış "Aşkım, bekledim gelmedin. Oysa ben sana ölesiye bir sevgiyle bağlanmıştım". Fonda gözyaşları var. Meğer mikici, Walt Disney ruhunda bir romantikmiş!

Gülüver F.

büyümek...

On dört yaşında:

Anne ben ne zaman büyümüş sayılacağım? Ne zaman kendi kararlarımı kendim vereceğim? Sıkılıyorum!.. Bana bazen yeterince büyümediğimi, bazen yeterince büyüdüğümü söylüyorsun!..

On beş yaşında;

Bir yolu seçerken, bir karar alırken, birisini severken, bir kavgaya girerken her şeyin başı cesaret... Eğer cesaretiniz yoksa her şey baştan sıfırlanıyor. Eğer kendin için doğru olduğuna inanıyorsan, sonuna kadar cesaret gösterir, kendini savunursun. Fakat ben çok çabuk alevleniyor ve düşünmeden karar veriyorum. Bazen çevremdekilere çabuk güvenip olur olmaz işlere bulaşıyor, sonra bir bakıyorum her şeyin ortasında ve tek başınayım. Ama olsun, gene kendime güvenmeli, cesur olmalıyım.

On altı yaşında;

Değişik şeyler istiyorum ama ne istediğimi bilmiyorum. Farklı şeyler, değişik yerler, çılgın aşklar, bir ömür sürecek dostluklar, arkadaş grupları (dobra olanından), bunun gibi şeyler... İçimde bir şeyler kıpır kıpır, ama biliyorum bana bağlı, neresinden bağlı bunu çıkaramıyorum

On yedi yaşında:

Yasak aşkım!.. İnsan düşününce, madem yasak, niye o? Ot değilim, robot değilim, onu sev, bunu sevme diyemiyorsun... Ayrıca neden diyesin, tehlikeler olmasa cesaret olur muydu? Yasaklar olmasa otorite kurulur muydu, hatalar olmasa doğrular bulunur muydu? Boyle düşünürken birden takıldım gösterişli yolun dikenli telleri arasına. Nereye gittiğimi bilmiyordum. zaten önemli olan da bu değil, kiminle gittiğimdi. Yolun sonu bellivdi, tüm levhalarda, kalbi dolu, bedeni dolu. aklı dolu. hepsinde park yapılmaz yazıyordu. Ne olabilir ki, göz göze, diz dize değil, baş başa, yan yana değil, sadece yasak aşk... Ama bir kere olsun yaşamalı... Üç yüz altmış beş yapraktan birinde takılıp, istediğiniz yasak ağaca tırmanıp, meyve yersiniz. Belki çürük olur, belki kurtlu, ama kendiniz için ilk defa...

On sekiz yaşında;

Islak ve derin bir kuytu yalnızlık... Uzaklaştıkça titrersin. Oysa sen biraz daha once sıcak dizinde, gülen gözündesindir annenin... Hatırlarsın. okul donüşlerinde heyecanlı bekleyişlerini. hatta sevgili omuzlarında kalp atışlarını... Sayısız kaçak hayallerini, taze ümit yatağını... İstersin gün dünde kalsın, korkarsın... Bir gazetenin manşetinden binlerce sayıdan biri, ışıklı bir tabelayken, bir gaz lambası olursun kendi kuytunda... Henüz sevgi ve oyun yaşında hissederken kendini. birden hayatın ortasında ne olmak istediğine karar vermen, sınavlra girmen, kazanman gerekiyor ve herkes böyle yapınca şaşırıyor, yalnızlaşıyorsun. Oysa bunlar için çok erken, kendini tanımam. ne istediğimi bilmem için önce yaşamam gerek...

Anne sen bana sevmek, öğrenmek, gezmek, tanımak lâzım dersin... Soyle o zaman sevme dersleri nerede veriliyor? Kaç puan almak gerekiyor, katsayısı kaçla çarpılıyor? Peki, insan olunca. nerelere giriliyor, iyi para getiriyor mu?

Ceylan K.

NOKSAN-60-NOKSAN (İDEAL KÖŞE)

Gülay Batur

memeler başkaldırmış!..

Sinem 23, Ebru 22, Özlem 23 ve Başak 26 yaşında. Hepsi de, ergenlik yıllarında göğüslerinin belirginleşmesinden rahatsız olmuşlar. Çoğumuz gibi. Sebepler farklı olsa da, erkek toplumunun belirlediği ölçülerden sıkıntı çekilmiş. Dört arkadaşımız, bu konuda yaşadıklarını konuştular...

Sinem: Benim göğüslerim ilkokul beşteyken büyümeye başladı. Ortaokuldayken de epey büyük bir hal aldı. O zaman çok komik bir olay olmuştu. Tam Körfez Savaşı donemi ve Scut füzeleri çok gündemde. Bir gün sınıfa bir girdim, tahtaya iki tane Scut füzesi çizilmiş, benim göğüslerimi ima eden. Allahım, derdim, niye benim göğüslerim bu kadar büyük? Bir de tipim minyon, iyice dikkat çekiyorum. Kocaman göğüsler, kime çektim acaba diye düşünüyordum. Annemin göğüsleri küçük. Meğer babaannemle teyzemin göğüsleri büyükmüş. Tabii, kime çektiğimi bulmak beni rahatlatmadı. Bunun bir hastalık değil de, gerçekten bana ait bir şey olduğuna emin oldum tam aksine. Utanıyordum, sıkılıyordum, istediğim hiçbir şeyi giyemiyordum. Bikini almak bir problem, sutyen almak bir problem. Bu tip alışverişlerin hepsinden ağlayarak dönen bir tiptim. Sürekli gömlek ve bol tişörtler giyiyordum. Zaten o koca memeleri saklayacağım diye kamburum çıktı.

Ebru: Ben aslında gayet normal bir ergenlik dönemi geçiriyordum. Orta ikide regl oldum. Herşey gayet normal giderken, ortaokulun sonlarına doğru, göğüslerimin sürekli büyüdüğünü fark ettim. Üstelik çok fazla büyüyorlardı, ne yapacağımı şaşırmış durumdaydım. Sokakta sürekli erkekler göğüslerimle ilgili laf atıyordu. Sen fark etmesen de, erkekler bunu fark ettiriyorlar sana.

Sinem: Evet, evet, bana da öyle oldu. Büyük memeli olmak, otomatik olarak seni seks objesi yapıyor. Adamlar zaten bunun için yaratılmışlar ya, büyük memeli bir kızdan daha iyi malzeme olur mu onlar için?

Ebru: İşte o zamanlar, sürekli bir takım meyvelere benzeterek, sokakta göğüslerime laf atıyorlardı. Göğüslerimin ne elma olmadığı kaldı, ne armut olmadığı. Erkeklerin her şeyi kadın vücuduna uyarlama konusundaki yaratıcılıklarına hayranım zaten. Bir de adamı mesela sürekli göğüslerine bakarak konuşuyor. Karşıdan geliyor ve gözü hep aynı bölgede. Ben göğüslerimle ilgili olarak hiç kimseyle konuşmuyordum. Sonradan konuştuğum bazı arkadaşlarımın göğüslerini küçük göstermek için ilginç icatları olduğunu öğrendim. Mesela kemerle sıkıştıranlar oluyormuş. Benim hiç aklıma gelmemişti.

Sinem: Benim de hiç aklıma gelmedi ama bilseydim ya da duysaydım kesin yapardım.

Ebru: Ben kemer falan düşünemedim, çünkü erkek gibi davranmaya, kambur yürümeye ve bol kıyafetler giymeye başladım. Ama her ne kadar hatlarımı gizlemeye çalışsam da büyük göğüs, geniş kalça ve ince belle kamufle olmak de hayli zor oluyor. Tam Türk erkeğinin aradığı kadın tipi oluyorsun. İstediğin kadar gizle, onlar öyle bir fark ediyorlar ki

Özlem: Büyük göğüs erkekler ve hatta bazı kadınlar için de kadın olmanın bir göstergesi sayılırken, erkeklerin bunu görmemesine imkân yok. Küçük göğüslü olmak, erkek gibi olmak anlamına geliyor.

Başak: Benim göğüslerim büyük değil. ama benim problemim de göğüslerimin büyümeye başlamasıyla ortaya çıktı. Çünkü beş erkeğin arasında büyüdüm. Göğüslerim belirmeye başladığı andan itibaren, sürekli karşıma geçip "biraz daha büyümüş, bak ne kadar olmuş, sallanıyor" vb. gibi iğrenç espriler yaparak dalga geçiyorlardı. Ben acayip utanıyordum. Benim de ilk refleksim, kambur yürümeye başlamak oldu. Ama uyanık herifler bunu da yüzüme vuruyorlardı. "Öyle yürüyerek gizleyebileceğini mi zannediyorsun?" diyorlardı. Ben iyice şaşkına dönüyordum.

Ebru: Benim de abilerim solcu olduğum için erkek gibi giyindiğimi zannedip dalga geçiyorlardı. Bir gün dayanamayıp patladım. Ne zannediyorsunuz be, sizin de bu kadar viikünüz olsa kambur olursunuz, düzgün yürüyemezsiniz, bir diinya da laf yersiniz, dedim. Çok sinirlenmiştim.

Sinem: Bence de bir yük onlar. Ben mesela basket başlamıştım lisedeyken. Ama öyle bir ağırlık yapıyorlar ki, hocanın söylediği kadar hızlı koşmam mümkün değil . Hoca hızlı koş dedikçe, göğüslerim inadına sanki daha bir ağırlaşıyor, koşamıyorum. Bir de takmışım, lastikli atletler giyiyorum, sutyen takmıyorum. Tabii iyice zorlaşıyor hareket etmem. Çok zor günlerdi, çok. Düşünsenize daha on beşinde kocaman ve sarkık göğüslerim vardı.

Ebru: Ben böyle sürekli problemler içinde kıvranırken, bir gün bir arkadaşım, "Sen açsana şu göğüslerini, niye böyle sarkık duruyor?" dedi. O gün gidip sutyen baktık. Satan adam, sizin göğüsleriniz özel dedi. Ben yıkıldım orada. Zaten takıntılıyım, iyice moralim bozuldu. Ben o günden itibaren, daha özel sutyenler kullanmaya başladım. Ama artık pazardan rengârenk sutyenler alamayacak olmak bayağı sinir bozucu bir şeydi. O gün bu gündür, abilerime doğum günümde özel ve pahalı sutyenler aldırıyorum.

Sinem: Biz Özlem'le pazara giderdik. Özlem rahat tabii, beğendiği her şeyi alıyor. Ben öyle değildim ki, denemem gerekiyor. Acaba bu bluz göğüslerimi nasıl gösterir diye düşünmem gerekiyor. Hepsi kabûslu günlerdi. Ta ki ameliyat olana kadar. Ameliyata kadar ben hep rahatsızdım, istediğim gibi giyinemedim, hoplayamadım, zıplayamadım, bunalımlı, kompleksli biri olmuştum. İşte o zamanlar göğüs estetiği diye bir şey duydum.

Ozlem: Bunu mutlaka anlatmam lazım, Sinem bir de aynanın karşısına geçip, göğüsleriyle konuşurdu. Eve gelirdik, tişörtünü çıkartır, aynanın karşısına geçerdi. Bir de yazık, göğüsleri sarktığı için altları hep pişik olurdu. Göğüslerine bakıp sürekli olarak, nefret ediyorum sizden, şu vücuda yakışıyor musunuz, ne kadar iğrenç görünüyorsunuz, sevmiyorum sizi, derdi hep.

Sinem: Anladığınız üzere ruhsal sağlığım da tehlikeye girmiş durumdaydı. Ben göğüs estetiğini duyduğum an işte bu, dedim. Benim bunu yaptırmam lâzım. Ama iki problemim vardı. Birincisi para, ikincisi de ailemden izin almak. O sırada dedem öldü, ondan para kaldı. Teyzem de o parayı bana verdi. Zaten on dokuz yaşındaydım. Teyzemle gidip gün aldık. Acayip komik günlerdi. Doktor göğüslerimi görünce çok şaşırdı. Bir de göğüslerim arasında anormal bir büyüklük farkı vardı. Ona da çok şaşırdılar. Neyse, bir sürü badireden sonra ameliyat oldum. Bu ameliyatın öncesinde, on beş gün hiç sigara içmedim. Herhalde bunu. başka hiçbir şey için yapamazdım. Doktorlar ameliyata girerken falan acayip şaşırdılar bana. Çünkü herkes bir korkuyla ameliyata girerken, ben mest olmuş vaziyetteydim, güle oynaya ameliyata giriyordum. Hiç bu kadar neşeli hasta görmedik, demişlerdi. Çok komikti. Vatikan'a bağlı bir hastane olduğu için, etrafımda sürekli rahibeler dolanıyor. Türkçe bilmiyorlar. Ameliyat sonrası da başka bir âlemdi, iki hafta kadar dikkat etmek gerekiyor, kollarını kullanamıyorsun, bir şey tutup kaldıramıyorsun.

atile gittim, küçük göğüslü olmanın verdiği
zla. Ama güneşten korunmak gerekiyor. Bi-
nimi giyiyorum, ama tam göğüslerimin üze-
nde üç kat havluyla güneşleniyorum. Bir de o
man hâlâ şişkindi. Bir ara bavağı korktum,
ğüslerime bakıp bakıp, ya diyordum, bunlar
enim ağzıma kaçacak, ameliyatla da küçül-
edi işte. ne yapacağım ben şimdi, diyordum.
yse sonra şişlik indi, ben de huzura kavuş-
m

bru: Benim en kabûslu dönemlerim, regl gün-
rim. O zaman daha bir şişiyorlar. Aynanın
rşısına geçip, haksızlık bu diyerek, göğüsle-
nle konuşma olayı bende de oluyor o zaman.
donemlerde otobüsün, minibüsün arka kol-
ğuna oturmanı. Otobüs bir zıplasa, göğüsle-
n de zıplıyor ve nasıl canımı yakan bir şey bi-
nezsiniz. Beni psikolojik olarak biraz daha
hatlatan şey, bedenimi sevmeye ve kendimle
rışmaya başlamam oldu. Tabii ki Sinem'in
lattığı problemlerin hepsini yaşıyorum ama
nimkiler ameliyat olmayı gerektirecek kadar
yük değiller zaten ve ben kendimi rahat bı-
ktıkça, bu konuya verdiğim önem de azalı-
r.

nem: Seninkinin ameliyatlık durumu hiç
k. Sen benimkileri görseydin. Mesela bazı ka-
nlar kilo alınca göğüsleri büyür, kilo verince
çülür. Benim hiç öyle değildi. Zayıf da ol-
m, kilo da alsam onlar hep kocamandı. İn-
nların gözleri hep göğüslerimdeydi.

aşak: Benim göğüslerim küçük, hiç bu konu-
laf atılmadı bana, bazen süngerli sutyen ta-
yorum, o zaman kesin laf atan oluyor ya da
ğüslerime bakarak konuşan oluyor, erkekler
nu fark ettiriyor sana. Biz solcu kızlar olarak
dar kıyafetler giymiyorduk, kadınlığını orta-
çıkarmamanın yolu göğüsleri gizlemekten
çiyor sanki. Kadınlığını belli etmek istemi-
rsan, erkek gibi yürüyüp, göğüsleri gizleye-
ksin o kadar.

zlem: Bence göğsü büyük gösteren sutyen çe-
leri de ilginç. Düşünsenize, göğsü büyük gö-
rünen bir kadın var ve bir soyunuyor, göğüs di-
ye bir şey yok. Tam bir aldatmaca bence. Ayrı-
ca gerek de yok.

Sinem: Senin ölçülerin gayet normal tabii, o yüzden bu kadar rahat konuşabiliyorsun. Benim ameliyatımda model olarak Özlem'in göğüsleri alınmıştı.

Ebru: Bence ta çocukluğumuzdan bu yana bize öyle kalıplar veriliyor ki, normalin ne olduğu, büyüğün küçüğün ne olduğu konusunda eğitildiğimiz için, o ölçüden farklı olan her durum problem oluyor. Biz kadınlar da o kalıptan küçükse büyütmeye, büyükse de gizlemeye çalışıp, bunalıma giriyoruz. Ben Başak'a sinir oluyorum, gidip pazardan renkli renkli sutyenler alıyor, mayo, bikini alması her zaman daha kolay, benim bu tip işlerim hep problemlidir.

Sinem: Arkadaşlarımızla tatile falan giderdik, biz kızlarla yalnızken sereserpe yatardım. Bir tane erkek gelse, ben yıldırım hızıyla üzerime tişort geçirirdim. Denize girmek, çıkmak hepsi sorun. Kızlar önüme barikat kuruyorlardı, insanlar göğüslerime bakmasın diye.

Özlem: Peki erkek arkadaşlarımızla bu konuda sorun yaşadınız mı?

Sinem: Ben aslında sorunu direkt erkek arkadaşımla yaşamadım. Kendi kendime çok sıkıntılıydım ama onunla çok yaşamadım. Çünkü erkekler zaten büyük göğüsten memnun oluyorlar.

Ebru: Tabii onlar için yastık gibi, ne kadar büyük ve yumuşak olursa o kadar iyi.

Sinem: Benim erkek arkadaşım o zamanlar beni çıplak olarak hiç ayakta görmedi. Çünkü, yatar pozisyonda göğüs yayılıyor ve daha küçük görünüyor ya. Göğüslerimin büyüklüğünü tamamen görmesini istemiyordum. Ama çocukluk işte, eminim o bunu fark ediyordu. Bana bir şey söylemiyordu ve galiba benim büyük göğüslü olmamdan, hep yatar şekilde durmamdan rahatsız değildi. Bana sürekli sutyen takmaktan sıkılmıyor musun, diyordu. Hayır çok rahatım, diyordum. Herhalde göğüslerimden rahatsız olduğumu fark ediyordu ama o bundan rahatsız değildi.

Başak: Benim bir arkadaşımın göğüsleri çok küçüktü. Sürekli süngerli sutyen takıyordu. Soyunmadığı sürece, herkes onun göğüslerini seksen tahmin eder. Bunun bir sevgilisi oldu. Gece bizimki soyununca sevgilisi olacak hodük hayal kırıklığına uğramış ve "Ne kadar küçükmüş senin göğüslerin," demiş. Bizimki de çok sinirlenmiş, "Samantha Fox'mu bekliyordun?" demiş. Kızcağız bir daha süngerli sutyen takmadı. Ama kızın adı da Samantha kaldı o günden sonra.

Özlem: Kadınlar için büyük göğüslü olmak kadar, küçük göğüslü olmak da bir sorun. Benim ablam mesela, hep süngerli sutyen takar ve bundan da rahatsız olur.

Sinem: Küçük göğüslü olmak kadınlar için eksiklik gibi bir hissediliyor ama büyük göğüslü olmak bence daha büyük sorun. Çünkü her şeyine engel olabiliyor. Gerçekten insanın özgürlüğünü kısıtlıyor. Bu yüzden de daha kötü bir durum.

Ebru: Lanet olsun, öyle kalıplar içine sıkışıyoruz ki. Ustelik bu kalıpların hepsi erkeklerin zevkine göre belirlenmiş. Kimi arkadaşlarım belinin kalınlığından, kimisi kilosundan, kimisi göğüslerinden sıkıntılı. Hepsi de erkekler tarafından beğenilmeme kaygısını da içinde taşıyor.

Sinem: Benim ameliyattan sonra bir sevgilim oldu. Bir gün bana "Ya Sinem, bu da biraz fazla küçük olmamış mı?" dedi. Benim rahatlamış olmam onun hiç umurunda değil. Ameliyattan once de çok büyük değildi, falan diyor. Adamların bütün dertleri başka. Seni düşünen yok.

sosyologlar da âşık o
hatta feminist ola

Âşık olmak birini hayatımızın merkezi durumuna getirmektir ama aynı zamanda karşı tarafın da benzer şekilde davranmasını bekleriz. Aşk genellikle eşlerin özgür seçiminden hareketle, bireycilikle bağlantılandırılır. Ama daha derin anlamda da bireycidir. Sevgilinin kalbinde taht kurmak, "biricik" olmaktır emelimiz. Bu istisnai durum, bizi biçimlendiren toplumdan bağımsız olabileceğimiz yanılgısını körükleyen kültürün bir ürünüdür. Ama çelişkili görünse de, sevgili, bu çok özel insan, çoğu zaman kendi yaratımızdır. Aşık olduğumuzu hayal ettiğimiz "gerçek" kimse, fantezilerimizin ürünü bir yanılsama da olabilir. Âşkın bir tek kimseye odaklanması, kırılganlığı ve kıskançlığı beraberinde getirir. Arzu tatmin edilemezse güvensizlik doğar. Âşık olmak, sevgilinin gündelik hayatın sıradanlıklarının dışında olduğunu farz etmek, onunla başka bir dünyada yaşamaktır. Bu ise aşkın büyüsü, heyecanıdır. Aşk çoğu zaman karşılıksızdır ve nadiren dengeli bir ilişki kurulabilir. Aynı zamanda başı sonu olmayan bir bekleyiş sürecidir; adeta aşkın simgesidir bekleyiş. Ancak tersinden bakıldığında güç kazanma, aşkın öznesi olma, sevgiliyi köleleştirme beklentisini de içinde taşır. Belki de kadınlar için aşkın olağanüstü cazibesi, erkekler üzerinde ancak bu sayede iktidar kuracakları umudundan kaynaklanmaktadır. Romantik aşk hikâyelerinin vazgeçilmez konularındandır bu. Masallarda aşk canavarı ehlileştirir, dize getirir onu.

Âşkın belki de çok kişisel ve mahrem bir duygu olduğu sanıldığı içindir ki, şimdiye kadar sosyolojik bir çözümlemesine girişen pek olmadı. Oysa sosyologlar özel/ kamusal ve toplumsal/ kişisel alanların sınırlarını çoktandır sorguluyorlar. Özellikle cinsellik, nerdeyse otuz yıldan beri kuramsal tartışma gündeminden düşmedi; ancak cinselliğin bir veçhesi olduğu inkâr edilemeyecek olan aşkla ilgili benzer bir tartışma açılmadı. Beauvoir (1972) ve Firestone'un (1972) bu konudaki feminist bakış açılı çalışmaları büyük ölçüde görmezden gelindi. Kuramsal tartışmaların yer aldığı eril ortamlarda, aşkla cinsellik birbirinden koparıldığı içindir ki, aşkın bilhassa kadınların dert edindiği bir mesele olduğu, dolayısıyla ciddi bir çözümleme gerektirmediği düşüncesine varıldığını söylemek yanlış olmaz. İkinci Dalga Feminizm'in başlarında, aşkla ilgili eleştiriler feminist kuram kapsamında ele alınmış olsa da, sonraları bu meselenin üzerine pek fazla gidilmedi. Popüler bir kültürel kalıp olarak romantik aşk, aşktan daha çok ilgi gördü.

Kişisel ve mahrem bir olgu olmaktan öte, aşk genel kulturumuzun ayrılmaz bir parçasıdır. "Sanat" yapıtlarından edebiyata, pembe dizilerden popüler müziğe, romanlardan reklamlara kadar her yerde ve her zaman aşk simgelerivle kuşatılmış durumdayız. Simgesel bir tema olarak aşkın bu derece yaygın olmasının nedeni, evlilik ve aile hayatıyla aşk arasında kurumsal bir bağ kurulmuş olmasındandır. Feministler de, feminist olmayanlar da, "aşk" kavramının aile ideolojisinde ve heteroseksüel tekeşlilikle patriyarkal evliliğin sürmesinde, ne denli merkezi bir yer işgal ettiğinin farkındadır. S. Heath'in de belirttiği gibi, her zaman kişisel ilişkilerde doyum aranmakta; bunların toplumda bir yeri ya da kendimiz dışındakilerle ilişkisi yokmuş gibi davranılmaktadır.

Oysa heyecanların ve duyguların hem kişisel hem de toplumsal etkilere maruz kaldığı, duygularımızın içinde bulunduğumuz kültürel ortam tarafından yönlendirildiği, heyecanların karmaşık dilbilimsel ve toplumsal koşullarca yaratıldığı doğrultusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır.

Aşk konusunda mevcut toplumsal ve feminist görüşlerden yola çıkarak, yetkin kuramsal bir çerçeve çizmek iddiasında değilsem de, üzerinde düşünülmesi gereken bazı soruların altını çizeceğim. Zira âşık olmak herkes gibi sosyologların da başına gelebilir; onu için bu fırsatı kaçırmayarak, kimi kuramsal olanaklardan yararlanmanın fena olmayacağını düşünüyorum.

ur,
lar da...

Stevi Jackson*

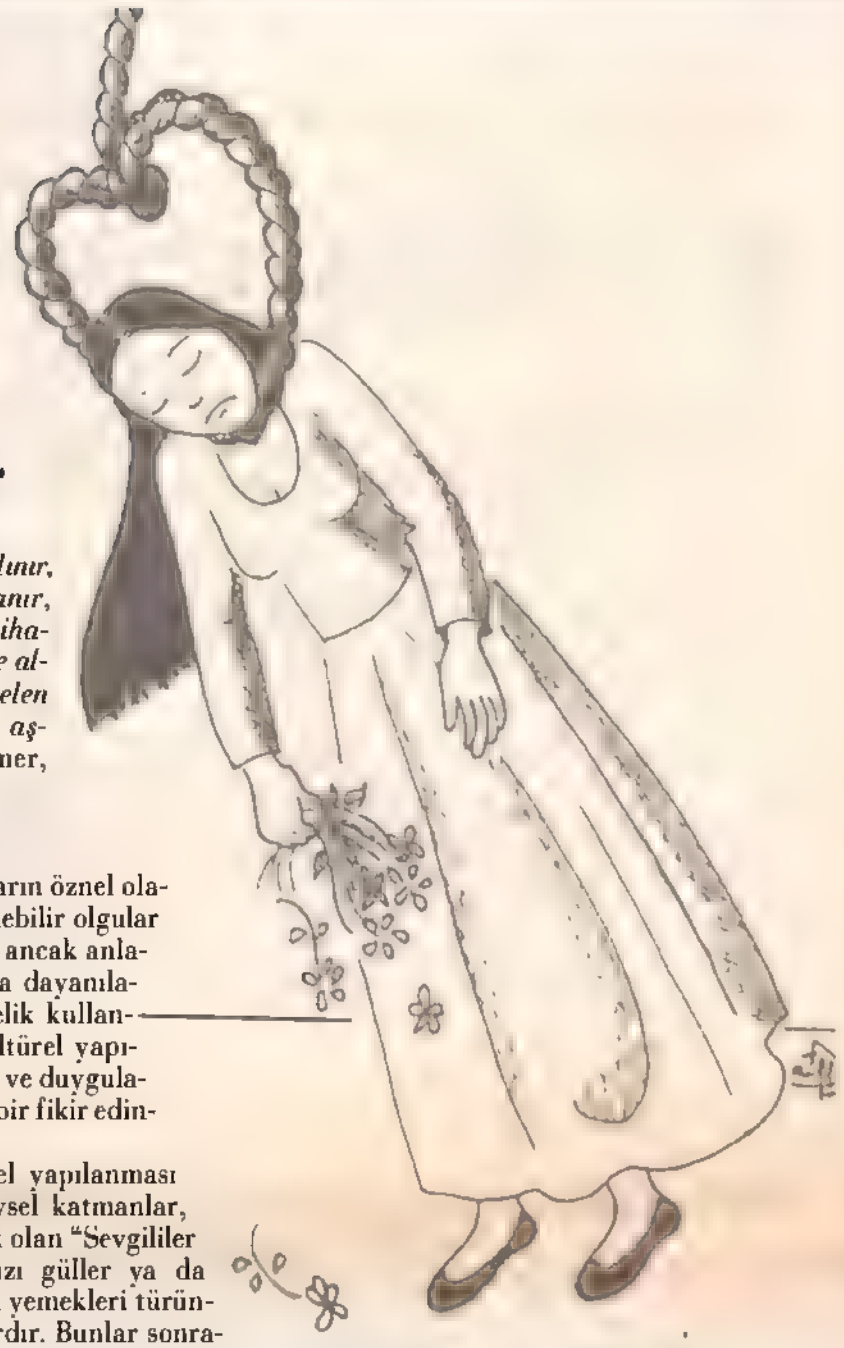

Aşka dair kimi feminist eleştiriler

"Belki de günümüzde aşk, kadınların ezilmesinde çocuk doğurmaktan bile daha belirleyici bir unsurdur," diyor Shulamith Firestone. Beauvoir'a göre ise, kadınlar açısından asıl tehlikeli olan, kendilerini tamamen kapıp koyuverme eğilimleri. Kadınlar âşık olunca her şeyden feragat edebiliyor; bu da onların ikincil duruma düşmelerine ve bağımlılıklarının artmasına neden oluyor.

Esareti öylesine kabullenir ki, bu adeta bir özgürlük ifadesiymiş gibi gelir ona... Erkeğin önünde kendini hiçe indirger. Aşk din gibidir onun için. (de Beauvoir, 1972: 653)

Öte yandan, bir kişiyi duygusal evreninin merkezi haline getirmek, duygusal hayatın öteki alanlarını yoksullaştırır. Lee Comer bunu şu sözlerle ifade ediyor:

...aşk tek eşlilikle tanımlanır hale geldi; tüm öteki duygularımızın kıstası adeta. "Gerçek" aşk, sadece karşı cinsten bir kimseye odaklanmakla sınırlı, diğer ilişkilerin "sevmek"le nitelendiği bir anlayış. Bir dilim ekmeğe bolca tereyağı sürmek gibidir romantik aşk; başka dilimlere de sürülecek olursa ancak "ince" bir tabakayla yetinmek zorunluluğu vardır. (1974:219)

Aşkın bir de kadınları kırılganlaştırdığı söylenebilir; yani sadece ezilmek, sömürülmek değil, erkeklerce incitilmek... Beauvoir'ın dediği gibi, "*Aşk sözcüğü her iki cins için aynı anlamı taşımaz*". Gerek Beauvoir, gerekse Firestone kadınların aşka daha çok yatırım yaptıklarını, erkeklerden gelen sevgiden kat kat fazlasını verdiklerini söylüyor. Bu kadınların doğasından kaynaklanan, ruhsal davranışlarını belirleyen dişil bir özellik değil, hayatlarının maddi koşullarının bir ürünü. Aşk, kadınların önemsenmediği ve kenara itildiği bir toplumsal yapı içinde, olumlu bir kimlik edinme arayışı ve kendilerine değer verildiğini duyumsamalarıyla bağlantılı

Feministlere göre romantik aşk, insan doğasının değişmez bir özelliği değil, toplumsal ve kültürel bir olgu. Erkeklerle kadınlar arasındaki iktidar ilişkileri ve erillikle dişilliğin ne gibi yollardan yapılandığı göz önüne alındığında bizi tekeşliliğe bağlayan, başarısızlığa mahkûm bir ilişki.

Lee Comer'a göre:

Topluma şöyle bir baktığımızda, cinslerin zıt kutuplara yerleştirildiğini görürüz hemen; onları birbirinden uzak tutmak için muazzam bir ezme, aşağılama ve anlaşmazlık uçurumu yaratılmıştır. Bu ortamın içinden bir kadınla bir erkek evlilikle çekilip alınır, "aşkla" birbirine bağlanır, ömürlerinin sonuna kadar ihanet, cinsellik, şefkat, hile ve aldatmacadan meydana gelen bir köprüyle bu uçurumu aşmaya çabalarlar. (Comer, 1974: 227)

Aşk Nedir?

Heyecanlar, yani insanların öznel olarak hissettiği şeyler, gözlenebilir olgular değildir. Aşkın incelenmesi ancak anlatılanlara ya da yazılanlara dayanılarak mümkün olabilir. Üstelik kullandığımız dil, duyguların kültürel yapılanmasına katkıda bulunur ve duygularını niteliği hakkında ortak bir fikir edinmemize aracılık eder.

Romantik aşkın kültürel yapılanması çok katmanlıdır. En yüzeysel katmanlar, değişime ve tartışmaya açık olan "Sevgililer Günü" kutlamaları, kırmızı güller ya da mum ışığında yenen akşam yemekleri türünden romantik alışkanlıklardır. Bunlar sonradan edinilmiş, aşk deneyimi için şart olmayan bir takım âdetlerdir. Daha temelli olan ise evlilikle kurumsallaştırılan, aşkla "mecburi heteroseksüellik" arasındaki bağdır (Rich, 1980). Burada söz konusu olan, nüfusun büyük bir bölümünü kapsamına alan toplumsal bir ilişki ve hayli önemli bir yasal sözleşmedir. Ancak, yeryüzünde öyle sevgililer vardır ki onlar isteseler de evlenemezler: lezbiyenlerin, gaylerin ya da zaten evli olanların durumu buna örnektir. Son zamanlarda yaygınlaşan birlikte yaşama deneyimi pek çok kimsenin evlenmemeyi seçtiğini ya da evliliği geciktirmeyi yeğlediğini göstermektedir. Kişisel doyum, halinden hoşnut olma, aşk ilişkilerinde dostluk ve şefkat beklentisi günümüz insanının başlıca amaçları arasındadır.

Genel olarak "âşık olma" deneyimini betimleyen sıfatlar, öteki sevgi biçimlerinin tarifinden farklıdır. Anne, baba, çocuk, kardeş ya da arkadaş sevgisi "hatta cinselliğin uzun süredir paylaşıldığı ilişkiler" karşı konulamaz, dayatıcı, denetim tanımayan, sebebi anlaşılmaz, kendinden geçercesine diye tanımlanmaz. Romantik aşkın tarihinde yer alan tartışmaların çoğu, ancak aşkla kurulmuş evliliklerin ilerde anlayış ve sevgiye yol açtığı doğrultusundadır. Genellikle birini sevmekle, ona âşık olmak arasında bir ayrım yapılır. Shere Hite'ın kadınlar üzerine yaptığı bir araştırmada (1988) iki yıldan fazla birlikte olduğu eşine hâlâ âşık olduğunu söyleyen kadınlar azınlıktadır; oysa büyük çoğunluk eşini sevdiğini ifade etmiştir.

"Romantik aşk" tartışmalarının odağında yer alan karşılıklı sevgi ya da tarafların özgür iradesiyle gerçekleşen evlilik türünden ilişkiler, aşk heyecanına atfedilen gücü açıklamakta yetersiz kalır. Aşk, kapitalist ya da patriyarkal ideolojilerin basit bir ürünü olmadığı gibi, insan doğasının açıklanması mümkün olmayan evrensel bir olgusu olarak da kabul edilmemelidir. İnsani deneyimlerin tümü gibi, âşık olma yeteneği de dil ve kültür aracılığıyla gerçekleşir. Romantiklerin de, şüphecilerin de teslim olduğu; lezbiyenler ve gayler kadar heteroseksüellerin de hissettiği bir hevecandır aşk. Romantik alışkanlıkları reddetmek, geleneksel evliliğe karşı çıkmak, "mutlu son"la dalga geçmek âşık olmaya karşı durmaktan çok daha kolaydır.

"*Even Sociologists Fall in Love*"
adlı makaleden kısaltarak çeviren
Beril Eyüboğlu

* Radikal feminist bir sosyolog olan Prof.Stevi Jackson İngiltere'de York Üniversitesi'nde öğretim üyesidir. *Trouble and Strife*'in ve yeni yayımlanmaya başlayan *Feminist Theory* dergisinin kurucusu ve yayın kurulu üyesidir. Yapıtlarından bazıları *Heterosexuality in Question* (1999-Sorgulanan Heteroseksüellik), *Feminism and Sexuality* (1996-Feminizm ve Cinsellik), *Christine Delphy* (1996-Biyografi), *Politics of Domestic Consumption*'dır (Ev İçi Tüketim Politikası). Bu kitapların hiçbiri dilimize çevrilmemiştir.

Fedakâr annelerin isyankâr kızları:

evcilleştirilen marjinallik

Televizyon dizilerine değinen "dizi"mizin geçen bölümünde, kahramanların-karakterlerin bazı özelliklerine değinmiştik. Ortaya çıkan, hem bize çok benzeyen, hem de aslında pek benzemeyen kahramanlardı. Özellikle de erkekler ya çok yakışıklı, ya çok iyi yürekli ya da her iki özelliği de barındıran kişiler olarak çıkıyor karşımıza. Romantizmleri, mafya hesaplaşmalarının olduğu kamyon garajlarından, kebapçı dükkânlarına taşıyor, yüreklerimizi hoplatıyor.

Gelelim kadınlara. Ayşe Saktanber'in genelde medyada, özel olarak da televizyonda kadınların ya "iyi eş/fedakâr anne" ya da "serbest/müsait kadın" olarak çizildiği saptaması doğruluğunu korumakla birlikte, çalışmanın yapıldığı 1993'ten bu yana, özellikle de diziler bağlamında görünür farklılaşmalar ve çeşitlenmeler dikkati çekiyor. Bakalım, 5-10 yıl öncesiyle bugünün dizilerindeki kadınlar arasında ne gibi farklar ve benzerlikler var.

Eskiden mutlu Türk ailelerine yönelik mutlu aile dizilerinde, aile fertleri sıradan insanlardı, hani şu tombulca kumral kadınlar, bıyıklı kısa boylu adamlar falan. Nitekim bugün de bu formata uygun, çok da sevilen diziler var, örneğin özellikle de aydın kesiminin gönlünü fetheden şu *İkinci Bahar*, ya da *Baba Evi*.

Bu dizilerin en klasik biçiminde kadınlar, tam da "iyi eş/fedakâr anne" konumundadır. Yuvalarını ayakta tutmak, çocuklarının mutluluğunu sağlamak, kocalarını sevmek ve herkese o "sıcak aile yuvası"nı sunmak bu kadınların tek amacıdır. ama gerçek hayattaki "fedakâr anne"lerden farkları da vardır tabii: çocuklarını dövmez, çok ciddi geçim sıkıntısı çekmez, "gün yüzü görmedim" falan demezler: onların "gün"ü budur: kocaya, çocuklara hizmet ve koşulsuz sevgi, anlayış. Tabii ki bu kalıp, aynen böyle uygulanmayabilir. Nitekim, diyeceksiniz ki, şimdiki birçok dizide "kocasız" kadınlar da var. Ama kaba şemamız, çocuklar bağlamında aynen geçerli. Ayrıca, bu durumda da kocaya ikame edilen birileri mutlaka var oluyor: genellikle "iyi yürekli" patron, ya da eski koca, müstakbel koca falan... Bir biçimde "fedakâr anne"ye yeni fedakârlık alanları açacak ve buna karşılık onu "koruyacak" bir erkek, dizilerimizin olmazsa olmaz öğesi.

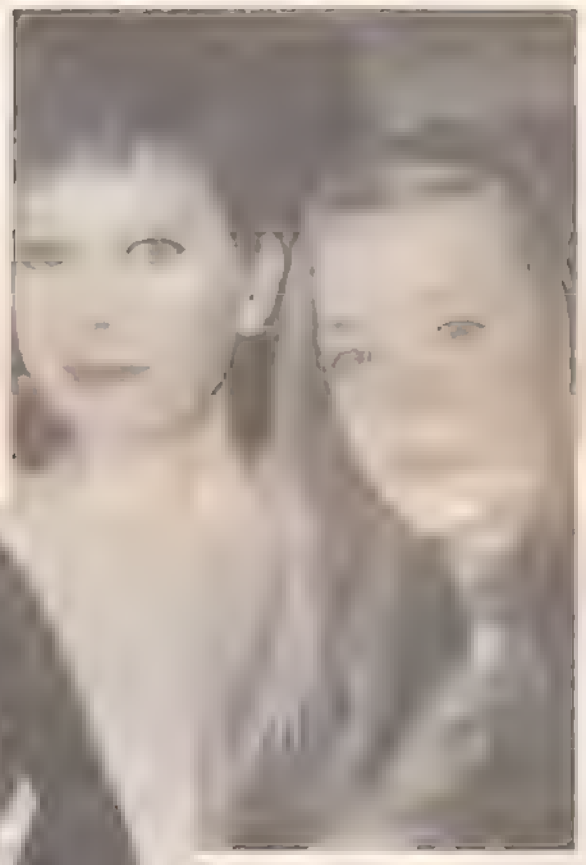

İkinci yaygın kadın karakterine gelince: aile konusunda da değindiğimiz üzere, bunlar genelde "ikinci kuşak" kadınlar, yani fedakâr annelerin kızları. En önemli özellikleri de isyankâr olmaları. Ama bu tek özellikleri değil. Örneğin, çoğunlukla değişen "kadın beden modeli"ni yansıtıyorlar: daha uzunca boylu, her halükârda zayıf ve daha güzeller . Ayrıca, isyankâr kızların genellikle iki büyük isyan konuları var: birincisi okul ya da meslekleri, ikincisi erkek arkadaşları. Demek ki, mutlu Türk ailelerinde, kızlar iki yönde annelerinden farklılaşma, onları aşma yolundalar ve bu uğurda, çoğunlukla babalar olmak kaydıyla gerekli kişilerle çatışmaya giriyorlar. Yeni kuşak, eğitim/meslek ve partnerini seçme haklarının peşinde. Burada, diziden diziye farklılıklar başgösteriyor. Ama sonuçta aynı söylemin üretildiğini görüyoruz: Kızlar, isyanı aşırıya götürüp, "kötü" arkadaş, çevre vb. tarafından aldatılıyorlar. Klasik Türk filmlerindeki "partide içkisine ilaç konan kız" teması şeklinde hamile kalmalar, terk edilmeler... İşin ilginci, bunlar çoğunlukla "başında babası" olmayan kızlar oluyor. Diğerleri ise isyanı dozunda tutmayı ve aklını kullanarak aldatılmamayı başarıyor. Bunların bir başka önemli özellikleri de tüm isyanlarına karşın müthiş evcil olmaları. evlerine ve ailelerine tapıyorlar. Eğitsel, mesleki talepleri ise genellikle "yükselen" meslek dallarına ilişkin oluyor: gazetecilik, mankenlik, tiyatro ya da sinemacılık. Makine mühendisliği ya da antropoloji okumak için veya markette kasiyer, boya fabrikasında işçi olmak için isyanları oynayan kız göremiyoruz.

"Serbest-müsait kadın"lar, daha doğrusu kötü kalıplı ve fahişe ruhlu kadınların dizilerimize yansıması ise değişkenlik gösteriyor. Bunların bir bölümü geleneksel "bireysel" davrananlar. Hani yuva yıkan, mirasa konmak için zengin adam tavlayan vb. Ama son dönemlerde asıl öne çıkanlar mafya kadınları. Bunlardan, çeşitli bağlamlarda "mafya babası" olanlar, çevrelerinde bir yığın erkeği köle gibi çalıştırıp emirler veriyor, bin türlü dolap çeviriyorlar. Bunların "mutlu yuvaları" olmuyor tabii. Tersine, sanki dünyaya genel bir nefretle bakıyorlar.

Son dönem dizilerimize, özellikle *Yılan Hikâyesi* ile giren yeni bir kadın tipimiz daha var. Saf, temiz yürekli, dobra "köylü kızı". Yer yer ezik, bazen de gayet kişilikli, mert. Hem sakar, hem gereğinde akıllı. Şehre hemen uyum sağlıyor ama aslını reddetmiyor, köylü şivesini gururla taşıyorlar: tıpkı bazı reklam filmlerindeki "siyah Türkler gibi. Bir tür "bu ülkede biz de varız... ama merak etmeyin, size uyum sağlayabiliriz" belirtisi.

Tabii bu genel tiplemelerin dışında ya da kesişme noktasında sınıflandırılabilecek daha pek çok kadın karakter var dizilerimizde. Peki, hangilerini daha çok seviyoruz? Tabii ki hepsini ayrı ayrı seviyoruz. Bazılarını "gerçekçi" oldukları için, annemizi hatırlattıkları, bizi rahatlattıkları için, bazılarını evcil de olsa, munis de olsa mücadeleci ruhları için... Bazıları çok güzel. Bazıları da "kötü de olsa, onca erkeğe kafa tutuyor ya, helal olsun" duygusu uyandırıyor içimizde. O kadar çok ve bazı yönleriyle çeşitli kadın var ki, birilerinde kendimizi, birilerinde özlemlerimizi, birilerinde kaçındıklarımızı bulmamız işten bile değil.

Ama tabii, dizi karakterleri tek başlarına pek bir anlam taşımıyor. Diğer karakterlerle ilişkileri ve genel hikâyelerin gidişatındaki yerleri de önemli... Nasıl mı? O da gelecek sayıda.

Hülya Tufan Tanrıöver

Beş dakika diren, tecavüzü ispatla!

Avrupa Birliği üyelerinden olan Italya herhalde birçok bakımdan "medeni" ülkelerden biri olarak bilinir. Ama medeniyetin ölçüsü Avrupa Birliği'ne girmek ya da sosyal refahın gelişmesi değil kuşkusuz. Bir süre önce Italya mahkemelerinde alınan insanlık dışı bir karar bunun kanıtı.

Geçen yıl bir mahkemenin "kot pantolon giyen kadına tecavüz etmek imkânsızdır" biçiminde verdiği karardan sonra, bu yıl da Roma Yuksek Mahkemesi daha da inanılmaz bir kararа imza attı. "Tecavüze kalkışan saldırgana beş dakika direnmeyen kadın tecavüze uğramış olamaz.

"İki yıl önce Cagliari kentinde, tezgâhtarlık yapan otuz iki yaşındaki bir kadın, bir adamın tecavüzüne uğruyor. Şikâyetçi olan kadının davası Tempio Pausania Mahkemesi'nde görülüyor. Mahkeme, akli dengesi bozuk olan kadına tecavüz eden adamı 2 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıyor. Adam kararı temyize gönderiyor. Temyiz mahkemesi de kararı onaylıyor. Bunun üzerine tecavüzcü Yüksek Mahkeme'ye başvurarak karara itiraz ediyor.

Roma Yüksek Mahkemesi, tecavüze uğrayan kadının saldırıya beş dakika bile direnmediğine, saldırgana çok çabuk teslim olduğuna karar veriyor. Hâkimin kararına göre, beş dakikadan daha az süren bir direnme, gönül rızasıyla cinsel ilişki kurmaya yeterli bir süre olduğundan, mağdur kadın gönül rızasıyla ilişkiye girmiş sayılıyor. Buna göre mağdur kadının doktor raporlarını da geçerli saymayan mahkeme, tecavüzcü adamı serbest bırakıyor.

Geçen yıl, kot pantolonun tecavüzü engellediği gerekçesiyle tecavüzcüyü aklayan karar, İtalyan kadınlar protesto etmişlerdi

Kadın düşmanı Tatlıses...

Yüreği barış ve sevgi için çarpan Anadolu delikanlısı İbrahim Tatlıses hem sevip hem dövmeye devam ediyor...

Geçtiğimiz ay sonu, biz dergi sayfalarını bağlarken, Show TV'deki Televole programında "İbrahim Tatlıses, Asena'yı tekme tokat dövdü" anonsunu duyunca ekrana yapıştık. İbrahim Tatlıses bir benzincide durmuş, önce yanında çalışan yaşlı adama tekme atarak hakaretler yağdırıyor, ardından dansöz Asena'ya sille tokat girişiyor. Daha sonra kameralar Asena'yı bir yere çökmüş ağlarken gösteriyor

İbrahim Tatlıses'in yaptığı her şeyi sineye çeken Derya Tuna ise gazetecilerin dayak olayıyla ilgili sorusuna şöyle cevap veriyor, "Evet ben de duydum olayı ama tam olarak içeriğini bilmiyorum. Once ne olup bittiğini öğreneyim, ondan sonra size bilgi vereceğim." İbrahim Tatlıses'le görüştükten sonra Derya Tuna'nın nasıl bir bilgi vereceği merak konusu doğrusu.

Yıllar önce de Perihan Savaş'ı döven İbrahim Tatlıses son dayak olayı ile ilgili olarak bir televizyon kanalında yaptığı basın açıklamasında, herkesin gözünün içine baka baka, dayak olayını yalanladı. Görüntüleri çeken muhabirlere de tehditler yağdırarak, görüntülerin montaj olduğunu iddia etti.

Bu durumda Asena'nın ne yapacağını tahmin etmek zor değil ama başta Tatlıses'in kadın hayranları olmak üzere dayağa karşı olan herkesin bu konuda sessiz kalmayacağını umuyoruz.

Hortumun ucu göründü mü?

Hortum Süleyman Beyoğlu ve Taksim civarında yaşayanlar arasında epeydir ünlüydü. Dövüp eziyet ettiği fahişeler, travestiler, Beyoğlu'nun kahrını çeken Kürt komiler hakkında defalarca şikâyette bulundukları halde bir sonuç alamadılar.

Ama son zamanlarda, AB'ye girme politikaları çerçevesinde Hortum Süleyman'ın ününü borçlu olduğu faaliyet içerisinde bir fotoğrafı ve hakkında çeşitli eleştiriler basında yer aldı. Ama Hortum hiç yalnız olmamıştı. En 'aktif" dönemindeyken, kendini sadece Vakko'nun değil, Beyoğlu'nun da patronu sanan Vitali Hakko'nun desteğini almıştı. Hakko gibiler ellerini böyle pis işlere bulaştırmazlar, Hortum Süleyman sayesinde Beyoğlu, Vakko müşterisinin ayak basabileceği bir yer haline getirilecekti.

Ama Hortum Süleyman da meslek ve ahlak aşkıyla hareket etmiyordu. Pürtelaş sokaktan atmaya çalıştığı travestilerin ev sahipleriyle bir sürü çıkar ilişkisi vardı. Ayrıca Matild Manukyan'ın iki binasını yıkıp yerine otopark açmış ve Kabataş civarında bir kahve kurmuştu.

Hortum'un dostları onu bu zor günlerinde yalnız bırakmadılar. Bu tür adamların basındaki temsilcisi olan Ahmet Vardar, Hortum'la yaptığı bir roportajda onu savundu.

Ama Hortum, yalnız olmadığı gibi tek de değildi. Ondan sonra görev alan Doğan Karakaplan onu bile aratır nitelikteydi. Bu konuda, o dönemde travestilerin mücadelesine destek vermiş olan İbrahim Eren'le görüştük;

"Hortum Süleyman bana doğrudan fiziki eziyette bulunmadı. Ancak maddi olarak sıkıntıya sokup da sindirmek için işyerime sürekli baskın düzenlerdi. Bir gecede üç defa baskında bulunduğu olmuştu. Beni bir defa makamına çağırdı. Elindeki bir çekici öteki avucuna vurarak konuşuyordu. Bana, benim hakkımda şikâyet dilekçesi yazmışsın, dedi. Ben elime geçeni mahvederim. dedi. Ben de, ben sizin hakkınızda şikâyet dilekçesi vermedim ama versem bu ülkeyi terk etmek pahasına da olsa dilekçemi geri almam,' dedim.

Bana asıl Doğan Karakaplan eziyet etti. Beni gözaltına o aldı, ağır işkence etti, hapishanede bile işkence görmeme yol açtı. Bu adam çok zalimdi, travestileri döver, sonra karşılarında aptes alıp, "Bu size iyi gelir,' diyerek, suyunu üstlerine dökerdi."

Hortum'un dostları hiç endişe buyurmasınlar, Türk Emniyet Teşkilatı daha çok Hortum çıkarır. AB uğruna yapılan bu tür "teşhir"ler de bu durumu kolay kolay ortadan kaldırmaz.

Mary Wollstonecraft Godwin Shelley: (30 Ağustos 1797 - 1 Şubat 1851)

Ünlü korku romanı *Frankestein*'ın yazarı, İngiliz romancı Mary Shelley, rasyonel ve tanrıtanımaz bir filozof olan William Godwin ile feminizmin öncülerinden Mary Wollstonecraft'ın kızıdır. Annesini doğduğu anda kaybeden küçük Mary, huysuz ve kıskanç bir üvey annenin eline kaldı. Resmi bir eğitim almamasına karşın, sürekli okuyarak kendini yetiştirdi ve babasının düşüncelerinden etkilendi. On altı yaşındayken şair Percy Shelley ile kaçarak Avrupa'da yaşamaya başladı. Bu yüzden babası tarafından reddedildi. *Frankestein*'ı yazdığında henüz on sekiz yaşındaydı. Shelley'nin ilk karısı Harriet'in intiharından sonra evlendilerse de, felaketler peşlerini bırakmadı. Mary'nin kısa aralıklarla dünyaya gelen dört çocuğundan üçü öldü. Ağır bir depresyon geçiren genç kadın 1822'de Shelley'nin Lerici Gölü'nde boğulması üzerine İngiltere'ye döndü. Hayatının geri kalan bölümünde seyahat kitapları, öyküler ve biyografilerin yanı sıra altı roman yazdı. Bunlardan *Valperga* ve 21. Yüzyıl'da insanlığın maruz kalacağı yıkımı tasvir eden *The Last Man* (1826/Son Adam) en önemlileridir. Mary Shelley kocasının eserlerini yayma hazırladıktan başka, hayat hikâyesini de yazmaya başlamışken, sağlığı tamamlamasına izin vermedi ve fırtınalı ömrü elli dört yaşında sona erdi.

The Macmillan Dictionary of Women's Biography, 1892

Ingrid Bergman: (29 Ağustos 1915 - 29 Ağustos 1982)

Hem Avrupa'da hem de Amerika'da rol aldığı filmlerdeki oyunculuğuyla bir döneme damgasını vurdu. Ülkesi İsveç'te onu üne kavuşturan *Intermezzo* (1936) filminden sonra Hollywood yapımcılarının dikkatini çekti. Hollywood, buğulu gözlere ve hayranlık uyandıran bir güzelliğe sahip bu oyuncuya "azize" rolünü uygun buldu. Film dünyasında onun temsil ettiği imaj, "fazla beklentisi olmayan eş, cinsellikten sıyrılmış anne ve iyi Amerikalı kadın" tiplemesiydi. Bergman'a yakıştırılan bu "aile ve meslek hayatını uyum içinde sürdüren doğal, sağlıklı ve alabildiğince ev kadını" tiplemesi, otuzlu yılların Katharine Hepburn ve Carole Lombard gibi yıldızların özgür kadın tiplemesine Hollywood'un bir tepkisi olsa gerek. Ancak Bergman, Amerika'ya gelişinden itibaren bildiğinden taviz vermeyerek kendisine bu kadar yatırım yapan Hollywood'u ve muhafazakâr Amerikan toplumunu şaşırttı. Tek tip kadın rollerinde oynamayı reddetti. Bir film yıldızı olarak -baskılara rağmen- adını değiştirmedi. Dönemin yay kaşlı yıldızlarının aksine o, kalın kaşlarıyla olabildiğince doğal kalmayı tercih etti. Büyük skandal ise aşkı uğruna kocasını ve kızını terk etmesiyle patlak verdi. *Stromboli* (1949) filminin çekimleri sürerken, sevgilisi yönetmen Rossellini'den hamile kalması bardağı taşıran son damla oldu. Basın bu "ahlaksız ilişkiyi" en ince ayrıntılarına kadar yayınlarken, Colarado Senatörü Johnson, Bergman'ı şeytanın etkisinde kalmış, özgür aşk temsilcisi bir fahişe olmakla suçladı. Amerikan film piyasası da onu defterden sildi. Bu dönemde "Yeni Gerçekçilik" akımının kurucusu Rossellini'nin filmlerinde oynayan Bergman, sonradan sinema tarihi için çok önemli sayılacak bu filmlerle ticari başarı kazanamadı. Daha sonra Hollywood'a dönen Bergman, ölümüne kadar yoğun bir biçimde oyunculuk hayatını sürdürdü. Üç kez Oscar Ödülü kazandı. 1973 yılında kanser olduğunu öğrenmesine rağmen çalışmalarına ara vermedi ve en son 1981'de İsrail Başbakanı Golda Meir'i canlandırdığı bir televizyon filminde oynadı. *Casablanca* (1942), *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* (1943), *Doğu Ekspresinde Cinayet* (1974) gibi filmler bu unutulmaz yıldızın filmlerinden bazılarıdır.

Möhrmann. *Ingrid Bergman ve Roberto Rossellini*, 1999, s. 36.

unutmadık

Nesrin Arman: (16 Nisan 1953 - 17 Ağustos 1999)

İzmit'te doğdu. Kısa bir süre sonra ailesi İstanbul'a yerleşti. Fatih semtinde ilköğrenimini bitirdikten sonra Üsküdar Türk Koleji'nde yatılı olarak okudu. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Latin ve Yunan Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne bir süre devam etti. Liseden sonra, Altın Kitaplar için Barbara Cartland çevirileri yaparak yazın dünyasına girdi.

Çeviri dilini geliştirdikten sonra, *Viva Meksika*, *Kadın Gözüyle Fahişeliğin Tarihi* gibi çevirilere imza attı. Broy ve Pencere yayınevlerinde editör olarak çalıştı. *Broy* dergisinde çok önemsediği kadın sorunları üzerine yazılar yazdı. Kısa süren ama yayın hayatımıza özgün bir soluk getiren *Sokak* dergisinde kendini çok mutlu hissederek gazetecilik yaptı. Son zamanlarla *Cumhuriyet Dergi*'de yazı ve çevirileri yayınlanıyor. bir yandan da uzun zamandır beklettiği romanını yazmaya çalışıyordu. Deprem bölgesinde yer alan Değirmendere'de çocukluğu geçmişti. Büyükbabası Mustafa Arman, bu küçük ama kişilikli kıyı kasabasının eski belediye başkanlarındandı. Kendisi ve ailesi o gün oraya, belediye başkanının davetlisi olarak gitmiş ve deniz kıyısındaki Belediye Oteli'ne yerleşmişlerdi. Zaten çok uzun zamandır gitmeyi düşündüğü bir yerdi Değirmendere...

Aliye Berger: (25 Aralık 1903 - 9 Ağustos 1974)

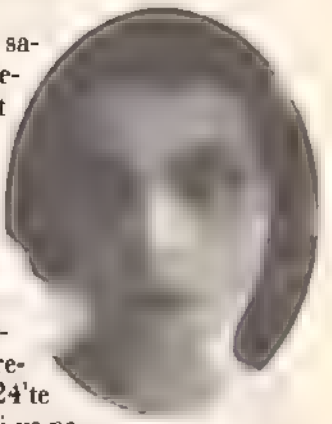

Türkiye'nin ilk gravür ve grafik sanatçısı. Sanatçı yetiştiren bir aileden geliyordu. Diplomat, hattat ve tarihçi Şakir Paşa'nın kızı, Cevat Şakir Kabaağaçlı (Halikarnas Balıkçısı) ve ressam Fahrünisa Zeid'in kardeşi, ilk seramik sanatçılarımızdan Füreya'nın teyzesiydi. Bir taraftan Fransız okullarında eğitim görürken, diğer taraftan özel olarak resim ve piyano dersleri aldı. 1924'te ders aldığı Macar keman virtüözü ve pedagog Karl Berger ile 1947'de evlendi. Türkiye'ye 1951'de dönmesine rağmen ancak 1954'te Yapı Kredi Bankası'nın düzenlediği yarışmada birincilik kazandıktan sonra tanındı. Genellikle oyma baskı tekniğinde, siyah-beyaz eserler üretti. Zımpara kâğıdı, kasap kâğıdı ve tülbent gibi özellikle daha önce denenmemiş malzemeler kullandı. Kendisine konu olarak, insanları, gündelik yaşam kalıplarını ve İstanbul'un çeşitli köşelerini seçti. Bunları kimi zaman fantastik bir biçimde, kimi zamansa kendine özgü lirik dışavurumcu bir anlayışla eserlerine yansıttı.

hazırlayan: Velda Yücel

bir kadınlık ve emek sömürüsü olarak

hemşireliğin reddiyesi

Kabul edilmelidir ki bu yazı, çok uzun bir öykünün özetine genel bir giriş olabilir ancak. İlgili okuyucu için kışkırtıcı da gelebilir. Ama öncelikle bilinmeli ki, bu yazı iyi veya kötü hemşireleri değil, kurumsal olarak hemşireliği tartışmak için yazıldı.

Tarihsel ve pratik olarak hemşireliğin önemi kadın olmaktan kaynaklanıyor. İnsan sağlığına-yaşamına ilk müdahale edenler kadınlardır. Doğuran ve hayat veren onlardır çünkü. Özellikle Ortaçağ Avrupası'nda tedavi eden kadınların cadı-büyücü olarak yakılması bu konuda yaygın olarak bilinen bir ayrıntıdır. Kabul edilebilir olması ise, cadı-büyücülüğün kadına yakıştırılmasından!

Tedavi etme ve hayat vermenin önemi anlaşıldığında tıp, insanlığın en hızlı geliştirdiği bilim alanı oldu. Erkek egemenliğinin kaçınılmaz sonucu olarak da erkek mesleğine dönüştü. Kadın hekimlerin bu kuruma girişleri ise yüzyıldan biraz daha fazla bir zamana dayanıyor. Kadın doktorlara hâlâ "doktor bey" diye hitap edilmesi ise, eğitim meselesi değil, "bilinç" sürçmesi meselesidir.

Bu arada tedavi eden kadınlardan hemşireliğe geçiş tarihi belirgin değildir. Ancak bazı tarih kitaplarından ve hemşirelik akademilerinin kaynak kitaplarından şöyle bir izlenim ediniyoruz: İyileştirmeyle uğraşan kadınlar ve erkekler eskiden beri var. Bunlar dönemine ve yerine göre din görevlileri olarak karşımıza çıkıyor. İyileştirmede erkekler iyileştiren-yapan-eden, kadınlar ise yardım eden durumundalar. Hemşirelik, bir kadının erdemleri üzerinden geliştirilen bir alandır. Bizler, genç kızlar olarak hemşirelik meslek liselerine veya yüksekokullarına alınıyor ve işimizle ilgili her türlü bilgiyi, vicdan azabı ve korku duymanız da sağlanarak öğreniyoruz. Bir taraftan da kadınlığımızın terbiyesi bütün hızıyla sürüyor. Onlara emanet edilmiş kız çocukları olduğumuz için, pek çoğumuzun ilk cinsel taciz deneyimi müdür ve müdür yardımcılarıyla yaşadığı bir gerçek.

Çok ciddi sorumlulukları göğüslemeye hazır beyaz melekler olarak, birçok cephesi olan hararetli bir çalışma ortamında buluyoruz kendimizi: hastalar, hizmetliler, hasta yakınları, doktorlar, diğer hemşireler, idareciler... Sonra eksik ve yanlış bilgilerle dolu bir literatür, memur ve hemşirelik yasaları, kötü bir sağlık sistemi dikilir karşımıza...

İşimiz çoktur: hastanın hayati bulgularını, yemeğini, uykusunu ve her türlü işini takip eder, belirlenen tedaviyi uygularız. Bütün bu ayrıntıların kayıtlarını tutarız. Beraber çalıştığımız herkese işlerini hatırlatır, yardım ederiz. Birçok angaryayı üstlenir, hasta yakınlarını dinleriz. Sorumluluğumuz olmasa da her konuda herkese danışmanlık yaparız. İdarenin isteklerini gerçekleştirir, baskılarını göğüsleriz. Reddetme hakkımız olmayan hizmet içi eğitimlere aktif ve pasif katılırız. Yüksek hemşirelik okullarının, doğru-yanlış, gerekli-gereksiz, sürekli icat ettiği yeni işleri de yaparız. Tüm bunları, bir ev hanımı sorumluluğuyla gerçekleştiririz ki, bu işlerin çoğundan yasal ve vicdani olarak sorumlu da değilizdir. Bu kadınca tarzımız çok kısa bir süre sonra görevimiz oluverir. Her türlü ayrımcılığın yaşandığı koşullar içinde; bu ayrımcılığın her türlüsü ile en çok karşılaşılan meslek grubu olarak hemşireler, büyük bir mağduriyetin ve sömürünün nesneleridir. Çoğunluğu dar gelirli denilen, aslında yoksul olan ailelerin çocuklarıdır. Sosyo-ekonomik kökenleri ve bizzat kendi çalışma yaşamları itibariyle sınıfsal kimlikleri yeterince net olmakla beraber, bunun bilincinden yoksundurlar.

"Hemşireler, nitelikli hizmetçilerdir ve bu, kadın memurluğunun egemen modeline denk düşmektedir"*

Hemşirelerin çalışma ve yaşama güçlükleri öyle gerçek bir dert ki, tartışmaya bile gerek bırakmıyor. Ücretlerimizin, sadece geçinmek anlamında değil, yaptığınız işin değerine denk düşmeyecek derecede az olması, özlük haklarımızın yasalar karşısında meşru olmaması, çalışma koşullarımızın zorluğu ve anlamsızlığı uzun bir sohbet konusu olurdu. Örgütlülüğümüz ise tuhaf bir bilmece. Mesela Türk Hemşireler Derneği'nin, bunca yıldır var olup, hemşirelerin bir kısmının bile yaşamına giremeyişi, neredeyse bir esrar!

Hemşirelik Forumu, Yoğun Bakım Hemşireleri Derneği ve Dergisi; Diabet Hemşireleri Derneği vb. gibi pek çok dernek, dergi, oluşum var. Bunların Tek önemli işleri teknik eğitim için bilimsel yazılar yayınlamak. Tek dilekleri, "hemşireler şunu da öğrensin, bunu da yapsın"! Bugüne kadar, "hayır, hemşire şu işi yapmasın", "bu iş hemşireyi hiç ilgilendirmez" gibi bir itiraz görmedim, duymadım...

Anmamız gereken bir örgütlülük olarak sendikalarda da durum üzücü. Ne sendikalar hemşireleri, ne de hemşireler sendikaları henüz keşfedemedi. Elbette pek çok sebep sıralanabilir. Hemşirelerin tarafından bakmak ise, beni dehşete düşürüyor. İstatistik yapmadım ama, uzun bir zamandır hemşirelerdeki "Yüksek okul doğru yolda ve biz kurtulacağız" yanılgısı dikkatimi çekiyor. Yüksek okullara evet. Bilime evet, ama tek başına bunlarla olmaz ki! Çalışanların örgütlülüğü olmadan; biz katılmadan yüksek okul olsa da kurtuluşumuzu sağlar mı?

Bir yerde kesmek zorunda olduğumuza göre şunu söylemek istiyorum: Bulunduğu sektörün her türlü işini üstlenerek iyice belirsizleşmiş olan, cinsiyetçi tarihten dolayı büyük bir sömürü alanı haline gelen hemşireliği reddediyorum. Büyük aldatmacalara ve yalanlara alet olmak istemiyorum.

Günera Polatoğulları

*Germaine Greer, *Cinselliği Biten Kadın*

Uluslararası okyanus yarışının galibi,

bu kez bir kadın

Tek başına, Kingfisher adlı tekneyle Atlas Okyanusu'nu aştığı yelken yarışmasında birinci olan Ellen MacArthur, bu alanda şimdiye kadar derece almış olanların en genci. Bu çetin offshore (kıyı ötesi) yarışma, Europe 1 New Man STAR olarak anılıyor; yani 1. Avrupa Yeni Erkek Yıldız yarışması. Oysa kazanan 23 yaşında bir kadın!

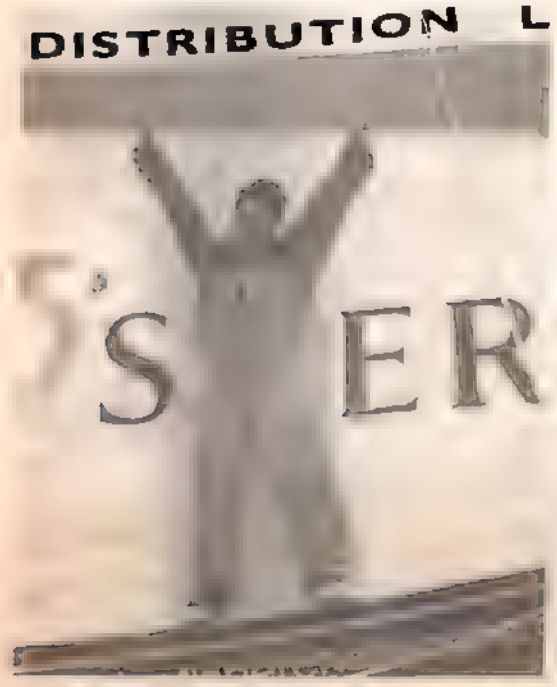

Open 60 (60 feet, yani 20 metre) kategorisinde, *Kingfisher*'la birlikte yarışan 18 tekne, 4 Haziran 2000'de Plymouth'tan (İngiltere) hareket ediyor. Yarışmacılar arasında Dünya Turu yarışmalarına katılmış ve derece almış olan kurt denizciler de bulunduğu için, Ellen haklı olarak başlangıçta, bir güven bunalımı geçirdiğini, oldukça tedirgin ve heyecanlı olduğunu söylüyor. *Kingfisher* in teknik donanım açısından hiçbir eksiği olmasa da, okyanusta tek başına yelken açmanın şakaya gelmeyeceği aşikâr.

Ellen yarışı 14 gün, 2 saat, 10 dakikada tamamlıyor. Bu arada, 24 saat tetikte olması gerektiği düşünülecek olursa, uykusuzluğa nasıl dayandığını merak ediyor insan. Yarış boyunca her gün ortalama dört saat uyumuş. Uyuma süresi kolundaki ve teknedeki monitörlerle saptanmış. 7-80 dakika arasında değişen hafif şekerlemeler... Kesintisiz uyuduğu en uzun zaman ise 2 saat, 10 dakika. Teknede otopilot olmasına rağmen, rüzgârın yönü ve şiddeti değiştiğinde derhal müdahalede bulunmak gerekiyor. Yelken yırtıldığında onarmak, teknenin içinde ayağı kayıp da başaşağı düşünce yarılan alnını kanını durdurmak, jeneratörün yakıtı azalınca yakıt ikmali yapmak hep onun işi.

Labrador Akıntısı'yla büyük buzullardan kopan parçaların güneye doğru indiğine dair bir uyarı geliyor. Bu büyük tehlikeye karşı uyanık olmak gerek. Dokuzuncu günde radarlar sinyal veriyor. Ellen dümende, hava sisli, teknenin burnunda bir buzdağı beliriyor. Dümeni kırarken sisin içinden bir ikincisi çıkıyor karşısına.

Yarışın sona ermesine dört gün kala teknenin salmasına bir balina çarpıyor. Oluyor zavallı, tekne bu yüzden hız kaybediyor. Ellen, kasetten yunusların sesini dinleyerek kendini toparlamaya çalışıyor. Bu arada balon yelken suya inmiş. İskotaları salıveriyor, yelkeni yukarı çekiyor.

Ellen MacArthur, kısa süreli olsa da bu sert ve çetin yarışmayı kazanmış olmanın kendine olan güvenin artmasını sağladığını söylüyor. O artık 5 Kasım 2000'de başlayacak ve 110 gün sürecek olan Vendee Globe Challenge -dünya turuna hazırlanıyor.

Beril Eyüboğlu

denizlerin balık kızı...

Limitsiz kategoride 120 metreye inen Yasemin Dalkılıç, iki dakika kırk beş saniye süren dalışıyla inanılması zor bir dünya rekoru kırdı.

Son günlerde basında adını en çok duyduğumuz kişi, sporcu Yasemin Dalkılıç. Adı sanı bilinmeyen bir dalgıçken, 68 metreye dalarak kırdığı dünya rekoruyla tanındı. Kırdığı rekor televizyonlardan naklen yayınlandı. İçimiz dışımız o kadar futbol olmuştu ki, neredeyse başka spor dallarının olduğunu bile unutmuştuk. Ama elbette Yasemin'in bu kadar popüler olabilmesi için dünya rekoru kırması gerekiyormuş

Kısa bir süre sonra Yasemin'in, Kübalı antrenörü Rudi Castineyra ile sevgili olduğunu ve kırdığı dünya rekorunun uluslararası alanda geçerli olmadığını öğrendik. Çünkü dalış sırasında rekora tanıklık eden kuruluşun Dünya Sualtı Federasyonu (CMAS) değil, Yasemin'in antrenörü Rudi Castineyra'nın kurduğu Serbest Dalış Kuralları ve Eğitimi Birliği (FREE) olduğu çıktı ortaya. Yani rekorun tescil edilmesinin ancak CMAS hakemlerinin dalış sırasında gözlemcilik yapmasıyla mümkün olabileceği anlamına geliyordu bu.

Fakat Yasemin bu söylenenlerin hiçbirine kulak asmayarak, rekoruna iki dünya rekoru daha ekledi. Önce 100 metrelik dalışıyla yeni bir dünya rekoru kırdı. Ardından da limitsiz kategoride 120 metreye dalarak inanılması zor bir başka dünya rekoruna imzasını attı.

24 Temmuz 2000 tarihli *Radikal Gazetesi*, "Tek başına dans ediyor" başlıklı haberinde, Yasemin Dalkılıç'ı eleştirerek şöyle uyarıyor; "Kübalı Rudi Castineyra ile Yasemin Dalkılıç arasındaki duygusal yakınlık başarılı dalgıcı motive ediyor ama rekorların geçerli sayılmasını engelliyor. Rekorları geçerli sayılmayacağına göre genç sporcu yaşamını niçin tehlikeye atıyor? Aşkın gözü kör mü?"

Tartışmalar ne olursa olsun Yasemin Dalkılıç rekor üstüne rekor kırıyor. Yaptığının son derece çılgınca ama eğlenceli bir iş olduğunu söyleyen Yasemin'in annesi Şeyma Dalkılıç da eski bir dalgıç. Kızının performansının mükemmel olduğunu söylüyor.

Bu arada rekorlara tanıklık eden FREE yetkilileri de ısrarla Yasemin'in kırdığı rekorların "resmi dünya rekoru" olduğunu açıklıyorlar.

Nevin Cerav

abd, afgan kadınının haklarını keşfediyor!

Bir süredir Afganistan'daki Taliban yönetimi dünya gündemini meşgul ediyor. Hemen hemen bütün yabancı yayın organlarında ya da internetteki Amerikan kaynaklı sayfalarda Taliban'ın kadınlara yönelik tutumu ifşa edilirken, diğer yandan da ülkedeki Taliban karşıtı kadın hareketi ve bu harekete destek veren uluslararası örgütlerle ilgili haberler yayınlanıyor. Oysa, 1996'dan beri iş başında olan Taliban'ın yönetime gelir gelmez ilk icraatının, kadınları eğitimden iş hayatına kadar toplumsal hayatın her alanından dışlamak olduğu uzun zamandır bilinen bir gerçek. Kadınların yanlarında erkek olmadığı için taksilerden indirilip gözaltına alınması, yalnız başına sokakta gezen kadınların fahişe muamelesi görmesi ya da kız çocuklarına okuma hakkı verilmemesi gibi uygulamalar yeni haberler değil. Öyleyse, ne oldu da Taliban ve kadın konusuna ilgi bir anda bu kadar arttı?

Taliban'ın kadınlarla ilgili en son icraatı geçtiğimiz Temmuz ayında uluslararası sivil toplum kuruluşlarında kadınların çalışmasını yasaklamak oldu. Hiç hesapta yokken işin ucu Amerikalı bir kadın yardım gönüllüsüne de dokunuverince, Afganistan'da olup bitenler bir anda dünya gündemine taşınıverdi. Mary MacMakin adlı yetmiş bir yaşındaki fizyoterapist, kurduğu merkezde yirmi dört yıldır, çoğu savaş sonucu dul kalmış olan Afgan kadınlarına danışmanlık ve iş bulma hizmeti sağlıyordu. Ancak geçen ay MacMakin, yanında çalışan yedi arkadaşı ile birlikte gözaltına alındıktan sonra, casusluk ve devlet karşıtı propaganda yaptığı gerekçesiyle sınır dışı edildi.

Birleşmiş Milletler (BM) buna sert tepki gösterdi ve BM'nin Afganistan koordinatörü Erick de Mul bu konuyu görüşmek üzere derhal Taliban'ın Kandahar'da bulunan karargâhına gitti. Yardım kuruluşlarında kadınların çalışmasının yasaklanması, sürekli savaş, kuraklık ve fakirlik içindeki bu ülkeye giden yardımları önemli bir biçimde etkileyecekti. Çünkü daha çok sağlık, eğitim ve gıdayla ilgili olan bu yardımlar, genellikle kadınları hedef alıyor, dolayısıyla erkeklerle bir arada bulunmaları sınırlı olduğu için bu alanda daha çok kadınlar çalışıyordu. Bu karar öncelikle -zaten oldukça kötü durumda olan- kadınların aleyhineydi. Bu kanundan sonra 1.5 milyon insana yiyecek ulaştıran Dünya Gıda Programı (WFP) çalışmaları durduruldu. Sürekli savaş halindeki Afganistan'da Birleşmiş Milletler'in tahminine göre 750 bin kişi uluslarası kuruluşlardan aldığı yardımlarla geçiniyor. Neyse ki, De Mul'un Afganistan'a yaptığı ziyaret sonucunu verdi ve kadınların uluslararası yardım kuruluşlarında çalışmalarını yasaklayan kanunun kaldırılacağı açıklandı.

Tam da bu dönemde dış basında ve internette, neredeyse bir kampanya halinde Afgan kadınların içinde bulunduğu zor koşullar ve buna karşı yaptıkları mücadeleler yazılıp çizilmeye başlandı. Örneğin, Tacikistan'ın başkenti Duşanbe'de Haziran sonunda yedi yüz insan hakları eylemcisinin katıldığı ve Afganistan'ın cinsiyet ayrımcılığını protesto eden bir gösteri düzenlendi. Yine 26 Haziran tarihli *The Times* dergisine göre, üniversite eğitimli bir avuç kadın Afganistan'a gizlice döndü ve okula gönderilmeyen kız çocuklarına yönelik bir çalışmaya başlattı. Şu anda Afgan kadınların kurduğu başka bir örgüt, RAWA (Afgan Kadınların Devrimci Birliği), internet üzerinden mücadele ediyor. Diğer Amerikalı kadın grupları da Afgan kadınları destekliyor.

Afganistan'ın jeopolitik konumu, Afganistan'daki kadınlara yönelik gündemin zamanlamasına dair ister istemez başka şeyler akla getiriyor. Tehlikeli boyutlara varan kuraklık ve Taliban'ın, muhalifi Mesud'a karşı sürdürdüğü iç savaş nedeniyle ülkede fakirlik kol gezerken, dükkânlarda İsveç çikolatası gibi lüks tüketim mallarına rastlamak da mümkün. Bu mallar, İran ve Pakistan üzerinden geçen kaçak mal ticareti yoluyla ülkeye giriyor ve Taliban bunlardan önemli bir vergi geliri elde ediyor. Bundan başka, uyuşturucu üretimi de Taliban yönetiminin en önemli gelir kaynağı. Dünyanın bir numaralı uyuşturucu üreticisi durumunda olan Afganistan'da bunların üretimine konan vergilerden elde edilen 30 milyon doların tamamı geçen yıl savaşa harcanmış. Üstelik, uluslararası baskılara rağmen, ülkede başka hiçbir ekonomik faaliyetin olmadığı Afganistan'da, Taliban'ın uyuşturucu üretiminden vazgeçmek gibi bir niyeti de yok. Taliban'ın teröre destek verme anlamında sicili de bir hayli kabarık. Amerika'nın Kenya ve Tanzanya'daki elçiliklerinin bombalanması olaylarını planladığı öne sürülen Osman bin Ladin ve radikal İslamcı militanlara yardım ettiği ve onları mülteci olarak ülkede barındırdığı iddia ediliyor. Bütün bunlar, doğal olarak Amerika'nın hoşuna gitmiyor. Bu durumda, fincancı katırlarını fazla ürkütmeden, uyuşturucu pazarında önemli bir güce sahip olan ve radikal İslamcı unsurlarla ittifak halindeki bu ülkeyi kontrol etmek için yapılacak en iyi şey, uluslararası kamuoyu yaratarak kadın hakları ve insani yardımlar üzerinden yaptırarak pazarlıklarla onu bir parça terbiye etmek. Gerçekten de ağır bir yoksulluğa ve insan hakları ihlallerine maruz kalan Afgan kadınları üzerinden oluşturulan gündem, biraz da bu yaklaşımın malzemesi olmuyor mu?

Yelda Yücel

Kaynaklar: *Uzak Afgan Ruhu*, CNN News, *Ana Yon*

bir erkeklik olayı: sünnet

Bir sünnet mevsimini daha neredeyse geride bırakmış bulunuyoruz. Magazininden siyasetine oldukça zengin bir dönemdi, hakkını yemeyelim. Önce Ebru Gündeş'le evlenebilmek uğruna takma adla meseleyi çözümleyen Stelyo Pipis (hayatın garip bir cilvesi galiba bu) enistemiz girdi gündemimize. Sonra deprem bölgesinde erkek çocukların donunu uluorta aşağıya indirip, sünnetsiz pipi avına çıkan sağlık görevlisi boy gösterdi gazetelerde. Sünnet mevzuu olur da Kemal Özkan susar mı? Bir yolunu bulup yaptırdı haberini. "Onun sünnet ettikleri ya eşcinsel oluyor ya da hadım" şeklinde bir rivayet dolaşmaktaymış şehrimizde. Kemal Bey fena bozulmuş bu işe. Patlatmış cevabı: "Sünnet ettiğim zampara olur." Elinde Hakan Ural'dan, Erdal Acar'a kapı gibi bir liste... Akit gazetesi ise Fenerbahçe'nin transfer ettiği Sırp futbolcuya "kabuklu" olduğu gerekçesiyle itiraz ediyor: "Sünnetli bulamadınız mı?"

Bir parçacık ette bin bir kimlik meselesi; cinsiyet, din, cinsel tercih...

Ben ufakken erkek kardeşimin sünnet olacağı zaman, başta ona pek özenmiştim. Kafasına geçirdiği simle işlemeli şapka, şöyle göğsünden çapraz asılan o kırmızı beyaz renkli kurdele bembeyaz ipek kaftan ne güzel şeylerdi öyle. Annem onu mahallede dolaştırıyor el öpüyor, gittiği yerden de boş dönmüyordu... Şimdiki gibi çok şaşaalı pelerinler ve tuhaf asalar yoktu o zamanlar. Her şey daha sadeydi ya da İstanbul'un eski ve yoksul bir semtinin ailelerinin rağbet etmediği şeylerdi bu tür giysiler. Hiçbir düğün olayını kaçırmayan anneannem, torununun mürüvveti felsefesi çerçevesinde olayı aşama aşama organize etmişti. Yatak hangi odaya kurulacak, Eyüp Sultan Hazretleri ne vakit ve kimlerle ziyaret edilecek. sünnette çocuğu kim tutacak, zerde ve pilav ne miktar yapılacak?

Sünnetten sonra o canım oyuncaklarla ilgilenmeyen ve devamlı ağlayan kardeşimi görünce. Freud beni bağışlasın ama ortada haset edilecek bir durum olmadığını minik aklımla kavramıştım. Geçtiğimiz günlerde yeğenim sünnet oldu yukarıda saydığım tören aşamaları aynen uygulandı... Eski oyuncakların yerini bilgisayar oyunları ve kasetleri alıyor şimdi olsa olsa. Ama krepon kâğıtlarından yapılan kedi merdivenleri, balonlar, oyalı yemenilerden oluşturulan kelebekler süslüyor gene yatak çevresini. Eyüp Sultan ve komşu ziyaretleri... Daha ziyade komşu teyzeler tarafından hazırlanan ve kaşıklanan zerde. pilavlar. Hepsi. hepsi aynı... Sünnete ilişkin her turlu torensel ayrıntının. bakım ve hizmetin belirleyicisi ve sürdürücüsü kadınlar esasında. Annelerinden. büyükannelerinden gördüklerini aynen devam ettiriyorlar. Sağlık ve hijyen yönüne son dönemlerde aşırı vurgu yapılmasına rağmen sünnet erkekliğe ait bir tören özünde. Ve ülkemizde erkek kimliğinin oluşmasında ve şekillenmesinde önemli bir ilk aşama . İşin bu yanına girmeden önce kısa bir tarihçe verelim.

ABD'de bir sağlık tedbiri

Sünnet yalnızca Müsluman ülkelerine ait bir uygulama değil. Ustadımız Heredot M.Ö 5. Yüzyıl'da Mısırdaki bir sünnet törenini anlatan yazısında. bu işin hijyen için yapıldığını belirtir. Yahudiler bu âdeti Mısırlılar'dan alırlar ve aynen uygulamaya koyarlar. Yahudi geleneklerine gore sunnet "Bris Milah" denilen küçük bir tören eşliğinde. doğumdan sonraki 8. günde yapılır. Sunnet, Amerika kıtasındaki yerli halkın. Avustralya Yerlileri'nin ve pek çok Afrika kabilesinin yaygın geleneklerinden biriydi. Uzakdoğu da bu gelenek yok. Kuzey Avrupa'da olmadığını ise zaten biliyoruz. ABD'de sunnet dini ve kultürel boyutundan ziyade bir tıbbi işlem olarak hâlâ varlığını sürdürüyor Olay orada 19. Yüzyıl m sonunda doktorların sünnetin yararlarına ilişkin sürdürdükleri propaganda ile başlıyor. O donemde doktorlar sünnetin mastürbasyon alışkanlığını koreltiğini. sara ve astım krizi gibi hastalıkları engellediğini iddia edivorlardı. İkinci Dünya Savaşı ncla ise sünnet zührevi hastalıklara karşı bir onlem olarak algılanmış Amerikan ordusunda. 1950- 1960 yıllarına kadar bu ülkede sünnet operasyonları. sağlık sigortası kapsamı içindeymiş. Bu nedenle o dönemde ABD'de doğan erkek çocukların yüzde 80-85'i sünnetliymiş. Bu oran 1960'lardan itibaren düşmeye başlamış. 1996 yılında ise yüzde 60'lar civarında seyretmeye başlamış. Sünnetin yarar ve zararları üzerine yapılan araştırmalar çoğaldıkça Amerikalılar bu işten vazgeçmeye başlamışlar. Sünnet üzerine yapılan araştırmaların büyük bir bölümünün hâlâ ABD kaynaklı olduğunu belirtelim bu arada.

Sünnet olayı ele alındığında sağlık. ruhsal sağlık . cinsellik ya da cinsel sağlık üzerinden bir şeyler soylenmeye başlamıyor çoğu kez. Lehte ve aleyhte olanlar sıralıyorlar argümanlarını birer birer... İşin sağlık yönüyle ilgili geçen yılın sünnet mevsiminde çıkan bir haber: Kanada'da 60 bin erkek bebek arasında yapılan bir araştırma bunların doğduktan sonra ilk bir yıl içinde sunnet olmaları halinde dört yıl idrar yolları hastalıklarına yakalanmadığını gösteriyor. Bu başka araştırmalarla da desteklenen bir görüş. Doktor Nuriye Ortaylı da bu goruşu destekleyenlerden. Sünnet erkek bebeklerde yukarıda anlattığımız koşullarda yapıldığı takdirde idrar yolları hastalıklarını bir süre engelliyor.

Bir başka iddia. Sünnet AIDS'den koruyor. Amerikan John Hopkins Universitesi'nde yapılan bir araştırmanın sonucuymuş bu. 15 bin kişi arasında yapılan testlerin neticesinde bu sonuca ulaşılmış.

AIDS ve sünnet ilişkisi üzerine bizden de bir haber var. Toplu sünnetler AIDS tehlikesi ile burun buruna getiriyor çocukları. Yüzlerce çocuğun aynı eldiven. aynı dikiş seti ve iğneyle peş peşe sünnet edilmesi başta AIDS olmak uzere. Hepatit B C . frengi ve sıtma gibi kan yoluyla bulaşan hastalık-

lara yol açabiliyormuş. Sünnetin sağlıksız koşullarda yapılmasının doğurduğu sonuçlardan bazıları da kanama ve enfeksiyonlar. Ayrıca sünnet derisinin az veya çok kırpılma hali var. Az olursa yeniden bir ameliyat mümkün, çok kırpmanın ise çaresi yok maalesef . Sünnetçi amcanın olayı abartmasıyla sakatlanan çocuk sayısı bir hayli kabarık esasında.

Ruhsal ve cinsel durumlar

Çocuğun ileriki yaşlarda da ergin erkek bireyin ruhsal sağlığı üzerindeki etkilerine gelince... Bu konuda tartışmalar sünnet yaşında odaklanıyor. Psikoloji okullarına gore şekilleniyor tezler. Kimi psikiyatristler sünnetin 2- 7 yaş döneminde yapılması halinde çocuğun sünneti cinsel organının bütün olarak kesilmesi (kastrasyon olayı yani) olarak algıladığını ileri sürüp, bu durumun ileri yaşlarda bilinç altında cinsel eksiklik duyulmasına neden olacağını söylüyorlar. Kimilerine göre ise çocuk 4-5 yaşlarında sünnet edildiğinde, cinsel organı kaybetme endişesi psişik travmalara yol açabiliyor. Bu nedenle çocuklar ödipal aşama döneminde sünnet edilmemelidirler. Bunun tam tersini savunanlar da var. Ama doğumu takiben de olmamalıdır çünkü geleneklerin çiğnenmesi de ileride ezikliklere yol açabilir. Müftülüğe göre ise dinimizde sünnetin bir yaşı yoktur, yedi günlükten başlanarak, çocuk ergin olana kadar her yaşta sünnet yapılabilir. Travmaları da kendilerine ait artık. Peygamberlerin Freud karşısında en azından tarihi olarak ciddi bir önceliği var. Müslüman toplumda ödip karmaşası ne kadar yaşanır, ya da hakkıyla yaşanır mı tabii bu işin kültürel boyutu. Ama biz mevzumuza geri dönelim.

Bir görüşe göre cinsel açıdan duyarlı sünnet derisinin kaybı, erkekte cinsel hazzı azaltıyor. Sünnetli penis cinsel ilişkiye daha az duyarlı. Az duyarlı penis tatmin uğruna paso ilişkiye giriyor, bu durum ilişkide bulunulan kadınlara (artık sayısı kaçsa) yarıyor. Cinsel hayatı oldukça renkli geçen bu tür erkeklerin çapkınlık skalaları hakkında bir şeyler söylemeye elbette gerek duymuyoruz. Görüldüğü üzere çapkınlık sadece toplumsal kimlik olayı değil yurdumun erkeğinin biyolojisi de duruma elverişli.

Babasına bak oğlunu al

Araştırmalar ABD'de bir çocuğun sünnet edilip edilmemesi kararının büyük ölçüde babanın sünnetli olup olmadığına bağlı olduğunu gösteriyor. Dinin, geleneğin ötesinde erkeklik halinin devamı isteği bu sanki... Ne din, ne gelenek zorluyor onları çünkü.

Şimdi başa, bir erkeklik töreni olarak sünnete geri dönmenin tam zamanı. Milli sünnetçimiz Kemal Özkan bir tarihte "Sünnet dünyada eşi olmayan güzel bir gelenek ve görenektir. Milletin töresidir o nedenle hastanelerde yapılmamalıdır" diye buyurmuşlardı. Doğrudur ve ülkemizde millet ve töre belli bir erkeklik durumundan ayrı olarak ele alınamaz bilindiği üzere. Toprağı bol olsun Peçevi İbrahim Efendi, kendi ismiyle anılan tarihinin ikinci cildinde, III. Murat'ın şehzadesinin düğununu ballandıra ballandıra anlatır. Bir yıl öncesinden başlayan hazırlıkları düğün emiri yönlendirir ve 300 kişi vardır bu iş için emrinde. Şehzade, Cerrah Paşa tarafından sünnet edilir ve cerrah 10 bin altın cebine indirir. Zamanın fenni sünnetçilerine de sarayın ibrikçi başısının çocuklarını sünnet etmek düşer besbelli... Evet, gelenek ve onun gibi şeyler her zaman erkek egemenliğinin taşıyıcılarından biri olmuştur. Ya da patriyarka çoğu kez gelenek görenek, gibi kültürel yapılarla da taşınır kuşaktan kuşağa. Sünnet, Müslüman toplumlarda erkek çocuğun evden, annenin sıcak kucağından çıkıp, iktidarla, babanın dünyasıyla tanıştığı önemli anlardan biridir. Babanın dünyası iktidara ne kadar yakınsa, tören o kadar büyük, güç gösterisi o denli sağlam ve çocuk açısından o denli özendirici olur. Özal dönemi zenginlerinin, mafya babalarının çocuklarının görkemli sünnet düğünleri güzel örnekler olarak duruyor karşımızda. Babanın dünyası cazibelidir ama tehlikelerle de doludur: hiyerarşiler düzeninin en küçük erkeğidir aynı zamanda çocuk. Dede tutar, kirve erkektir, sünnetçi amca da erkek. Kadın , anne bekler ve bakım, tören aşamasında girer işin içine . Çocuk önce sünnet olur, sonra askere gider, sonra evlenir. Erkekler âleminin hiyerarşi basamaklarını birer birer aşarak, güçsüzlüğünü kendi gibi olanlarla savaşımında, güce dönüştürerek erkekleşir. Türkiyeli erkek kimliğinin oluşmasında sünnet törenlerinin önemli bir veri olduğunu düşünüyorum. Çocukların imparatorlar gibi giydirilmesi boşuna değildir. Bu törenler erkeklerin cinsiyetlerine özel bir kimliği besleyen ve biçimlendiren maddi pratikler içinde önemli bir yer işgal eder. Sünnetin sağlık veya cinsellik yönünden ziyade, törensel yönüne bakmakta varar var bu nedenle.

Necla Akgökçe

Saffet Murat Tura (Psikiyatrist):

Kastrasyon korkusunu telafi edebilir

Biyolojik olarak faydalı. Ama sünnetin psikolojik gelişim üzerindeki etkisi hakkında bilimsel çalışmalar yeterli değil. Bu konuda Orhan Öztürk'ün yirmi sene önce yaptığı bir çalışma var. Ben incelediğim üç -dört vakada örseleyici deneyim olarak yaşandığını gördüm. Psikolojik gelişimi olumsuz yönde etkileyen faktörlerden biri olarak ortaya çıkıyor bu vakalarda. Sünnet tek başına kendi olarak ele alındığında örseleyici bir yanı olmayabilir ama belli bir çerçevede anne baba ilişkileri içinde örseleyici bir biçimde yaşanması söz konusu olabilir. Başka bir aile çevresinde ise çocuk hiç etkilenmeyebilir. Erkek çocuklarda 4- 6 yaş arasında kastrasyon korkusu ortaya çıkar. Bir görüşe göre sünnetin uygulanması bu korkuları telafi eder. Sünnet o korkuyu yatıştırabilen bir faktör olabilir bazen. Düşünün çok korktuğunuz, gözünüzde büyüttüğünüz bir olayı yaşıyorsunuz ve bir şey olmadığını görüyorsunuz. Olayı geride bıraktığınızda korkularınızdan kurtulabilirsiniz. Bazıları ise bu tezin tam tersini savunuyor.

Nuriye Ortaylı (Jinekolog):

Yararı doktorlara

Kadının cinsel sağlığı açısından hiçbir önemi yok sünnetin. Hemen doğumda yapıldığı taktirde -Yahudilerde olduğu gibi- erkek çocuklarda bir yaşına kadar idrar yolları enfeksiyonlarının ortaya çıkmasını engelleyebilir. Kadın sağlığına olumlu etkisi kanıtlanmış bir şey değil, rivayetler var. Enfeksiyonların oluşmasını engeller mi ? Daha az enfeksiyon riski diye bir şey yok. Kadının enfeksiyon alması , daha ziyade erkeğin ne kadar çapkın olduğuyla ilgili bir durum. Aşırı pis olmadıkça enfeksiyon kapma olasılığı düşük oluyor... Bence gereksiz bir ameliyat boşuna yapılıyor. Doktorlar para kazanıyor işte.

Levent Kayaalp (Psikiyatrist)

Geleneğe güvenmek gerekiyor

Sünnet için en uygun dönem okul çağı. Çocuk sünnetle bir bedel ödüyor. Bunun karşılığında aldığı ödülü, "bak işte erkek oldun"u fark edecek yaşta olması lazım. Çok küçük yaşta ise, zihinsel olarak kavrama yeteneğine sahip olmadığı için boşu boşuna çekilmiş bir acı gibi algılar olayı.

Çocuklar...

Denizcan üç yıl önce sünnet oldu, epey sıkıntı ve üzüntü yaşadı bu sırada. Ona ben sordum, o da arkadaşlarına sordu

Denizcan (12 yaşında)

Sünnette acımadı ama sünnetten sonra çok kötüydü sancılar. Yani doktorun verdiği ilaçlar da bir işe yaramıyor. Sünnetin iyi yanı da var, para kazanılması. Kötü yanı dışarı çıkamıyorsun. Çocuğunu sünnet ettirmek için önce ona sormam gerekir.

Mesut (12 yaşında)

Sünnet olmadan önce çok heyecanlıydım, korkuyordum. Sünnet anında ben olurken sünnetçi de gülüyordu. Olduktan sonra ağrı yoktu ama kaşıntı kötüydü. Sünnet olmanın hem iyi hem kötü yanı var. İyi yanı gâvurluktan kurtuluyorsun. Kötü yanı dışarı çıkamıyor, top oynayamıyorsun. Çocuğumu da sünnet ettirmeyi düşünürüm.

Eren (11 yaşında)

Sünnet olmadan önce korkmuyordum ve heyecanlı değildim. Sünnet anında keserken bayılmışım. Uyandığımda annemin kucağındaydım. Sünnetin kötü yanı yok. Ama iyi yanı her istediğini elde etmek. Çocuğum olursa onu beş buçuk yaşında sünnet ettireceğim

“nadia bir gün evine dönecek”

On beş yaşındaki Zana, kendisinden bir yaş küçük kız kardeşi Nadia ile birlikte, babası tarafından Yemen’e gönderilir. Tatile çıktıklarını sanıp sevinmektedirler. Oysa babası onları Yemen’li iki adama satmıştır. Anneleri Zana’yı kurtarır ama Nadia Yemen’de kalır. Kız kardeşine, onu kurtaracağına dair söz veren Zana’nın mücadelesini anlatan kitap, temmuz ayında Everest Yayınları’ndan çıktı. Aşağıda kitabın çevirmeni olan Serdar Uçar’ın Zana Muhsen ile yaptığı söyleşiyi okuyacaksınız.

Hangi ülkeden olurlarsa olsunlar, okurlarınız sizi içlerinden biri gibi görüyor. Bunu neye bağlıyorsunuz? Galiba, okuyucu sizi kendisiyle özdeşleştiriyor. Sizce, insanların gözünde, sizinkine benzer bir trajediye uğramaları durumunda kendilerinde bulmayı dileyecekleri güçlü bir kişiliği ve cesareti mi simgeliyorsunuz?

Her ülkede, ailelerindeki erkeklerden hâlâ katıksız köle muamelesi gören kadınların bulunması nedeniyle hikâyemin evrensel olduğuna inanıyorum. Sanırım kitabımı okuyan her kadın, "Böyle bir şey benim başıma gelmiş olsa ne yapardım?" diye düşünüyordur. Böyle bir durumda herkes hayatta kalabileceğine ve kölelikten kurtulabileceğine inanmak ister.

Temel insan haklarını ona geri kazandırma yolunda hemen hiçbir şey yapmayarak, Nadia'nın durumunun bir çıkmaza erişmesine neden oldukları için, Britanya hükümetine karşı haklı bir tiksinti duyuyorsunuz. Bunun bir ten rengi meselesi, yani ırkçılık olduğuna inandığınıza göre, bu kokuşmuş dünyada kendinizi nereye ait hissediyorsunuz?

Bence, Britanya gibi en uygar ülkelerde bile her zaman ırkçılık olacaktır, ancak bunu kabullenmeyi reddetmeli ve ten renkleri ne olursa olsun her vatandaş için eşit haklar uğrunda savaş vermeyi sürdürmeliyiz. Ben Britanya'ya ait olduğumu düşünmüyorum ve çocuklarım için koşulların iyileştirilebileceğine inanmaya devam edeceğim.

1955'de Yemen'den kurtuluşunuzun ruhsal yönden sizin için bir özgürleşme anlamına gelmediği, mücadelelerinizden açıkça görülüyor. Geçmişte yaşadıklarınızı ve geride kimleri bıraktığınızı aklınızın bir köşesine ittiniz. Her şeyi tam bir bilinçlilik düzeyinde yaşamak zor olmuyor mu?

Evet. Nadia'nın hâlâ tutsak olduğunu bildiğim sürece hayattan tümüyle tat almam zor. Fakat bir süreliğine, bilhassa çocuklarımla birlikteyken, sorunları unutup mutlu olabiliyorum. Ne var ki, onu hatırladığım zamanlar Nadia'yı birkaç saatliğine de olsa aklımdan çıkardığım için suçluluk duygusuna kapılıyorum.

Mücadelenizin yalnızca Nadia'ya verdiğiniz sözü yerine getirmekle ilgili olmadığını, aynı zamanda insanlığın bir türlü bitmek bilmeyen bazı yanlışlarının düzeltme yolunda evrensel bir amaca da hizmet ettiğini söyleyebilir miyiz?

Evet, sanırım benim mücadelemin, kendi arzusu dışında alıkonulup, seçimleri olmayan bir hayatı sürmeye zorlanan her kadın ve erkek için olduğu doğru.

Siz ve sizin gibi yazarlar, vatandaşlarının boyunduruk altına alınmaktan, ayrımcılıktan ve sömürüden kurtulmaları için büyük kültürel değişikliklerin gereksinim duyulduğu Ortadoğu ülkelerine ne ölçüde ulaşabiliyorlar sizce?

Ben tek tek kitapların çok az etkisi olduğunu düşünmüyorum, ama herhalde yeterince insan orada olup bitenler hakkında bir şeyler konuşup yazarsa, bu durum eninde sonunda değişecektir. Hepimiz elimizden geleni yapmalıyız ve eğer ben tek bir kişinin bile olayların gidişatı konusunda farklı biçimde düşünmesini sağlayabilmişsem, bu kitabı yazmaya değmiştir

Sizin ve kız kardeşinizin Birmingham'daki evinizde bir sabah uyanıp sessizce kahvaltınızı ettikten sonra, çocukluğunuzun sokaklarında tek başınıza uzun bir yürüyüşe çıkabileceğinize ve geçmişin duygusal krizlerini düşünmeksizin, yalnızca mağlup edilmiş kaderin yüzüne gülebileceğinize inanıyor musunuz?

Nadia'nın bir gün evine dönebileceğine inanmak zorundayım. Bazı günler diğerlerine nazaran kendimi daha iyimser hissediyorum, fakat eminim sağlığı elverdiği sürece bu gerçekleşecektir. O gün geldiğinde her şeyin aynen sorunuzda betimlediğiniz gibi olacağına eminim.

Dünya kadın yürüyüşü için kartlar postalandı

2000 Dünya Kadın Yürüyüşü çalışmalarında biraraya gelen kadınlar 30 Haziran'da toplanan bin kadar kartı Birleşmiş Milletlere gönderdiler. Şimdi ise eylül ayında barış teması etrafında mahalle şenlikleri yapmaya hazırlanıyorlar. Özgürlük ve Dayanışma Partisi 9-Temmuz'da bir miting yaptı. İşsizliğe ve Yoksulluğa Karşı Mücadele başlıklı mitingde çok sayıda da kadın vardı. Bir grup kadın mitinge üstünde, "Kadınlar Yoksullaşıyor, Yoksulluk Kadınlaşıyor, Kadınlar Yürüyoruz" yazan bir pankartın arkasında katıldı. Onunde 2000 Kadın yürüyüşünün sembolu olan tişörtlerimiz çok güzeldi ama ön tarafı herhalde mutaassıp bir teksüdei yüzünden iki kat yapılmıştı ve çok terletti. Pankart çok büyüktü, hava çok sıcaktı. İlerleyen dakikalarda hala pankartın civarında olan kadınlar zaman zaman pankartı güneşe karşı koruyucu gibi de kullandılar. Bu arada pankartta mor rengin kullanılmadığını belirtmek isterim 2000 Dünya Kadın Yürüyüşü adına KESK'den Nevin Kaplan'ın konuşuyor olması ise küçük kadın kortejinde huzursuzluğa yol açtı. Çünkü ODP kadın koordinasyonu kendi arasından bir konuşmacı seçmişti ve o konuşacak diye bekliyorduk

2000 Kadın Yürüyüşü çalışmalarına katılmak için bulunduğunuz bolgedeki ODP ve KESK şubelerinin kapısını çalabilirsiniz. İrtibat için İstanbul telefonu ise şöyle: 297 55 52

"özgür kadın saksıda yetişmez"

Ben üniversitede okurken her 8 Mart'ta, bütün sol grupların erkekleri hummalı bir afişleme çalışmasına girişirlerdi. Biz, kadınlarla kadın eylemi örgütlemeye çalışırken, hem bu erkeklerle hem de onlara sonsuz destek sunan kadınlarla tartışmak zorunda kalırdık. O zaman tartışmaktan dilimizde tüy biten birçok konuda, sol kesimlerde epey bir değişiklik olmaya başladı neyse ki.

Bu değişimlerden biri de, Varyos Yayınlarından çıkan "Biz Devrimci Kadınlar" adlı kitap. Kitap, hazırlayanlar tarafından, devrimci kadınların yüksek sesle tartışması ve bir eleştiri-özeleştiri denemesi olarak tanımlanmış. Kitapta yer alan konuların hepsi, feministlerin yıllardır tartıştığı, çözüm önerileri sunduğu konular. Politik kimliği olan kadınlara dair söylenen şeylerin çoğu, kendilerinden alıntı da yapılan, Kollontay ve Rosa Luxemburg'un yazdığı konular. Kitabı okurken, birçok bölümünde Amerika'nın yeniden keşfedilmesi gibi bir his taşıdıysam da, devrimci kadınların çoğu zaman farkında olmadan yaşadıklarını sorgulamalarının çok olumlu bir şey olduğunu düşünüyorum.

Kitapta geçen örnekler çok yerinde ve sorgulanması gerekiyor. Ama tespit edilen sorunların bugünden başlanarak değiştirilmeye çalışılması gerektiği söylenip, hemen ardından bunların nihai çözümünün sosyalizmde olabileceğini belirtmek kitabın ana fikri gibi görünüyor. Kitapta, feminizme pek değinilmemekle birlikte, feministlerin yaptığı mor iğne eylemine gerçekte olmayan falçata kullanımı da eklenerek, eylemin sembolik niteliği gözardı edilmiş. "Mor iğneler çarpık bilince" başlığıyla yazılan bölümde, feministlerin yıllardır sorguladığı namus kavramı, erkek egemenliği, taciz, tecavüz, dayak ve bütün bunlara karşı yürütülen kampanyalar bir kalemde silinmiş; ve bu kitap bu tartışmaların miladı gibi gösterilmeye çalışılmış, bu hem haksızlık, hem de bir sorgulama deneyi için önemli bir zaaf.

Kitap, devrimci kadınların nasıl olması, ne yapıp, ne yapmaması gerektiği, davranışları ve duyguları ile ilgili bir reçete gibi. Reçetenin sonunda kadınların kurtuluşunun sosyalizmden başka yolu yoktur denerek, konu tamamlanıyor. Sonuç olarak, feminizmin adı bile kullanmaktan kaçınılsa da, kitabın özellikle devrimci kadınlar arasında sorgulama, devrimci erkekler arasında ise tartışma yaratacağını düşünüyorum.

Ancak bu tartışma sırasında, kitapta çok sık kullanılan "özgür kadın" tanımının netleştirileceğini umuyorum. Çünkü kitapta idealize edilen özgür kadın, duygusal değil, duygulu olan; geleneksel kadın kimliğinden kopması gereken -ki bu kopuşun hatları da oldukça belirsiz- aşkta, kavgada yaşamı özel alanlara bölmeyen(!), hayatı bütünlüklü kavrayan, bunları da "iç devrim" yöntemiyle yapan kadın, diye tanımlanıyor. Bu tanımların hepsi, çok bulanık. Kitabın sonuna doğru "özgür kadın saksıda yetişmez, onun doğuşu, geleneksel kadınlığın egemen olduğu toplumda ve birey olarak geleneksel kadından kopuş mücadelesi içinde gerçekleşir" deniyor ama anlatılmaya çalışılan "özgür kadın"ı hayal etmek, bu kadar açıklayıcılığa(!) rağmen çok zor!

Bevhan Demir

300 sayfadan sonra moraran bir kitap

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı ve Türkiye Ekonomik Tarihi Vakfı ortak imzalı bir bibliyografya yayımlandı geçtiğimiz günlerde. İsmi: *Kadın Yazıları*. Bibliyografya 1955- 1990 arası kadınların edebiyat ürünlerini, kadınlar üzerine yazılanları ve çeşitli üniversitelerde hazırlanmış 146 yüksek lisans ve doktora tezini kapsıyor. Baha Bal tarafından 1993 yılında bitirilen çalışmaya maddi kaynağı, 1992 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü sağlamış. Heinrich Böll Vakfı'nın 2000 yılında yayın desteği vermesi sayesinde basılabilmiş kitap. Buna da şükür... Kadınların kendileri ve geçmişleri hakkında yazmaya başlamalarının tarihi oldukça yeni ülkemizde. Ardımızda görünülmez kılınmış uzun bir tarih var. Bizden önce yazmış, bizim hakkımızda yazmış olanların eserlerini toplu halde görmek, bazı kadınların görünür kılınmasına katkıda bulunduğu gibi kendi deneyimimizi anlamlandırmak açısından da son derece yararlı. Ama kitapta yolunda gümeyen bir dizi mevzu var. *Kadın Yazıları* diye başlayan kitap 306. sayfadan itibaren *Mor Bibliyografya* diye anılmaya başlanıyor üst başlıkta. Hani araba feminizmle, kadın hareketiyle bir ilgisi mi var bu sayfadan sonra gelen bölümlerin diye düşündüm, hayır yok. Öyle bir şey işte... Ben yaptım oldu diye düşünmüş yazarımız herhalde. Böyle bir tutumun kimseye zararı yok ama bunun dışında önemli eksiklikler barındırıyor çalışma. Kadın hareketleri- Feminizm bölümünde yer alan kitap sayısı sadece 9... Kadın kitapları için ilk akla gelen isim, Kadın Çevresi Yayınları anılmış. Örneğin Lee Comer'in *Eşitlik Mahkûmları*, 1984'te yayımlanmış. Dayağa Karşı Kampanya Çerçevesinde hazırlanan *Bağır Herkes Duysun*, ayrıca aynı yayınevinden çıkan Simone de Beauvoir'ın *Ben Bir Feministim* adlı kitabı... Yine Juliet (Bibliyografyada yazıldığı gibi Juliot değil) Mitchel'in *Psikanaliz ve Feminizm*'i de Yaprak Yayınları'ndan 1984 Eylül'ünde basılmış... Raflarımıza baktığımızda eminim siz de birkaç tane daha eklersiniz bu listeye... Kütüphane tarafından yazılan sunuş yazısında kitapta yer alan 146 tezin altı çiziliyor... Bir vesileyle Kadın Kütüphanesi'nden ben de yapılan tezlerin bir bölümünün fotokopisini almıştım . Kütüphanede olup bibliyografyada bulunmayan iki tez ismi sayayım size ayak üstü... "Ulusal Gazetelerde Kadın İmajı" Temmuz 1988'de Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema-Televizyon Doktora Programına sunulmuş.

Diğeri 1982'de İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'ne İsmail Sandıkçıoğlu tarafından sunulmuş bir doktora tezi: "Ülkemizde Çalışan Kadınların Sorunlarına Sosyolojik bir Yaklaşım" . Bunlar yukarıda belirttiğim gibi tesadüfen göze çarpan örnekler. Dernekler bölümünde örneğin **Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği**'nin ismi anılmıyor... Kitabı hazırlayan arkadaşım kadın hareketine aşinalığının derecesini bilmiyorum. Erkek olması bence negatif bir özellik. Pek çok yayında yazarın cinsiyeti ve kimi küçük ayrıntılar konusunda ciddi hassasiyet gösterdiklerini bildiğim Kadın Kütüphanesi'nde çalışan arkadaşların böyle temel bir eserde daha titiz ve özenli olmalarını beklerdik doğrusu.

Bibliyografyalar elbette noktalanmış çalışmalar değildir ama son noktadan bu yana on yıl gibi uzun bir süre geçmiş ve bu on yıllık dönem kadın çalışmaları açısından gerçekten çok verimli bir dönemdi; acaba kitap gözden geçirilip güncellenemez miydi?

Ülkemizde kadın araştırmalarına fon bulmak son derece zor bir şey...Bu tür bir olanak ele geçtiğinde ise daha dikkatli bir seçim yapmak gerekiyordu belki.

Neela Akgökçe

Feminist ansiklopedi

Hazırlayanlar: Handan Koç-Şöhret Baltaş

B

Baba: (1) Çocuğu olan erkek. Bir çocuğun annesi onu doğurandır. Bir çocuğun babası ise bu anneyle birleşen ve bebeğin üremesini kadınla birlikte sağlayan erkektir. Biyolojik baba kendi dölünden çocuğu olan erkektir. Erkeklerin doğumda oynadıkları rol tarihin bir aşamasında öğrenildi.. Soylarının devamının önemli görüldüğü patriyarkal gelenekte erkekler yaygın olarak kadını zevk nesnesi ve döl taşıyıcısı olarak görmeye başladılar. Dölün taşıyıcısı olacak kadının başka erkeklerle cinsel ilişki ihtimaline karşı alınan önlemler, kadının bedeninin ve günlük yaşantısının denetimi, bildiğimiz bütün toplumsal düzenlerde büyük önem taşımıştır. Genetik bilimi bugün biyolojik babayı DNA testleri aracılığıyla tespit edebilmektedir. (2. argo) Gangster şefi. Diğer bir anlamı erkeklik organı, penis. Babaçko, babaşko biçimlerinde de kullanılır. Babaya oturmak ve babaya gelmek deyimleri de kötü sonuç almak, yenilmek başarısız olmak anlamında kullanılır.

Babacılık: Osmanlıcası pedercilik, fransızcası paternalizm, Orhan Hançerlioğlu ekonomi sözlüğünde (Remzi Kitapevi, 1993) şöyle bir tanım yapıyor: "Sınıflar üstünde devlet'in, işçiler üstünde işverenin, sömürge halkları üstünde sömürgecinin siyasası, anamalcı yazarlarca bu deyimle dile getiriliyor. Bu yazarlara göre yetkin olmayanların üstünde, onları görüp gözetecek ve yönetecek yetkin bir güç gereklidir. Yetkin gücün tutumu da baskı değil, babalık etmedir." Kadın cinsi üzerindeki baskıcı siyasaları paternalizm tanımının dışında tutmak için gerekçe gösterilmemiş. Oysa kadınlar babalık etme siyasasından nasıl zarar gördüklerini anlatmaya çalışıyorlar. Ne diyelim belki sözlüğün başka baskılarında...

Babalık: Baba olmak bu biyolojik durum dışında toplumsal bir anlama sahiptir. Bir kere baba ailedeki yetkili kişidir. Birçok ülkede yakın zamanlarda değişen, bir çoğunda yürürlükte olan yasalara göre evin reisidir. Ev içinde uyguladığı şiddet, otoritesini sürdürmek içindir. Toplumdan aldığı destek babanın kullandığı kaba kuvvetinin meşruiyetini sağlar. Babadan beklenen ailenin geçimini sağlamaktır. Erkekler bir çocuğun büyümesine eve nevale getirmenin yettiğini düşünürler. Çocukların büyütülmesi ve evin çekip çevrilmesi toplum ve erkekler tarafından iş olarak görülmez. Bu faaliyetler, annenin dışarıda çalışması durumunda da babanın görevleri arasında sayılmaz. Aile için kazanılan paranın tasarruf hakkı tamamen babadadır. Araştırmalar, kadınlar para kazanınca çocukların beslenme düzeylerinin ve genel durumlarının iyileştiğini göstermiştir. Bir Hint deyişi şöyledir: Kadına bir peni ver, aileye yarasın: Erkeğe bir peni ver, kendine yarasın.

Babik: (argo) Pasif eşcinsel erkek.

Babık: (argo) Aktif eşcinsel erkek, Kulampara.

Feminist ansiklopedi

Bacak: Vücudun kasıktan tabana kadar olan bölümünü anlatan sözcük olmasına rağmen, cinsiyetçi dünyada kadınlar için özel bir anlam kazanmıştır. Bacak, kadının en çok bakılan, en çok laf atılan yerlerinden biridir. Güzel bacak yamuk olmamalı, dizler ve ayak bilekleri orantılı ve zarif bir biçimde genel görünümü tamamlamalıdır. Tabii bir de tüylerden temizlenme zorunluluğu var! Yürürken, koşarken kullandığımız bacaklarımızın modern kültürde kazandığı anlamlar, kadınların hayatını zorlaştırıcı özelliklere sahiptir.

Badana: Erkeklik organı sokulmadan, sürtüşme yoluyla sevişme. Kızlık zarının korunması maksadıyla özellikle evlilik öncesi tercih edilir. Klitorise yönelik uyarıya imkân tanıdığı için kadınların da hoşuna gider. Bakireyken bu yöntemle ilişki kurmuş kadınların, daha sonra penetrasyondan hayal kırıklığına uğradıkları da kaydedilmektedir.

Bademcik ameliyatı: Bademciğini almak da eş anlamlı kullanılır. Bir erkeğin, birisini dilini de kullanarak derin derin öpmesi. Fransız öpücüğü de denir.

Bağımsız: Davranışlarını, tutumunu, girişimlerini her hangi bir gücün etkisinde kalmadan düzenleyebilen, hür, özerk, müstakil. Bu sıfat ülkemizde feminist siyasette Bağımsız kadın hareketi tanımı içinde kullanılmaktadır. Burada başka bir politik hareketten veya devletten bağımsızlık vurgulanmaktadır. Feminist siyasette bir diğer kullanımı, kadınların bağımsızlık mücadelesi tanımındadır. Burada kurtuluş mücadelesi ile olan farklılık vurgulanır.

Bakir: Cinsel ilişkide bulunmamış (erkek)/ El değmemiş kullanılmamış. / Eskimemiş yeni.

Bakire: Cinsel ilişkide bulunmamış dişi. Kız oğlan kız. Bir erkek için bakir mi diye soru sorulmaz, oysa bir kadın için sorulur. Kadınlar bakireyse kız, bakire değilse kadındır. Dildeki bu ayrımı alınmıza yapıştırılmış etiket kadar rahatsız edicidir. Kibar bir konuşmada kadın değil hanım veya bayan sıfatı kullanılır. Böylece sevişmiş veya evli bir kadınsak, bu yüzümüze adeta ayıp bir şeymiş gibi vurulmamış olur. Erkekler için böyle bir tasnif söz konusu değildir. Onlar kendilerine bakire eş alırlar, evlilik dışında ise para karşılığı cinsel ilişkiye girmeleri için yasal kurumlar mevcuttur, bunu yapmaları için onursuz sayılmazlar. Fuhuş dünyasında bakire bir kızla ilişkiye girmek için daha yüksek para ödenir. Erkeklerin evlilik dışı cinsel ilişkiye girmiş veya girmemiş olmaları onların saygınlığını etkilemezken, bu bir genç kadının toplum ve ailesi tarafından cezalandırılmasına sebep teşkil eder. En ağırı ölüm olan bu cezalandırılmanın en hafifiyse aile, toplum ve erkekler tarafından onursuz, şerefsiz olarak görülmektir. Zaten bekâret kelimesi sadece kadınları ifade eden bir durum olarak anlamlandırılmış, alamet-i farikası da döl yolumuzu kısmen kapayan zar olarak kabul ettirilmiştir. (bkz. Bekâret)

Reklam estetiğiyle çokeşli aşk komedisi

splendor

Bir kalpte iki aşk olabilir, ama nasıl yaşanır sorusu hep ilgimi çekmiştir. O yüzden Ikisini de Sevdim filmini görmek istedim.

Bu arada öğrendim ki filmin 1959 doğumlu yönetmeni Greg Araki, doksanlı yılların Amerikan bağımsız sinemasının ve New Queer Cinema akımının yükselmesine katkıda bulunmuş, eşcinsel bir yönetmen. (Bu arada Sinema dergisi eşcinsel karşılığı olarak kullanılan Queer kelimesini acayip diye çevirerek bu akıma Yeni Acayip Sinema demiş)Araki İstanbul Film Festivali'nde ülkemizden de hayranlar edinmiş sinema eleştirmenlerince önemsenen bir sanatçı. Başka bir filmini görmediğim için Araki sineması ile ilgili bir değerlendirme yapamayacağım. Bu filmle ilgili olaraksa yönetmen şöyle demiş: "Sinema eğitimi aldığımdan beri otuzların ve kırkların romantik salon seks komedileri benim gözde türlerimden biri olmuştur. Bu türe ve onun geleneklerine olan yakınlığımdan yararlanarak filmin senaryosunu yazdım. Elbette onu, postmodern ve yenilikçi bir şekilde yapmaya çalıştım."

Sinema yazarlarınca aynı yatakta iki erkek ve bir kadın Araki'nin favori takıntılarından biri olarak gösteriliyor Filmde iki genç adamla, bir genç kadın aynı yatağa giriyorlar. Daha önemlisi, bir süre aynı yatağı paylaşarak yaşıyorlar. Hani bir gecelik bir macera değil söz konusu olan. Herkes pırıl pırıl, oğlanlar adaleli, göbeksiz, stilli saç kesimli, kız desen bir içim su, bir giydiğini bir daha giymiyor. 1999 yılında çekilen film bize gösteriyor ki moda sektörü şeffaf plastik askılı sutyenden pantolon üstüne eteğe, bütün ülkelerde bazı çevrelere aynı giysileri eşzamanlı olarak sokmuş durumda.

Efendim, kızımız yirmi iki yaşında, sinema oyunculuğu dersleri almak üzere taşradan, "melekler şehri" Los Angeles'a gelir ve takıldığı bir partide iki aşkıyla da karşılaşır. Parti sıkışıktır, kahramanımızın en iyi kız arkadaşıysa hayranı olduğu eksantrik kadın basçının peşindedir. Bu en iyi kız arkadaş daha aksidir ve tuhaf giyimlidir yoksa lezbiyen midir soruları aklına gelir, kızımızın bu ortamdaki hafif taşralılığı merakını çelerken, yönetmen benim manalar çıkarmama izin vermez: kız sinema yazarlarınca daha az kültürlü olduğu belirtilen gençle kendini halka açık bir tuvaletin zemininde sevişirken bulur. Ben mekân kullanımıyla ilgili bazı sorularıma bu sahnede cevap bulamadım. Lavabo ne tarafta kaldı, üstleri kirlendi mi gibi. ●teki gençle ise öyle ani sevişme olmaz. ● kültürlüdür. Bunun film boyunca tek göstergesi (benim için) telefon kulübesinde bile karşısında taşınır bilgisayarını bulundurması oldu. Kültürlü gençle margarita içip, "nasıl da uzun uzun aynı konuları konuşuyoruz" diye sevinen kız ona olan aşkını da gemlemez. Ne konuştuklarını hiç bilemeyiz. Doğrusu Katharine Hepburn ve Cary Grant ın diyaloglarını ne zeki, ne kültürlülermiş diye pek andım Neyse, kızımız akıllı, işveli ve çalışkandır (gerçekten). Adeta filmin tek yaşayanıdır. ●ğlanların ikisinin de gönlünü yapar. ●nlar birbirini çok sevmez ama zekâları gibi nefretlerinin de pek kıvılcımı yoktur. Birbirlerinin yaptığı yemekleri beğenmezler, birbirlerini kıza şikâyet ederler filan. Kız mutludur ve bir hedefi vardır. Bu arada iki erkekle, aynı yatakta beraber olmanın bir kadın için cinsel olarak en mutluluk verici durum olduğunu düşündüğümü belirtmek isterim. (Filmi birlikte seyrettiğim arkadaşımın benden hayli genç kızkardeşi ise olaya insan uykusunda sağına soluna dönemez diye yaklaştı.)Bir kadının iki erkeği olmasının yararları şöyle sıralanabilir: Erkeklerin kadınlara haz vermedeki beceriksizlik ve aldırışsızlıkları açısından, biri olmazsa öteki veya elbirliğiyle bir yere varmaya yol açabilir ; İkinci olarak, istenen birleşmeyse, birininki sertleşmiyorsa ötekininki olabilir; en önemlisi ise, süreyi uzatma açısından (tak fişi bitir işi olmasın diye) bu oran iki cinsin doğal özelliklerine gayet uygundur. Erkeklerin birçok kadınla sevişme fantezileri, gerçekten kuyruklu bir fantezidir. Biyolojik kapasiteleri bütün sevişmiş vetişkin kadınların bildiği gibi buna uygun değildir.

Neyse kızımızın mutluluğu sosyal engellere çarpmaz. Araba fuarında "iyi kız tipleri en büyük sürtükler oluyor" diye dedikodusunu yapanlar tombul, sevimsiz kadınlardır, eve habersiz gelen baba veya ağbi yoktur. Zaten kızın etrafında bir sosyal çevre de yoktur. Bu arada evde sorunlar başgösterir. Beyler para kazanmamakta. TV karşısında içerek, spor yaparak, yemek yaparak, birbirleriyle kavga ederek kızı beklemekte ve eve geldiğinde kızın canını sıkmaktadırlar. Çünkü kız deneme çekiminde başarılı olmuştur, artık çalışması gereken bir rolü vardır. ●ğlanların işveleriyle veya mızmızlıklarıyla uğraşmak istememektedir. Ani bir gelişme bu hale tuz biber eker; hamiledir. Babasız ve zorluklar içinde büyümüş, bolca karşılaştığımız Amerikan kızlarından biri olan kızımız doğurmak ve/ama çocuğuna maddi olarak güvenli bir hayat yaşatmak istemektedir.

Şunu söyleyebilirim, filmdeki karakterlerin suniliği ve her şeye hâkim olan şımarık sığlık, bana Gülşen Bubikoğlu-Tarık Akan filmlerini tercih ettirecek düzeydeydi. Üstelik otuzlu yıllar Amerikan filmlerini de bedavaya TV'de izlemek mümkün. Yine de bu filmi özellikle genç kadınların seyretmesinde yarar var. Böyle iki adamı bulurlarsa kaçırmasınlar diye. Gerçi sonrasında ne olur, onu da düşünmek lazım.

Handan Koç

Pazartesi'den yeni bir adım...

Mutlaka okuyun!

Pazartesi'nin geçen sayısında, mali güçlüğü aşmak için yeni bir adım atmak niyetinde olduğumuzu sizlere duyurmuştuk.

Reklam, tanıtım, tasarım ve organizasyon amaçlı bir ajans olarak hemen faaliyete geçmek istiyoruz. Kuşkusuz, kurumsal olarak atacağımız adımların yanı sıra, sizlerden gelecek destek de dergimizin geleceği açısından büyük önem taşıyor.

Tanıtım ve tasarım işlerinizi, başka bir reklam ajansına değil de, ***Pazartesi***'ye verirseniz, hem okur, hem de müşteri olarak mutlu olacağınıza inanıyoruz. Çünkü bir yandan daha geniş olanaklarla sizlere ulaşan bir derginiz olacak, hem de amaçladığınız tasarım ve tanıtımı rahat bir dille anlatıp sonuç alacağınız bir ajansınız!

Peki, ajansımız hangi işleri yapacak?

- Kartvizit, davetiye, fatura, antetli kağıt ve zarf, dosya, klasör grafik tasarım, uygulama ve baskısı,
- **Insert**, broşür, katalog için fotoğraf çekimi, grafik tasarım, uygulama ve baskı,
- Logo tasarımı, kurum kimliği oluşturma ve uygulama,
- Süreli ve süresiz her türlü yayın (dergi, bülten vb.) için editoryal çalışma, grafik tasarım, dizgi, mizanpaj ve baskı,
- Bilboard, ilan, afiş, afişet, çıkartma grafik tasarım, uygulama ve baskısı,
- Web sayfası tasarım ve uygulama,
- Bayrak, flama, rozet, takvim, ajanda ve her türlü promosyon malzemesi için grafik tasarım, uygulama ve baskı hizmetlerinin tamamı ya da bir bölümü, ajansımızda zamanında, titizlikle ve en uygun fiyatlandırmayla gerçekleşecek.

Hedefimiz, profesyonel bir ekiple, kalıcı ilişkiler kurmak, karşılıklı güven ilişkisini ajans çalışmasının her aşaması için geçerli kılmak.

Bunun için diyoruz ki, bizi daha önceden tanıyor ve güveniyorsanız, ajansımızla çalışın;

Yeni tanıyor ve tereddüt ediyorsanız, bizlerle bir kez tanışın ve mutlaka bir de bizden fiyat alın.

Bizimle çalışmaktan memnun olacağınıza inanıyoruz...

İrtibat için: Nevin Cerav, Beyhan Demir
(0212) 249 59 59

nano

- Boğaziçi Ünüversitesi Mütercim Tercumanlık öğrencisiyim, İngilizce ders verebilirim. Ayrıca yarım gün çalışacağım iş arıyorum, Emek. Tel: 0216. 451 74 33.

- Arşivden anlayan kadın arkadaşlar, acilen gönüllü yardımlarımıza ihtiyacımız var, *Pazartesi.*

- İstanbul Ünüversitesi Reklamcılık bölümü mezunuyum, branşımla ilgili iş arıyorum. İlgilenenler *Pazartesi*'yi ararsa sevinirim. Eylem.

"ÖTE"-Kİ ben çıkıyor...

Bir grup feminist lezbiyen, aylık bir dergi kurmak üzere bir araya geldiler. Türkiye'de lezbiyenler arası bir örgütlenme aracı olarak da tanımladıkları dergi, her aşamasının kadın emeğine dayandırılması hedefleniyor.

64 sayfa olması planlanan dergi. Türkçe ve İngilizce olarak basılacak.

"ÖTE"-Kİ ben'i çıkaracak olan kadınlar politikalarını şöyle tanımlıyorlar:

"Gün geçmiyor ki medyada eşcinsellikle ilgili bir haber olmasın... Tuzak içinde tuzaklarla yolumuza devam etmek zorundayız. Onlar biliyor, yok saymaya çalışıyor; biz de biliyoruz, yaşamaya çalışıyoruz. Medya lezbiyenliği moda olarak adlandırıyor, oysa moda gelip geçici bir şey, asla bir yaşam biçimi haline gelemez. Otoritenin karşısına taleplerle çıkmaz, egemen ideolojinin içinde bir yerlere sıkışır kalır. Ses çıkarmayan uslu çocuklar gibi gelip geçici bir hevesi yaşamak isteyenlerdensek, sistem bize nimetlerini sunmaya hazırdır: 'Al sana bar, al sana sinema, al sana pornografi, al sana yatakodası', sana kim karışıyor? Açık bir ikiyüzlülük... Biz eşcinseller devlet ve toplum baskısı altındayız, erkekegemen, heteroseksist ideoloji bir nebze izin vererek bizlere sunduğu bar, sinema, pornografik yayın sayesinde yeni bir sektör kazanmakta ve kâr elde etmektedir. Bunun, sistemin bizi tanıması ve bizim özgürleşmemizle bir ilgisi yoktur. Bazı Batı Avrupa ülkelerinde de egemen ideoloji eşcinselleri sistemin içine kanalize etmenin çaresini eşcinsellere evlenme ve evlat edinme gibi haklar tanımakta bulmuştur. Bu söylemler ve haklar ilk bakışta özgürlük gibi görünse de biz eşcinsel kurtuluşçuların yükselen mücadelelerine ket vurmanın bir yoludur. Heteroseksist toplumun hoşgörüsüyle değil ona rağmen varolacağız! Türkiye'de varolan erkekegemen sistemden dolayı biyolojik kadın cinsiyeti zaten "öteki" kategorisindedir. İşte eşcinsel kadın bu yüzden iki kez "öteki" dir. Buna rağmen hiçbir politik ve sosyal oluşum lezbiyen-feminist politika üzerine söz söylemez. Onun içindir ki lezbiyen-feministler *"ÖTE"-Kİ ben*'in çatısı altında kendi sözlerini söyleyip politik duruşlarını belirlemek durumundadırlar.

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Sahibi: Kadın Kültür ve İletişim Vakfı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşe Düzkan

Ücretli - Tam zamanlı çalışanlar
Ayşe Düzkan, Beyhan Demir, Nevin Cerav

Ücretli - Yarı zamanlı çalışanlar
Beril Eyüboğlu, Handan Koç

Baskı öncesi hazırlık
Nuray Vurgun, Şöhret Baltaş

Görsel Tasarım
Deniz Göktürk

Bu sayıya katkıda bulunanlar
Aynur İlyasoğlu, Ceylan, Günera, Hülya Tufan, Minu, Necla, Nur, Nurcan Özkaplan, Şemsa, Ufuk Serdaroğlu, Yaprak, Yelda Yücel

Almanya Temsilcisi:
Hülya Eralp

Çizerler:
Gülay Batur, Semra Can

Adres: Abdullah Sokak, No:9, Beyoğlu, İstanbul
Tel / faks: (0212) 292 07 39, 249 59 59, 292 07 47, 244 23 94
e-posta: pazartesidergi@superonline.com
Ankara faks: (0312) 215 34 82
Renk ayrımı: Bay Grafik
Baskı: Mart Matbaacılık Sanatları Tic. ve San. Ltd. Şti.
Dağıtım: Bir-Yay

PAZARTESİ

***Pazartesi*'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var. *Pazartesi*'yi en az bir kadına daha satın ya da hediye edin. Daha iyisi abone olun, abone bulun. 10 abone bulana bir kitap veriyoruz.**

Abone olmak istiyorum.
İsim, Soyadı :
Adres :
Semt : İlçe:
Şehir : Posta Kodu:
Telefon (Ev) : (İş):
Abone süresi : 1 yıl ( ) 6 ay ( )
Başlangıç tarihi :

- Türkiye için: Yıllık 7.500.000 TL., altı aylık 4.000.000 TL. Öğrencilere ve sendikalılara % 10 indirimli
Aboneler için Türkiye İş Bankası Küçükparmakkapı Şb. Hesap No: 1042 / 578076. Beyhan Demir
- Türkiye dışı: Yıllık 75 DM, altı aylık 35 DM.
Döviz hesabı: Handan Koç, Ayşe Düzkan
T. İş Bankası Taksim Şubesi, İstanbul
Hesap No: 1052 / 301000 326575

Abdullah Sok. No:9 Beyoğlu - İst.
Fax: (0212) 292 07 39
e-posta:pazartesidergi@superonline.com

Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu (öğrenciyseniz öğrenci belgenizle birlikte) bize gönderin. Biz de size her ay Pazartesi'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan Heinrich Böll Vakfı destek vermektedir.

Sevgili kardeşim Nesrin,
Deniz kızlarıyla
dansetmek, kum
taneciklerine şiirler
yazmak eğlenceli olur,
ama bilirim sen
çabuk sıkılırsın.
Bekle beni, ayn
istiridyelerden farklı
çıtırtılarla çıkan iki inci.
Sen ve ben, uzun zaman
geçmeden, buluşacağız.

Nur

"Cunda'da aşk bir istiridye kabuğu biçiminde çıkıverir karşımıza. Yıllar yılı özenle duygularımızı biriktirdiğimiz o kabuk, gizemli çıtırtılarla açılır. Sonra bir kıpkızıl günbatımıyla usulca koyuluverir yol göstermeye. Kozak'ta yağmur olur, bir tomurcuktan kulübe, mitsel düşler kurulur orada. Patriça'da ise artık lodostur.

Orada, yolu bile olmayan, akşamın alacasında bir denizci fenerinin aydınlığına sığınmış, içinde çeşitli dillerden kitapların olduğu bir etajerin kapı olarak kullanıldığı büyüleyici bir kır kahvesine çıkar yolunuz. Ve bir şişe şarapla bir tepsi karpuza. Gecenin bir yarısı olur sonra, siz Sarmısaklı'nın kum taneciklerine şiir yazıyorsunuzdur... Birden gecenin beyaz bulutlarını çin fenerlerine dönüştüren şimşekler çakmaya başlar, ürperirsiniz... Güz rüzgârla belirir buralarda. Bir de fırtınalı anlık yağmurlarla. Yoksa gerisi yazdır.

Hem aşk nedir ki zaten?
Bir istiridye kabuğu içindeki.
İşte hepsi bu."

Nesrin Arman 18 Nisan 1999